Elisabeth Kuylenstierna-Wenster

Farbror Rolfs son. Stockholmsskildring från 1900-talets första decennium

Andra upplagan. – Stockholm. Nordiska förlaget 1919.

– Läs mer om verket här

Det avbildade exemplaret tillhör Uppsala universitetsbibliotek.

Detta verk är fritt från kända upphovsrättsliga begränsningar. Vid användning ber vi att du hänvisar till Uppsala universitetsbibliotek och Litteraturbanken.se.

Ytterligare information om upphovsrätt för detta verk finns hos Litteraturbanken:
https://lb.se/författare/KuylenstiernaE/titlar/FarbrorRolfsSon1919/faksimil?om-boken

Permanent länk (URN):
https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:lb-lb2547902-faksimil

Uppsala Universitets Bibliotek.
Sv. avd.
Sv. litt.
Romaner

Farbror Rolfs son

Roman av

ELISABETH KUYLENSTIERNA-WENSTER

FARBROR ROLFS SON

FARBROR ROLFS SON

STOCKHOLMSSKILDRING
FRÅN 1900-TALETS FÖRSTA
DECENNIUM

AV

ELISABETH KUYLENSTIERNA-WENSTER

STOCKHOLM
NORDISKA FÖRLAGET

STOCKHOLM 1919
ÅHLÉN & ÅKERLUNDS FÖRLAGS A.-B:S BOKTRYCKERI

FÖRORD

När farbror Rolfs son för mera än ett tiotal år sedan fick sin första läsekrets, hade Stockholm ett helt annat utseende än nu. Man visste då intet om världskriget och dess sönderbrytande eller uppryckande inverkan. Men vad som troligen genom alla tider skall bli lika tröstlöst skevt, hur andra förhållanden än böja sig efter konjunkturernas slagruta är den tillvaro vårt språk ej ens unnat ett eget namn: »pauvres honteux». Som bleka skuggor ha de skymtat förbi oss alla; deras öden äro icke stora, icke samhällsomstörtande, men ofta finnes i en sådan familj någon ungdom med vildfågelsvingar, och bruset av dessa kämpande, stridslystna vingar kommer en och annan att lyssna i förstående deltagande.

Det är till dessa lyssnare »farbror Rolfs son» vän-

der sig. Kanske ge de sig tid att stanna en stund inför en episod, på vilken de gamla enkla versraderna kunna tillämpas:

»Det blöder väl, fast intet vapen slamrar,
när striden står i hjärtats tysta kamrar.»

Malmö i februari 1917.

Författaren.

I.

»Bort med allt det smutsiga, allt det slitna och gamla! Nu börja vi ett nytt liv, Elsa Mauritzdotter! Du är inte ful och du är inte dum, min tös, voyons!»

Ensam, med sina framtidstankar spända som sträng på båge, stod Elsa, familjens kraftigaste, ehuru yngsta telning, och klädde sig nyårsdagen på morgonen.

De vackra, bara armarna hjälpte händerna att lyfta fånget av smutskläder och bära dem ut i köket. Så bokstavligen nytt var väl icke vad hon tog på sig, men det var rent, och klänningen hade aldrig suttit på h e n n e förr. En välsituerad tant hade skänkt henne den, och lilla fröken Svensén uppe på vinden åtog sig ändringen mot det rimliga priset av två och femtio.

Naturligtvis hade hon inte ännu fått pengarna. Här i huset brukades det att leva på kredit så länge det var möjligt. Ja, så hade det gjorts förr,

men nu skulle det bli annorlunda, åtminstone vad henne själv beträffade. Elsa var tjuguett år. Hennes vilja var stark och rank som en frittvuxen ungbjörks. Smidig kunde hon också förefalla, nästan mjuk mot dem, hon höll verkligt av, men i hemmet kommo sällan hennes bästa sidor fram.

Skrubben innanför köket hade apterats till hennes rum, då ingen tjänarinna fanns. Mycken dager bestods ej i denna lådliknande kammare, och luft fick hämtas från den iskalla tamburen med stengolv, eller från det lika kalla köket.

Elsa städade sitt rum; det skedde energiskt och raskt, men utan muntert gnolande. Hennes händer murade fast bolster, kudde, täcke och lakan tätt upp till väggen på trälåren, vilken tjänade som underlägg. Så sveptes ett vitt skynke om sängkläderna. En stor knappnål höll det i plastiska fall.

När morgonsysslorna härinne voro undanstökade, tog hon den tända fotogenlampan med sig ut i köket. Nu kunde verkligen gumman Törnqvist vara här! Klockan var en kvart över åtta.

Hon lyssnade inåt sängkammaren. Jaså, de voro vakna därinne — och grälade eller som de själva kallade det »resonnerade». Så hade de visst resonnerat i tjugu år, alltsedan faderns stora gods gick under klubban, och de i stället började arrendera

den ena egendomen efter den andra, mindre och mindre, tills de slutligen måste flytta till Stockholm och leva på kammarherrns nådegåvor och gossarnas avlöning.

Hon hörde faderns något grötiga, men ändå verserade röst lugnande bjuda till att pressa ned moderns häftiga och tunna.

Denna obehärskade, lilla spröda kvinnoröst kom ofta Elsa ofta att erfara ett slags blygsel. Hon ville så gärna ställa sin mor högt, men dennas gnat hade smulat sönder dotterns känslor. Att det var synd om mamma, medgav Elsa, men när hon icke kunde återfå det forna välståndet, måste hon väl en gång finna sig i att hennes krafter togos i anspråk. Varför talade hon alltid om mannens skyldigheter, och vad tjänade det till, att ständigt framhålla, hur bittert besviken hon blivit på sitt giftermål. När hon efter fyrspann och klädd i tjockt, vitt siden åkte hem från vigselakten i kyrkan, hade hennes man lovat henne, att hennes liv skulle bli en dans på rosor...

Just med desamma triviala gottköpsromanorden hade modern hundratals gånger berättat denna episod för barnen. Elsa var led på den. Sista gången den drogs fram, hade hon häftigt avbrutit, strax efter det »tjocka, vita sidenet»:

»Det är då också idiotiskt att gifta sig!»

Vad hon hade blivit utskrattad! Och hon hade verkligen själv skämts över sitt tarvliga uttryck. Hon hade icke alls menat det, som orden föllo sig, men det brydde hon sig ej om att förklara för sina närmaste. De skulle nog skrattat ändå.

»Possessionaten» Mauritz Danander stack nu ut ett grånat smalt huvud genom en försiktig glänta på köksdörren.

»Gomorron min flicka. Gott nytt år!»

»Tack, jag får önska pappa detsamma», sade Elsa hastigt och rodnade hett. Hur kunde de stå här i kylan och halvmörkret och spela komedi! Pappa tänkte visst på nyåret nu; han tittade efter gumman Törnqvist, så han kunde tappa ögonen. Mamma låg väl kvar i bädden och grät, och mindes allt det kaffe hon fått på sängen, när hon var ung fru.

»Jag ville så gärna ha litet varmt rakvatten», halvviskade husfadern, »men gumman har inte kommit, ser jag.»

»Nej, men jag kan göra eld», svarade Elsa vänligt. Driven av en ovanlig lust att visa sig tillmötesgående, tillade hon: »Pappa kan säga åt mamma, att om hon ligger snällt och väntar, kommer jag in med något gott.»

Fadern nickade belåtet.

»Det skall jag säga henne, du!»

Elsa gick genast fram till spisen och började resolut spänta stickor. Veden var sur, och hon undrade, om det skulle lyckas henne att få eld.

Resultatet lät vänta på sig, men var just uppnått, när gumman Törnqvist visade en röd nästipp inom en mångdubbel ram av sjalar och halsdukar.

»Å, kors i alla mina dar, står fröken här och rustar. Ja se, jag skulle nog kommit förr, om inte jag råkat att slå ned ett strykjärn från hyllan rakt på kindbenet, oj, oj, vad det gjorde ont!»

Elsa vände sig om och såg på den kraftiga, rödblå stumma, vilken färgade hjälphustruns jordgrå kind. Jaså, nu har Törnqvist varit framme igen, tänkte hon halvt föraktligt. Den här gången får strykjärnet skulden, undrar vad hon skall hitta på härnäst. Hennes kärlek måtte väl vara överseende om någons. Nog vet jag, vad jag gjorde i hennes ställe.

Hon uttalade intet beklagande över gummans »olyckshändelse». Lögn och förställning äcklade henne, trots att hon blivit uppfostrad i en rätt grumlig sanningslära.

Tyst ordnade hon koppar och annat tillbehör

på en bricka, som hon så snart kaffet kokat, bar in i sängkammaren. En osund, tjock, och ändå rå luft slog emot henne. Hon visste, att fukten spred en rik svampväxtlighet längs väggarna, och att faderns gamla frackkostym luktade unket lång väg, när den vid enstaka, högtidliga tillfällen togs fram ur garderobens innersta.

»Se där ha vi Hebe», sade fadern med gammaldags sirlighet och röjde av det rankiga nattduksbordet med sin fläckiga mahognyskiva och svartnade förgyllning.

Moderns lilla skinntorra gestalt satte sig upp i sängen. Ansiktet med sin stora, böjda näsa, sina dagskygga, runda ögon och tunna, skarpa mun, påminde om en uggla. Nattröjan med de smala, virkade spetsarna, kring ärmar och halslinning hade stora lappar.

»Ja, jag skulle väl säga gott nytt år, kära Elsa», sade hon gäspande, »men Gud skall veta, att det inte är stora utsikter till annat än att knoga och gå på, precis som i fjol. — Ska' du inte ha dig en kaffetår med?»

»Nej, tack.» Hon drog djupt efter andan och såg sig omkring med en blandning av vämjelse och retlig otålighet. Det vore väl ändå bäst, att hon strax sade, vad som ändå måste sägas.

Hennes röst blev torr och kort; de skulle naturligtvis komma med tusen invändningar:

»Jag skall gå på nyårsvisit till tant Emma.»

»Vad skall det tjäna till», inföll modern genast, »tokiga och moderna idéer kan du nog få ändå.»

Elsa låtsade ej höra. Hon tillade med ett lugn, som motsades av den starka rodnaden på hennes kinder:

»Jag skall också gå upp till farbror Rolf.»

Nu var det faderns tur att taga i. Han gjorde det stillsamt förnärmad och med de vita, arbetslata händerna uppsträckta som varnande ruskpinckar.

»Du vet, att vi är brouillerade med honom. Och att ingen av vår familj haft något att göra med honom på flera år, alltsedan han nekade sin borgen, när jag ville taga upp lånet på Broa. Hade han ej varit så rädd om sitt namn, kunde vi än i dag suttit därute på gården och — och levat efter vårt stånd.»

»Varför ville han inte gå i borgen», frågade Elsa. Hon kom ihåg, att hon hört något om att fadern kastat sig in i tvetydiga spekulationer och sålt dubbelt så mycket skog, som det verkligen fanns på ägorna. Kunde detta vara sant? Hon såg på fadern som på en människa, vilken slumpen fört

henne samman med, och som hon av vana kommit att hålla litet av, men det var underligt, vad hon kände föga av blodsbandets ömhet.

Danander fnyste till, som om han oförmodat afficierats av en alltför från och stark lukt.

»Varför och varför — tja, folk vill inte hjälpa varandra, det är det vanliga.»

»Ja, stackars gubbe», inföll modern med en liten ful skadeglädje. »Han har fått igen det med sonen. Max lär vara en riktig odåga, som lever av att plocka sin pappa både på pengar och heder. Jag tycker inte, du skall bry dig om att gå dit, Elsa.»

»Jo.» Elsa lyfte armarna med en omedveten rörelse av frihetslängtan.

»Jag skall be farbror Rolf om ett lån. Jag vill gå igenom en handelsskola. Nu har jag suttit här hemma i fem år. Det är nog. Det har hetat, att jag hjälpt till i hushållet, men det behövs inte mer än en till det. Jag blir stygg av att ideligen trampa i andras spår. Det skall finnas en egen väg för mig i livet. Det tror jag — annars» hon drog djupt efter andan — »ville jag inte vara med längre.»

Fru Danander gjorde en trefot av vänstra handens tumme, pekfinger och lillfinger åt tefatet

att stå på, sedan hällde hon försiktigt kaffe på fatet, blåste och svarade med en avbiten sockerbit i munnen.

»Vår tids ungdom är farlig! Ja, du skulle inte fått gå i den där besynnerliga skolan däruppe i Kungsbacken. Ebba (det var kammarherrinnan) skickade minsann inte sina egna flickor dit, men det förstås, när hon kunde få den där gamla, stenrika friherrinnan att betala för dig där, så var det ju skönt för henne att bli kvitt den utgiften.»

»Jag är tant Ebba och friherrinnan Jachowsky oändligt tacksam för att jag fått gå i min älskade skola», inföll Elsa entusiastiskt. »Där har jag haft mina gladaste och bästa stunder. Jag kommer alltid att längta dit igen, och får jag någonsin — — —» Hon avbröt och vände sig bort med en tvär, liten slynig rörelse, viss om att fadern nu skulle börja gnägga fram sitt torra, omusikaliska skratt.

Hon misstog sig inte.

»Jo, du är god du», kom det cyniskt ur den grå skäggstubben, »du skall väl skaffa dig man först.»

»Hysch», varnade fru Julie, »inte talar man om sådant med en ung flicka. — Jaså, du ämnar dig

ut på tiggeri i dag, kära Elsa. Vad ska' du be Emma om då — — —?»

»Hon kan nog skaffa mig en plats. Hon känner så många inflytelserika människor, och ivrar för kvinnans självständighet.»

»Men ingen bryr sig om, att jag skall gå ensam här hemma och träla.» Fru Danander strök nattmössan av det tunna, ljusbruna håret med sin lilla besynnerliga, runda nackknut. »Jag orkar inte lyfta pannor och grytor, och mina händer tåla inte vid att slaska så mycket i vatten. Jag kan inte reda mig utan hjälp.»

»Så få vi väl skaffa en tjänstflicka då», överkorsade Elsa ordsvamlet som hade det varit en preskriberad skuldsedel.

»Vem skulle ge en så'n lön?»

»Det vet jag inte än», medgav Elsa, »det blir väl någon råd. Nu skall jag skynda mig med frukosten. Gösta är säkert ivrig att hinna ned på isen — —»

»Och kurtisera flickorna, ha, ha, ha.» Danander levde sig tydligen in i sonens förmiddagsnöje. »Det vore mycket förståndigare, att du följde med och svängde om litet bland ungdomen. Det är för galet att en ung flicka skall ha affärsfunderingar! Du skulle sett mamma vid dina år, lätt på

foten som en sylfid, skrattgrop i rosenkinderna — och hjärtat, det lilla hjärtat så glatt och givmilt som helst.» Han kysste galant på två fingertoppar bort mot hustrun.

»Ja, käre Mauritz, minns du slädpartiet till Nådesta...» Nu flydde Elsa. Egentligen hade de två därinne aldrig levat, tänkte hon halvt undrande. När de talade om sina minnen, blevo de två snälla barn, som tagit fram en nött bilderbok med tavlor i oriktiga färger, men för dem de vackraste i världen. —

Viktor låg ännu och sov inne i gossarnas rum, det skulle han antagligen fortsätta med ända fram till middagen. Det var hans bästa nöje om helgdagarna. Vardagarna fyllde han med monotont verkstadsarbete, klagade aldrig, talade föga, knogade endast oavbrutet och tåligt på, glömsk av sin svaga kropp. Sin avlöning lämnade han så gott som oavkortad till hemmet, nöjde sig med Göstas avlagda kläder och Göstas halvrökta cigarrer.

Gösta var mycket smart. Han ansågs därtill ovanligt begåvad, och förespådde en lysande framtid. Genom relationer hade han kommit in i en bank, och fast han endast tagit studentexamen, lät han kalla sig notarie. Denna något vidlyftiga titel skulle med tiden utbytas mot en mera koncis.

Högre och högre skulle han stiga. Han umgicks flitigt hos kammarherrns, då däremot Viktor inte varit där sedan han blev vuxen.

»God morgon, Gösta», sade Elsa, när hon kom ut i salen, där brodern satt och läste tidningen. »Här har du posten. De flesta korten äro nog till dig.»

»Antagligen.» Gösta sträckte ut en mycket vit hand, som starkt påminde om faderns. »Vi ska' väl titta på smörjan! Där har du ett brev för resten.»

Elsa tog emot det. Vem skrev till henne? Med ingen av de forna skolkamraterna brevväxlade hon. Lärarinnornas omutliga rättvisa och sällsamma, rent geniala förstående av barnasjälar hade hållit eleverna samman under skoltiden och kunde verka gott ännu, om de unga tillfälligtvis träffades, men eljes hade livet skilt dem. De voro också som provfrön av olika länders sädesslag, en kosmopolitisk blandning, som skakats ut av ödets hand.

Naturligtvis lämnade Elsa dukningen för att i stället genast bryta sitt brev. Hon ställde sig inne i det lilla oeldade förmaket, där les beaux restes av Dananderska hemmets lyxmöbler stodo uppställda, allt för stora och skrymmande för det trånga rummet, gammaldags pompösa och stelt högtidliga.

Här står hon, den slanka, unga flickan i den tråkiga, bruna yllekläänningen; vackrare än hon bör vara för det liv, som väntar henne, och hon tummar en smula ängsligt på det grå kuvertet. Hennes hjärta klappar häftigt och oroligt, fast hon försöker intala sig, att brevet innehåller det obetydligaste i världen. Men så tänker hon igen, att det är något särskilt med dagen i dag. Det har hon tyckt hela morgonen. Det händer bestämt något. Så glad har hon inte varit på länge — och säkert är det inte bara det, att de ska' äta middag hos kammarherrns, eljes i och för sig en mycket märklig händelse. Som barn fingo de alltid vara med om granplundringarna där, men sedan ha de fallit i glömska ända till nu.

Brevet...

Ifrån salen ropade Gösta: »Blir inte frukosten färdig snart?»

Modern ute i köket: »Jo, jo, men jag kan inte begripa, var Elsa är. Hon har blivit så slarvig.»

Elsa vecklar upp det bastanta, vita postpappersarket och läser först underskriften:

»Eder förbundne och uppriktigt hängivne
Karl-Johan Florin.»

Hon mindes plötsligt ett rödbrusigt, stort ansikte genom ett blygrått tobaksmoln i ett stort rum på Broa. Hon ser för sig händer med naglar av bondeextraktion dunka kortlappar i ett blankt spelbord, och hon hör en stark, fetlagd röst välmenande säga:

»När lilla fröken blir stor, skall jag min själ fria till henne!»

Jaså, Karl-Johan skrev till henne — ett brev på fyra sidor! Hur skulle hon kunna orka igenom det? Hennes blick gled över de jämna radernas liggande, tunna bokstäver, liknande döda flugor, och hon fick snart klart för sig, att det var ett frieri i den gamla goda stilen.

Mycken kärlek talades det inte om, men så mycket mera om hemmets bestånd, en god hustrus plikter och en hederlig äkta mans rätta vilja. Han hade köpt Broa, och hon skulle få se, hur mycket han gjort för det. Hans driftighet bockade sig skrytsamt fram mellan raderna, och hon såg det lismande bondsmilet kring hans tafatta mun.

»Elsa — var är Elsa?»

Den unga flickan stod ännu en sekund med brevet i handen. Så rev hon sönder det i små bitar. Hon skämdes för sin otymplige, högmo-

dige friare. Han passade icke in i hennes livssökande strävan. Adjö med honom! Hon behövde honom inte — det fanns väl andra i världen: tant Emma och farbror Rolf och de snälla Systrarna-lärarinnorna i hennes egen kära skola. De skulle hjälpa henne att taga simtag ut mot havet.

»Här är jag!»

Hon kom ånyo ut i salen, började gå av och an med allt det modern glömt vid dukningen. Äntligen kom dock familjen ned på sina respektive stolar, och frukosten försiggick under kallprat. Gösta tycktes ha glömt Elsas brev. Systerns intressen berörde honom endast ytligt. Han hade bråttom ut. Det lilla huvudet med de alltför tunga käkarna satt som en obetydlig knapp på den smala halsen, dold av en krage, vars höjd föreföll brottslig. Han petade i maten och talade med tillgjorda nasalljud.

»Tror du att vi bli många på middagen», frågade fadern. Kammarherrns bjudning hade nu i en halv vecka dryftats vid alla mål. Dananders levde upp i denna ära; den illuminerade deras mörka gårdslägenhet, endast Viktor frågade icke efter den. Han tänkte icke en sekund på att följa med till »det där herrskapet»; han satt hemma och läste i Uppfinningarnas bok.

»Å, nej, det blir väl mest släkten», förmodade Gösta och ratade en senig bit salt kött. »De bruka ha det så om jularna — tämligen slentrianmässigt. Jag är ganska trött på deras tillställningar.»

»Kära Gösta lilla, det låtsar du väl inte om», varnade modern ängsligt. Hon var oerhört stolt över sonen. Han var så firad och trevlig, och kammarherrns yngsta dotter svärmade visst mycket för honom.

Kammarherrn själv var kusin till Mauritz, och han hade tagit hand om Gösta på ett riktigt faderligt sätt. Han blev »fosterbror» och sedan uppvaktande kavaljer för de tre flickorna, men nu kunde notarien stå på egna fötter och började negligera sin välgörare.

»Asch, mamma lilla, det kan väl mamma begripa, att j a g vet, hur jag skall sköta mig», förklarade Gösta med en bjudande gest. Han reste sig från frukostbordet, sedan han tillfrågat det präktiga konfirmationsuret, farbror kammarherrns gåva. »Ja, nu går jag, adjö så länge.»

Fadern doppade limpskivor med smör på i kaffet, och nickade med munnen full. Modern vinkade och såg efter honom med en tunn hinna över de blacka ögongloberna. Elsa sade ett kort adjö.

Medan hon dukade av, undrade hon, om hon skulle säga något om Florins brev. Pappa och mamma skulle naturligtvis genast yrka på, att hon tackade, neg och sade ja, och så blev det en scen, när hon förklarade, att det gjorde hon aldrig. Så löjligt för resten, att detta anbud kommit just i dag. Ödet tycktes vilja låta henne välja. Var så god lilla fattiga fröken Elsa och stig fram och sitt som fru i långa soffan på Broa och bjud prostinnan till höger och doktorinnan till vänster. Två släta guldringar får du och en tung nyckelknippa. En gång vart tionde år får du resa till Stockholm, eljes sitter du förstås där du sitter.

Hon skakade energiskt på huvudet. Hon ämnade icke låta stänga in sig vidare. Sin frihet och sitt oberoende ville hon ha — arbeta sig till. Hade hon icke suttit här och halvsovit hemma hos pappa och mamma ända sedan hon slutat skolan? Först hade hon drömt om guld och gröna skogar. Dessa drömmar voro egentligen hägringar från lyckligare lottade kamraters vackra sagor ur verkligheten. Småningom tynade dock drömmarna bort, och hennes längtan efter upplevelser trädde i stället. Men denna längtan hade ingen fast punkt, utan svävade allt tröttare och slappare omkring i de torftiga omgivningarna, till dess

hon var nära att uppgivå all strid och bara bli en skugga av de andra grå skuggorna: föräldrarna.

Om icke slumpen en tid före jul fört henne tillsammans med den energiska tant Emma, skulle hon troligen aldrig fått sin förkrympta ungdom uträtad och färglagd igen. Hon hade talat kraftiga allvarsord och sagt, att Elsa måste bli en människa, efter hon ju vore skapad som en sådan. Det hela lät kargt och så att säga piskade dammet ur hennes själ, men den grundliga rengöringsproceduren gjorde gott. Tant Emma hade bett henne komma upp, när hon kände, att hon inte kunde gå därhemma och stampa längre, så finge hon väl höra åt, ifall där funnes någon plats. Nu var den stunden kommen — — —

Direkt uppmuntrad blev emellertid inte Elsa av sitt besök hos Emma Larsson, denna kloka, stränga kvinna, som själv brutit sig bana, och nu intog en framstående respekterad plats i samhället. »Kära barn, du kan ju stort ingenting av vad du bäst behöver i det praktiska livet», hade hon sagt. »Du får sannerligen skynda dig, om du skall kunna taga igen alla de år, du suddat bort och plottrat sönder. Med pengar kan jag inte hjälpa dig. Det har jag för princip att aldrig göra, mitt kapital skall stå. Men som sagt, kan

du bokhålleri och sådant, skall jag nog ställa om en bra plats.»

Med det beskedet hade Elsa gått från den gamla, genomhederliga flickans rena, hygieniskt kyliga och kalla lägenhet. Hon kände sig litet ruskig efter allt allvaret och kölden däruppe, och det föreföll henne plötsligt, som om det icke vore så uteslutande eftersträvansvärt att vara en fri kvinna. Tant Emma läste all slags modern litteratur, och satt alltid på premiären, när ett tendensskådespel gavs. Hon var hemma i alla samhällsfrågor och ryggade icke tillbaka för någon, men intet av allt det heta, brusande i tiden, tillsatte en enda brännande droppe i hennes sunda, ljust nordiska blod. Hon fördömde allt svagt och fegt, som den starke gör det, och det föll henne icke ens in att känslorna kunde bli någon övermäktiga. Sådant stod i böckerna eller spelades på scenerna, men i livet borde man kunna taga sig till vara för klammerier av erotisk art.

Elsa hade stått framför hennes bokskåp och tjusad stirrat upp på de jämna raderna av enkelt inbundna böcker, alla med svart rygg och bruna pärmar, och mot detta puritanska hölje skreko nervöst vibrerande tillar, direkt gripna ur ett upprört själstillstånds innersta. I boklådsfönstren hade

hon sett dessa böcker, några, de mest känslogenomsyrade, uppställda på stativ, och hon mindes vignetter, som likt uvertyren till en opera velat återge bokens skiftande stämningar och själva ledmotivet.

»Har du läst mycket?» frågade tant Emma.

»Nej, bara några gamla romaner, och så de franska klassikerna.»

»När du får tid att läsa, skall du få låna böcker av mig. Jag skaffar mig allt nytt. Men nu har du annat att tänka på.»

Elsa medger detta. Hon går tyst bort från frestelsen, men tänker en sekund: »Om jag blir fru Florin, får jag läsa så mycket jag har lust.»

Hon berättar försagt för tant Emma om frieriet, men denna rycker ringaktande på axlarna.

»Varför skulle du ge dig in i det där falska eländet? Man skall väl åtminstone hålla av en karl, om man skall stå ut med alla hans traditionella karesser.» —

Nu gick Elsa framåt Arsenalsgatan. Hennes mål var det gamla huset vid Nybrohamnen, där farbror Rolf bodde. Hon gick så fort, att hon passerade den ena promenerande gruppen efter den andra. Hon hörde pratet och skrattet, och såg de eleganta kläderna. Hon skilde sig säkert i allt från dessa sorglösa, mondäna huvudstadsbor,

som hörde Östermalm till. Hennes barnsliga, löst sittande, blå cheviotskavaj hade varit med i flera vintrar, klänningen passade inte alls i färgen till den. Det enda, som gjorde sig, var den vita skinnmössan och dito muffen, hon fått till julklapp av gossarna. Om hon bara haft råd med en boa i samma stil! Nu såg hon visst mycket naken ut om halsen, föreställde hon sig.

Vid Berzelii park stannade hon och tittade, lockad in på den vita, solbelysta vintertavlan. Träden stodo så fast och ändå mjukt tecknade mot den klara luften. De spröda, rimfrosthängena mellan grenarna hade fått ett matt rosaskimmer av solstrålarna, då däremot skuggorna längst inne i de täta buskagen hade den blåa, trötta färgton, som hör livlösa vinterdagar till.

Sparvar, sidensvansar och hackspettar höllo konselj på verandan till Berns salonger. De skränade i hög falsett och hoppade omkring i olust för längre flyktföretag.

Hade icke en fattig stackare med gredelin karbunkelnäsa och benrangelsgestalt i en ursprungligen svart bonjour stört parkens idyll, skulle Elsa fallit för frestelsen att gå dit in och låtsa, att hon vore ute på landet — riktigt långt bort från Stockholm, där hon hade mycket svårt att trivas.

Nu sneddade hon dock över planen, kryssade mellan slädar med klädsamma nät och glada bjällror samt affärsbrådskande spårvagnar.

Så står hon i porten och ser in i en trång förstuga, upp mot en stentrappa med branta och nötta steg. Helt anfådd hinner hon upp för den och läser på en mässingsskylt:

R. E. Sunde.
Häradshövding.

Hon önskar med tvärt påkommen, stark ångest, att farbror Rolf icke skall vara hemma. Hela besöket får med ens en omöjlig karaktär. Farbror Rolf känner naturligtvis icke igen henne. Han har inte sett henne på elva år. Och är det sant, att han lånar ut för att få hög ränta på sina pengar, som pappa säger, lär han bara skratta åt hennes begäran. Han är procentare, tror pappa.

Nu ryser Elsa, det ordet plågade och skrämde henne. Under vägen hit hade hon distraherats av så mycket, men här utanför dörren till den fruktade, blev hon en liten rädd och skygg flicka från den fuktiga gårdslägenheten i Klara.

Låset framför henne vreds plötsligt om inifrån. En behandskad hand förde bryskt upp dörren, och en högväxt ung man med en svag doft av exotiska

blommor i kläderna kom ut med en sådan fart, att han höll på att stöta omkull henne.

»Adjö, pappa», sade en hård och klangfull röst. En flyktig blick på Elsa, och ett ironiskt: »Var så god och stig in, fröken, om det är häradshövding Sunde ni söker.» Visslande sprang han nedför trappan.

Son, en äldre upplaga av den ståtlige unge herrn, stod nu farbror Rolf framför Elsa. Hon hade glömt att han såg så ut. Han hade förefallit henne som en gubbe, nu märkte hon, att han var en grånad man med rak och spänstig hållning och något elegant över hela gestalten, trots den slitna grå jägarjackan med trasiga, gröna uppslag. De stålgrå ögonen hade en sträng och fast blick, men hon höll dock genast av dem, de tycktes ha sett sig vida omkring, skarpt och målmedvetet. Men kunde de icke också le milt och varmt? Hon trodde det.

Han bugade sig tyst förundrat och lät henne gå före sig in i ett stort, mattbelagt rum, där sol och dager strömmade in genom tre höga fönster.

Han kände inte igen henne, tänkte hon med beklämning. Det skulle bli dubbelt svårt att förklara sitt ärende, och nu först insåg hon, att hon

varit dum, som valt en så intim dag som nyårsdagen för sitt besök. Vad betydde det för honom att en liten flicka en gång för många år sedan hängivet älskat honom och varit så lycklig över hans smekningar som över den vackraste leksak?

Han kom ofta till Broa en tid; hade visst egendomsaffärer i trakten, och han var alltid vänlig mot barnen, kunde tala om sagor för dem och prata med dem en och annan stund.

Nu ber han henne sitta, och hon hör på hans ointresserade röst, att hon är en främling för honom, men när hon äntligen vågar se frimodigt upp i hans ansikte, som från denna stund och sedan allt framgent för henne endast är en ädelt formad, fårad, men ändå klar panna, och ett par visa, djupa ögon, förstår hon, att han finner henne vacker, och det ger henne mod.

»Är det inte», säger han nu också — »jo, visst är det lilla Elsa Danander! Ni har blivit» — han letar efter ett lämpligt ord, men finner ingenting annat än — »mycket vacker.»

Elsa rodnar av glädje. Hennes ansikte blir mjukt och fint, munnens linjer vekna och de rörliga näsvingarna få med ens ett förnämt lugn. En smula kokett stryker hon undan en slinga av det ljusbruna, vågiga håret, och ögonen söka kring rum-

met för att inte stråla rakt in i farbror Rolfs ansikte.

Vem skall nu säga något. Hennes hjärta växer, och hon känner det hänga som ett tungt lod i bröstet. Å, Gud ske lov, han talar...

»Det var snällt, ni sökte upp mig. Roligast, om ni kommit utan ärende — bara för gamla hågkomsters skull, men det vågar jag väl ej hoppas.»

Hon vänder sitt smala ansikte mot honom, och det sköljes då av sol från det breda fönstret.

»Nej», svarar hon ärligt, »jag har ett ärende — men jag kommer alldeles — alldeles av mig själv.»

»De ville väl helst ni skulle låta bli därhemma?»

»Ja-a...»

»Ha de lyckats inympa sin bitterhet mot mig på er?»

Hon ville så gärna säga, att hon aldrig upphört att längta efter honom, och att hon icke trott honom om ont, men orden stelna inom henne, och hon får endast fram ett sakta:

»Nej.»

»Lilla barn!» Hans händer stryka en pappersknivs vita elfenbensyta, och hon känner igen den rörelsen från den tiden, han smekte hennes kind. »Nå, då säger jag er välkommen, min unga gäst.

Lägg bort er rädsla för gamle farbror Rolf och tala öppet med mig. Vill ni det?»

»Ja.»

Men hon skall be om pengar, och det känns så ytterst förödmjukande. Hon ville att de finge tala om ängarnas vilda blommor och vårens vita fjärilar, om skogssus och vågsvall, om allt som är saga och sång och som ingen annan än han talat vid henne om.

»Ni är bra klok, som inte skattar åt det dumma bruket att gå omkring på nyårsvisiter, fröken Elsa. — Jag är Gud ske lov så ur världen numera, att jag inte varken uppvaktar eller uppvaktas.» Ett moln gör hans ansikte gammalgrått och bekymrat en sekund, när han tillägger: »jag har haft mitt oundvikliga besök i dag. Nu får jag frid en tid.»

Hon förstår, att han menar sin son, och det gör henne mycket ont om honom. Det sades att han avgudade denne son. Hans hustru hade dött strax efter barnets födelse, och han sörjde henne gränslöst ett år. Sedan var hon glömd. Hon hade varit ung, söt och obetydlig, men rik.

»Jag har just ingen att göra visit hos. Vi umgås inte med några.»

Elsas röst trevar sig fram och är litet flämtande.

Snart kan hon inte sitta här längre. Det verkar meningslöst. Hon förstår, att han försöker hjälpa henne, men det är väl därför, att han ej anar, varåt hon syftar.

Med ens står han framför henne, tar hennes båda små händer och lägger dem upp mot sina skuldror. Hans ögon se rakt in i hennes.

»Tala nu om, vad ni vill mig, så få vi det gott och trevligt sedan. Är ni rädd för gamle farbror Rolf?»

»Nej.»

Hon önskar dock att det funnes en enda skum vrå i detta sällsamt ljusa rum, med sin tunga praktmöbel, sin glittrande kristallkrona, och mitt i all denna lyx hans ofantliga skrivbord med låda vid låda: hårt slutna munnar. Om de skulle öppnas, vad hade de då att säga? Fula saker kanske om prejerier i form av reverser med onaturligt höga räntor, lånepapper med ett helt litet bo som säkerhet och mycket annat.

Helt stilla drar Elsa händerna åt sig, och hennes röst blir viskande och svag:

»Jag vill så gärna lära mig något, så att jag kan försörja mig själv.»

»Ja, det är ju en lovvärd avsikt.»

»Jag tänkte gå igenom en handelsskola eller bara en kurs i bokhålleri.»

Han nickar utan att se på henne och avvaktar fortsättningen. Om av vana eller tankspriddhet låser han till den översta skrivbordslådan och stoppar den lilla nyckeln i västfickan. Elsa blir flammande röd. Han förstår naturligtvis, att hon vill begära pengar. Hon reser sig tvärt.

»Nej, jag kan inte säga mera.»

»Så skall jag hjälpa till. Hur mycket är det fråga om? Räcker det här?»

En ny låda i skrivbordet glider upp lydigt och ljudlöst. Ett papper prasslar i Elsas hand, som hon sluter skyggt och lyckligt.

»Tack! — När skall jag — hur skall jag...?»

Han står ett par steg ifrån henne, sakta gungande upp och ned på klackarna. Så kommer han plötsligt fram och kysser lätt hennes panna.

»Vi ska' aldrig nämna detta mera. Vill ni offra någon liten stund åt mig då och då, gör ni mig mycket glad.»

»Det vill jag så gärna.»

Och nu tillstod hon att hon längtat efter honom ofta — starkt, bett honom till sig i sina tankar. Hon påminde honom om, hur de brukat leka, att de reste till främmande länder, och där hade

han visat henne många underbara ting. De hade stått vid Ganges och sett lotusblommorna vagga sina vita huvuden i mystiska drömmar, och de hade vandrat hand i hand över dystra gravfält från kulturens äldsta tider! Kom han ihåg det?

»Ja, lilla Elsa satt i mitt knä, och jag lekte med en lång brun fläta. Vi talade också mycket om stjärnorna. — Ni skulle se dem en klar vinterkväll härifrån fönstren. Minns ni Betelgeuze, ädelstenen i Orions stjärnbild? Den ville ni äga. Ni höll av den som ett slags talisman, var det inte så?»

»Jo, jag hade då som nu tusen önskningar, som skulle realiseras.»

Hon skrattade muntert; allting hade med ens blivit så lätt, bara därför att hennes svarta vante kramade om en okänd rikedom. Hon ville helst strax ha dansat ned för trappan och sedan sprungit hem in till sitt lilla mörka kyffe för att där breda ut sedeln på det rankiga bordet och fantisera om allt, den en dag skulle ge henne, men å andra sidan njöt hon av att känna farbror Rolfs välvilighet. Han hade ändå inte glömt henne. — Hon skulle se hans samlingar. Varsamt öppnade han dörrarna till stora skåp och visade henne insekter, prydligt uppträdda på nålar, egendomliga, färgvackra små djur, som han hemfört

från sina utländska resor och om vilkas liv och vanor han berättade. Sedan kom ordningen till mineralsamlingen. Hon fäste sig genast vid en blå sten. Den såg ut som källsjövatten en klar sommardag, tyckte hon.

»Det är en lapis lazuli», sade han. »Jag har den med från dess hemland, Arabien. Henrik IV:s bekante livmedikus Jean de Renon tillägger den många märkliga egenskaper. Den stärker synen och ökar hjärtverksamheten samt fördriver melankoli. — Detta goda har den aldrig gjort mig, men jag saknar tron på dess undergörande kraft.»

Hon såg att hans leende var sjukt och trött och ville så gärna säga något vänligt, men hon trodde, att han skulle skratta åt henne.

»Nu får jag visst inte uppehålla er längre», sade han plötsligt, »ni är i den åldern, då man har bråttom ut till den eller det väntande. Bara ett ögonblick, Elsa! Mina vita syréner skall ni se.»

Han lade hennes arm under sin och drog henne med fram till bortersta fönstret.

»De äro mina intima kvinnliga bekanta. Den där, som ej orkat få ett enda blad och dessutom låter sina blommor domna bort i frusen likgiltighet, är en Maria Legray, en madame från Marly, men den här har jag fått från Danmark och

drivit själv. Är hon inte fager, jungfrun i vitt och ljusgrönt? Jag fick vänta länge, innan hon förstod livets mening och ville knoppas, och för att få henne att blomma måste jag använda eter. Det verkade som en natts heta kärleksrus.»

Hennes kind vidrörde blommorna med en smekande åtbörd. Han betraktade henne forskande. Hon förstod, att han undrade, vad hon visste om kärleken och kände sig så fattig under hans blick.

»Nu måste jag gå», sade hon sakta.

»Ja visst — tack för besöket.»

Hennes hand låg tacksam och mjuk i hans.

»Får jag komma igen och höra mera — veta mera?»

»Jag skulle velat be er, men det är synd att stänga er inne här — hos en gubbe.»

»Jag har haft så roligt.»

Han skakade tvivlande på huvudet, men när han stängde tamburdörren efter henne, sade han: »Välkommen åter!»

II.

Ibland går tiden långsamt. Som en väldig snöplog skovlar den mödosamt undan dagars och veckors enformiga samling, och vägen ligger där jämn och vit och tyst — ingenting har hänt. Ibland åter rusar den fram som en skenande häst på stenbunden mark. Det gnistrar om hovarna, det dånar i hällarna, och man hinner ej följa med den vilda jakten. Så hade ett år rusat bort för Elsa Danander, ja, ett och ett halvt, och Emma Larsson hade just skaffat henne en plats som kassörska i en juvelerarbutik. Lönen var från början mycket hög men skulle ytterligare ökas. Föräldrarna försonade sig därför med tanken att dottern ej satt hemma och togo belåtet emot hennes bidrag till hushållet.

Gösta däremot ogillade henne. Han hade verkligen förlovat sig med kammarherrns yngsta och kände sig generad över att ha sin syster i butik. Om hon släpat ut sig på finare handarbeten, vilka

i all hemlighet och under många förödmjukelser avyttrats genom bekantas bekanta, skulle han funnit det vida angenämare. Att man har en i förtid utsliten och gammal syster gör ingenting, bara hon icke syns. Nu gjorde hon det ju alldeles omöjligt för honom och hans Calla att gå in i den affären, och den var dock den fashionablaste.

Elsa brydde sig icke om broderns trumpna utfall. Han förekom också sällan numera i det tarvliga hemmet. I sin egenskap av en kammarherres blivande svärson hade han hyrt sig dublett på Östermalm och intog de flesta måltiderna i svärfaderns hus.

Viktor fick ensam rå om det lilla hörnrummet med den fuktbuktande ytterväggen och den smala liggsoffan med det stoppade överdraget.

Han gick som alltid tyst och ensam bland de sina, om han också kommit Elsa något närmare därigenom, att han brukat hämta henne från aftonkurserna i handelsinstitutet.

Men det var då alltid hon som talade. Kutryggig och ovig med arbetets Kainsmärke över det knotiga ansiktet gick han bredvid systern. Hon kände alltid ett varmt deltagande med hans otymplighet, och ändå föll det henne knappast in, att det kunde vara annorlunda. Hon såg i honom

aldrig den unge mannen med krav på egen livsnjutning, endast den anspråkslöse sonen och brodern, som hon gärna ville vara snäll emot. Han pockade aldrig på sin rätt och ställdes därför utanför den. Medan Gösta krusades för på allt sätt, dugde nästan vad som helst åt Viktor. Han bjöds endast pro forma med till familjens gamla vänner, och var det någon enstaka gång bjudning hemma, höll han sig undan i en vrå och bockade sig till goddag och adjö utan att räcka fram den valkiga, något svettiga handen.

När Elsa glädjestrålande talade om för honom, att nu hade hon fått plats med 150 kronor i månaden, frågade han buttert och vemodigt, om hon skulle bli stor på det nu, hon som Gösta, och lämna honom ensam med de gamla.

Men Elsa skakade på huvudet. Bleve hon mera oberoende skulle hon nog trivas bättre hemma. Där var ju tungt och tråkigt för det mesta, men de kunde kanske flytta till en ljusare bostad och ibland se bekanta — ungdom.

»Du och jag, Viktor, ha egentligen aldrig varit unga», tillade hon. »Nu skall jag gräva mig upp ur mullvadsgången.»

De sutto i det lilla förmaket i den stilla söndagsskymningen. Fadern hade gått ut åt Djur-

gården för att se på folklivet. Han brukade stanna vid trappuppgången till Hasselbacken, där det fanns möjligheter att träffa någon gammal vän, som bjöd honom med sig till ett av de många små lockande borden utanför festverandan. En dylik lyckträff inföll emellertid sällan, och Danander fick för det mesta flanera utåt slätten, där hans skinntorra gestalt försvann som en grå dammstrimma i myllret.

Ute i salen stod faderns gammaldags broderbåge överhöljd med ett vitt skynke. Hans bidrag till hushållet utgjordes av vad han förtjänade på soffkuddar i korsstyngsbroderi. En tapisseriaffär i landsorten försålde dem, och f. d. possessionaten hade försett många bondehem med prydnader för bästa rummet.

Inne i sängkammaren sov modern middag. Det gjorde hon i ett par timmar, och sedan satte hon sig till patiencen, alltid desamma: »Envisa finskan». Hon gäspade och flyttade korten med underligt blå och döda fingrar. När hon talade, var det om sin gyllne ungdom, ett outslitligt ämne. En rad av lysande namn nästan dreglade om hennes hopfallna mun, och hon levde sig in i förflutna nöjen med en idisslande seg kraft.

Dörren var stängd emellan rummen, men de

hörde ändå hennes trötta, halvsnarkande andhämtning. Viktor hade sträckt benen långt ut och skrynklat ihop mattan. Han höll händerna i byxfickorna, och huvudet tyngde bakåt mot fönsterkarmen utan försyn för den tunna trådgardinen. Han slöade över Elsas anmärkning och svarade ingenting på länge. Slutligen kom det frampressat ur års surnade, jästa tankar:

»Tror du, det går? Jag har klart för mig, att sådana som vi — med högfärdsblod i ådrorna alltid bli ett fattigpatrask, och så få vi arbeta oss för trötta att vara glada. Vi ska' hålla ihop både kropp och själ och vara så jäkla rädda att hoppa ner i diket.»

Hon undrade vad han menade med »diket», men frågade ingenting. Han finge inte skrämma henne nu, när hon ville se allt ljust och lätt. Tant Emma hade stolt sagt henne, att hon nu vore på väg att bli en självständig kvinna. Vad kunde hon begära mera av livet? Vackra kläder, god kost och någon förströelse kunde hon också skaffa sig. Pappa och mamma skulle få någon av de små fröjder, de satte värde på, tillfredsställd. Hon sade i lätt ton:

»Ska vi inte allesammans gå på Hasselbacken nästa söndag, du Viktor?»

»För att bli uttittade av militärsnobbarna, nej tack.»

»Våra pengar äro väl lika goda som deras.»

»I helsike, vi ha ju arbetat oss till styvrarna. Tror du det är någon heder med det.»

Broderns bitterhet gjorde Elsa modstulen. Hon gömde nog på lämpliga invändningar, men de dunstade bort i rummets skymningsdimma. De voro hämtade ur samhällshistorien om folkets framåtskridande, men icke hörde fattiga Dananders till folket. Deras klass var alla tiders parias: pauvres honteux.

Varenda möbel härinne sade henne detsamma. Spegelns förgyllda ornament och kluvna glas talade om familjetraditioner. Bordet med lejonfötterna under den joniska pelaren hade stått i farfar överstens salong; barnen hade som små sett den gamle, ståtlige militären och fru farmor i mössan med blonderna. De hade ärvt fördom mot grova röster, tarvliga rörelser, simpla händer. Viktor tvang sig att passa bland sina »kamrater», men att han led av sin skrovliga mask, vilken han endast i sömnen lade bort, insåg Elsa nu. Hon famlade efter hans hand och strök över den, men han ryckte den häftigt till sig:

»Asch, vad skall sådant där tjäna till?»

»Skulle inte vi kunna hålla ihop, du och jag, Viktor?»

»Du tänker ju komma dig upp, tyckte jag, du sade.»

Elsas ögon stodo plötsligt fulla av tårar. Varför skulle han stöta bort henne? Hon hade ingen att vara glad och ingen att vara ledsen med!

Med ett ryck på sin otympliga kropp reste Viktor sig och gäspade högljutt. Hans omusikaliska utandning besvarades inifrån sängkammaren, och strax därpå kom modern ut.

»Sitter ni här, kära barn — hå, hå, ja, ja, att ni inte ska ha något roligare att ta' er till.» Hon svepte småhuttrande en f. d. vit isgarnsschal om de kantiga skuldrorna. »Här är kallt, tycker jag.»

»Det kommer ju aldrig någon sol in, så det är inte underligt», sade Elsa med ett trött tonfall. »Vi kunde öppna fönstret, så blev luften bättre.»

Hon slog hastigt upp det ena fönstret och lutade sig ut. Hon riktade ansiktet uppåt för att känna den ljumma, starka vårluften glida som en smekning över sina heta kinder, och blicken förlorade sig i detta oändliga klara blå, som tindrade med sällsam glans över smutsiga hustak och svarta skorstenar. På den fyrkantiga gården, oskönt prak-

tisk med en rad numrerade dörrar på ena sidan och kryddbodens tomlårar och såpfjärdingar på den andra, var det söndagstyst. En grå katt sökte sävligt efter råttor och jamade missnöjt över att de höllo sig undan i den välfyllda soptunnan.

Från portvalvet, som ledde ut till gatan, hördes röster — faderns klanglösa och torra, och en ung, stark stämma med fast betoning på orden.

Elsa undrade en sekund, vem fadern träffat, och drog sig inåt rummet för att slippa gamle Dananders mer eller mindre misslyckade chevalereska hälsning.

»Pappa har sällskap», sade hon.

»Ja, vem fan kan han nu ha' dragit med sig!» Viktor sträckte sig på tå med händerna i byxfickorna.

»Å, herre Gud, skall man nu ha främmande till kvällen!» Fru Dananders runda ögon spärrades så ängsligt upp som hon väntat att nästa minut få se rummet fullt av stråtrövare. »Förr i världen var det en annan sak, då hade man att sköta sig med och slapp själv stå i köket, men nu har man bara besvär av dem.»

Elsa hade tittat ut genom fönstret igen, och plötsligt rodnade hon starkt. Det var ju farbror Rolfs son. Hon såg honom icke i någon annan skepnad.

Hans personlighet intresserade henne icke. Hon var icke längre så hungrig på manliga bekantskaper. På handelsinstitutet hade hon blivit mycket firad och trodde sig nu vara trött på ungherrar i allmänhet. Deras egenskaper voro tämligen jämnstrukna. De spelade tennis och talade om detta som ett huvudmoment i livet; de dansade boston och gnolade slangvisor, eller de gingo upp i sitt arbete, trälande som myror med strået: den tunga huvudboken.

När hon, trött på deras fadda artigheter, kom upp en skymningsstund till farbror Rolf, begravde hon all längtan och all åtrå i hans famn. Hon visste, att han höll henne kär, men fastän han alltid kom emot henne med utbredda armar och kysste henne på pannan eller kinden, behövde hon ej känna blygsel över att taga emot så närmande smekningar.

»Du skall ingenting ge mig, barn», hade han sagt en gång. »Du är dagen, jag är aftonens skugga, som djärvs falla över en kort sträcka av din väg, men som icke har något med din strålande zenit att göra.»

Hon trodde honom utan att grubbla över deras förhållande. Det ersatte henne mycket, och hon njöt av dessa stunder i de stora, ambradoftande

rummen som av en sabbat. »Naturligtvis», sade hon sig, »kan jag icke älska honom, därför att jag är en begärande kvinna och han en begärande man. Åren ligga mellan oss som höga snöberg, men han är dock det käraste jag har, och jag är glad att inte behöva något annat.» Hon hade icke talat om sina flitiga besök hos farbror Rolf för någon. De skulle ha skrattat åt henne, och fadern skulle genast vädrat en förmån.

Unge Sunde skulle inte heller kunna förråda henne. De hade endast träffats den enda gången. Sedan hade farbror Rolf vetat att isolera henne och sig från obehöriga. »Klockan sju börjar jag vänta dig var kväll», förklarade han, »och jag går troget på mitt pass mellan klockan och tamburdörren. När hon slår åtta, reglar jag och sätter mig ned med min ensamhet och min cigarr, och jag tänker: kanske gick hon i förrgår för att aldrig komma igen. Detta skall ju ske en gång.» —

Fadern hade ostentativt och med många vida fraser presenterat »Sin gamle väns ende son». Det var alldeles märkvärdigt, att han känt igen Max. Han hade icke sett honom på den dag, han mindes. Och så stötte han helt tillfälligtvis på honom i porten till Hasselbacken.

»Ja, där stod farbror som en skiltvakt», sade Max skrattande. Hans breda, vita tänder lyste under de mörka mustascherna, som fått glans av fint mustaschvax. Den bekvämaste stolen i det lilla trånga förmaket hade han tagit, och hans eleganta gestalt sjönk välbehagligt ned i den djupa fåtöljen. Händerna med de långa fingrarna böjde han om sidokarmarna. Naglarnas vårdade oval lyste vit i det matta dagsljuset, som samlade sig i reflex från sjunkande sol, just på den plats, han valt.

Fru Danander hade redan kommit in på sitt älsklingstema, och som ur ett positiv vevade hon fram spräckta melodier ur sin ungdomssymfoni. Gubben Mauritz sufflerade, rättade eller instämde.

Sunde föreföll road. Hans grå ögon logo beredvilligt åt de små obetydliga kvickheterna, och han lade in ett ord då och då, ungefär som när man serverar en varm tallrik för att göra rätten smakligare.

Elsa hade satt fram husets vinförråd i en slipad karaffin och små enkla kakor på fatet i form av ett stort eklöv. Det fattiga hemmet bjöd sitt bästa åt gästen, som så oförmodat gjorde dem den äran. Varför han följt med gubben Danander visste inte Max själv. Det skedde väl helt enkelt

därför att han icke hade någon användning för sin söndagskväll.

Med kännarblick iakttog han förstulet Elsa. Det var en präktig figur hon hade, och håret var det vackraste han sett. Men hon borde haft ett gladare uttryck i sitt unga ansikte. Och munnen —! Den såg så sval och okysst ut. Egentligen en kall och trotsig mun. Vad hade hon gjort uppe hos gubben? En fräck tanke flög genom hans huvud: Var hon den sista i det kvinnogalleri, vilket fadern infattat i förgylld ram? De där vita armarna kunde nog fresta gamle gråskägg.

Han reste sig plötsligt upp och höjde sitt glas.

»Skål, fröken Danander! Vi ha visst sett varandra förr en gång.»

»Ja», sade hon lugnt, »i farbror Rolfs förstuga.»

Han log, och den något stora, böjda näsans vingar skälvde lätt.

»Ni träffade nog inte farsgubben vid så läckert humör. Jag hade åderlåtit honom litet. Det tilltalar honom just inte, men — vad skall man göra?»

Ingen svarade. Slutligen bröt Danander tystnaden:

»Ja, i min ungdom hann man just ingenting

annat än roa sig, hur går det för fina herrar nu för tiden?»

»Å, man orkar inte med nöjena heller — så länge. Man rasar ut och slöar sedan. Jag har försökt litet av vart. Nu tror jag, att jag skall slå mig på litteraturen.»

Fru Danander svepte isgarnsschalen bättre omkring sig: »Vore inte lantbruket bättre; när man sitter där på sin gård, har man det så trevligt.»

Hon hade icke lätt att leda in tankarna på något nytt. Det var ett trögt stillestånd i det lilla huvudet med de inklämda tinningarna. Hon kände sig också alltid så trött, men i kväll rörde sig de mojnade tankevågorna och buro fram en ljus förhoppning: Herre Gud, unge Sunde kunde vara ett parti för Elsa; han var då för fin och hygglig!

Viktor hade försvunnit strax efter gästens ankomst och kom icke ens ut till supén. Max hade icke varit svår att övertala att stanna. Han satte sig till den gamla, skrälliga taffeln, sjöng och spelade, kupletter och folkvisor om vartannat till sitt lilla auditoriums förtjusning. Mauritz Danander klappade händerna och ropade: »Bis, bis», med rörd stämma, när nothäften från 1850- och 60-talet drogos fram. Han hade visserligen aldrig själv

sjungit eller spelat, men han hade vänt bladen. Han ställde sig sprättigt rak bakom den rankiga rottingstolen med sin urgröpta tageldyna och blev ung på nytt. Sirligt nöp hans tunna fingrar i noterna, och han halvblundade. Ack, vad flickorna varit söta på den tiden!

»Så här stod jag», viskade han förtroligt till Max, »när fruntimren spelade, och jag hade deras bara halsar så nära, att jag kunde kittlat dem med min mustasch, hä, hä, hä!»

Elsa smittades snart av den ovanligt glada stämningen, som fyllde de fuktiga, mörka rummen. Hon tände lampor och ljus, dukade till fest, med gullvivor i de brutna servetterna, och glömde alldeles bort att fråga, vem denne främling var. Stunden beredde henne glädje. I morgon skulle hon börja som kassörska, i morgon kom den första ordnade arbetsdagen. Hon tyckte, att det var ett gott varsel, att kvällen, som föregick den, blev så olik alla andra.

Hon gick in på att sjunga duetter med honom; det blev på moderns önskan Schumanns kända: »Och såge jag på enslig hed i stormen dig», etc.

Hennes röst var oskolad och ingenting vidare med, men Max tyckte om den och ville, att de skulle öva sig tillsammans. Nu skulle han resa

utrikes och stanna borta ett år, hade han tänkt, men hon fanns väl kvar?

Naturligtvis, hon satt i sitt glasskåp och hade tillvunnit sig chefens förtroende och ett guldarmband, skämtade hon.

Sedan bordet röjts av, dansade de boston. Fru Danander satte sig till taffeln och hamrade hackigt fram en gammal vals, men de båda unga hörde inte mycket på hennes melodi; de gledo fram efter en rytm, som sjöng inom dem.

»Det är lustigt», tänkte Elsa, »han gör ju precis detsamma som de där uppe på handelsskolan; han har bestämt inte mera intelligens än flera av dem, som jag ringaktade, och ändå finner jag honom så helt annorlunda. Jag skall kanske till och med längta efter honom ibland.» Han var en fläkt av den ungdomsglädje hon i tidigare år — oförståndigare, sade hon sig självironiskt — gråtit efter. Nu grät hon icke ofta. Hon kämpade, och hon tyckte, att detta var lättare.

Gamla Danianders tyckte sig förflyttade tillbaka till forna tider, och deras eljes rostiga fantasi blev nu så blank, att den speglade många unga par svängande omkring på smala, vitskurade golvtiljor i den stora salen på Valleby. De voro unga själva, de anförde dansen...

»Minns du polonäsen på vår första nyårsbal?» frågade gubben Mauritz sin lilla förtorkade hustru. »I täten översten och gamla friherrinnan Fuchs, raka som ljus, pustande och röda, men outtröttliga?»

»Ack ja, och kommer du ihåg, att när vi voro uppe i polketten, stannade alla de andra av för att se på oss.»

»Ja, som du förde dig, min gumma, superbt!»

Fru Julie hade rest sig upp från pianot, och hastigt intog Max hennes plats.

»Nu ska farbror och tant dansa», uppmanade han. »Hör bara, känner ni egen den här?»

Om de gjorde! Ja, se den Max var då en tusenkonstnär. De sågo generade och ändå glatt på varandra, och Mauritz fingrade tvekande på sin tunna tupé.

Så kunde han inte motstå musiken. Hans smala ben i de blanka byxorna med knäpåsar började hoppa, och han gnolade halvhögt:

»Ska vi försöka ett varv, mamma lilla?» Han bugade sig sirligt med ihopslagna hälar.

Hennes tandlösa mun log.

»Å, det vore väl bra tokigt, kära pappa.» Men hon lät honom i alla fall lägga sin arm om henne, och lyckliga som två barn dansade de ut bland

rarkiga möbler, spillror av ett förgånget välstånd.

Elsa hade satt sig vid det bortersta fönstret. Hon blev allvarlig, när hon såg föräldrarnas lek. »De stackarna», tänkte hon vemodigt. Sedan önskade hon, att Max ville gå. Ljusen voro snart nedbrunna och andra funnos ej i huset. Och alla diskarna, som stodo ute i köket, de skulle taga minst en timme av moderns och hennes natt. — Medan de då stodo där och gnedo omaka koppar och glas, skulle vardagsbekymren komma över dem igen med ängslan över att det var så svårt att skaffa vad som behövdes. De skulle då märka att det gått åt alldeles för mycket i kväll och nödgas ångra sin korta fröjd. Hon såg bort mot pianot och blev het i kinderna. Där satt han väl och roade sig i smyg på deras bekostnad. Det var ju narrspel det hela, men det gjorde henne ändå ont om de gamla, och hon var frestad att rusa fram till Sunde och be honom sluta spela — be honom gå och aldrig komma igen. Han var som en giftig och vacker blomma från främmande luftstreck. Man kunde icke låta bli att njuta av den, fastän den var farlig.

Viktor öppnade plötsligt dörren till sitt rum. Föräldrarna hade just andfådda sjunkit ned på

ett par stolar. De stirrade litet skrämda på den inträdande sonen. Han förstod sig aldrig på skämt, och nu föreföll han riktigt ond.

Elsa skämdes också inför brodern, och hon undrade inte alls på, att han fann dem alla löjliga. Även Max föreföll besvärad av Viktors närvaro, och sedan han växlat några allmänna fraser, gjorde han uppbrott med tack för en trevlig kväll.

När han tog godnatt av Elsa, sade han leende:

»Kom nu ihåg, fröken, att ni lovat mig att få söka upp er, när jag kommer hem. Ni får inte bli alltför guldsmidd till dess.»

Hon förstod dubbelmeningen i hans ord, rodnade mot sin vilja och svarade banalt:

»Det tror jag inte har någon fara.»

Tamburdörren föll igen efter honom och Viktor, som ovanligt nog erbjudit sig att gå ned och öppna porten. Vid de enstaka tillfällen, då någon annars dröjde sig kvar i det tysta hemmet, överlät han alltid detta åt Elsa.

Fru Julie slog ihop de små knotiga händerna och utbrast:

»Ja, jag säger då det, att rarare måg kunde jag inte tänka mig.»

Pappa Mauritz gnäggade till och tog Elsa under hakan.

»Ska vi lyckliggöra honom, min flicka? — Då finge den där filuren Rolf betalt för gammal ost.»

»Jag tycker, att farbror Rolf endast gjort sig förtjänt av vår tacksamhet», högg Elsa tvärt i. »Säg aldrig något förklenande om honom.»

Hon var redan på väg ut till köket, men modern hejdade henne och sade gäspande: »Nej, det där låter vi stå tills i morgon. Då kommer ju den nya pigan, och hon kan ta hand om det, så blir hon hemmastadd.»

De hade lyckats få tag i en ung flicka, som skulle gå till och ifrån.

Hennes mor bodde uppe i Vasastaden och ville ha sin dotter hem om kvällarna. Helst inte så sent, hade hon sagt ängsligt. Hon var rädd för storstaden, dit hon jagats av en slump, när hennes Signe växt upp. De hade också de sett bättre dagar en gång; fadern hade varit lärare vid en liten skola, som drogs in på grund av felande livsmöjligheter. Signe var grovlemmad, praktisk och duglig. Hurtigt och glatt hade hon sagt ifrån, att hon ville ha platsen. Hon var inte rädd för att taga i.

Helt flyktigt gledo Elsas tankar över till Signe. De voro väl jämngamla och kunde ha varit kamrater i affären. Nu hade Signe frivilligt upp-

givit striden om en plats i »de bildades» led. Men vad hon skulle lysa upp här hemma med sin friska munterhet!

Viktor kom tillbaka. Hans steg ljödo tunga mot tamburens stengolv.

»Vad kom det åt dig, som var så artig?» frågade Elsa och stannade i dörren till broderns rum.

»Artig!» Viktor gjorde en krängd rörelse och spottade bortåt kakelugnen. »Jag tyckte det var onödigt att den där sjatten skulle få dig på sitt limspö. Man vet, hur sådana där herrar färdas fram — jag vill inte ge två ruttna lingon för deras hedersbegrepp.»

Elsa svarade ingenting; en minut stod hon och såg, hur brodern drog upp väckarklockan. Halv sex började hans dag. Då rycktes han upp ur sömnen, och en timme senare visslade fabrikspipan skärande gällt sin uppmaning — år ut och år in... Han lade in stärkkragen i byrålådan. Tre söndagar å rad kunde han ha densamma, under veckan hade han arbetsblusen. Plötsligt tog han upp den igen och slängde både krage och halsduk vårdslöst på ett bord.

»Litet humbug får man väl kosta på sig för den där Signes skull», mumlade han generad, »men hon ringaktar en förstås ändå för lukten

av maskinolja och svett. Jag skulle ha lust att flytta hemifrån.»

Elsa gick fram i rummet. Hennes ögon lyste emot brodern, och hon tog fast i hans västuppslag för att hålla honom stilla.

»Skulle du inte vilja bli ingenjör, Viktor», frågade hon ivrigt. »Tre år är ingen så lång tid, sedan är du färdig och får en bra plats.»

»Du pratar! Vem skulle låna mig något, tror du, och om jag inte kunde betala så — — —»

»Jag vet en.» Hon talade övertygande. Hon var säker på, att farbror Rolf skulle hjälpa Viktor för hennes skull. Hon tyckte med ens, att hon måste ha brodern med sig ut till en ljusare framtid, och hon fortsatte: »I morgon kväll skall jag tala med farbror Rolf, och han säger inte nej! Du får läsa på någon privatkurs hela sommaren. Å, det går nog, du kan ju så mycket redan. Se på mig, Viktor vill du inte, att jag skall — — men Viktor...»

Han hade ryckt sig lös och kastat sig ned på en stol vid bordet. Fastän han gömde ansiktet mellan de korslagda armarna och bet ihop läpparna, hörde hon ändå hans våldsamma snyft-

ningar. Hela hans kropp skakade och han flämtade, som kunde han icke få luft.

Först förstod Else icke anledningen till hans häftiga utbrott, men snart kände hon igen sig själv i denna vånda av bräckligt hopp och ångest över förspillda år. — Arbetets ära fanns icke för dem; som en fångdräkt hade Viktor burit den blå blusen, och när han nu — mot sin vilja — plötsligt började drömma om benådning, kunde han icke behålla sitt lugn.

Elsa strök honom över håret.

»Stackars Viktor, har du känt det så svårt.» Hennes röst blev låg och öm, och hon erfor en intuitiv lycka över att ge kärlek.

»Ja, jag har det svårt», stönade han, »därför att jag inte orkar med mitt arbete. För den som har en frisk, stark kropp är det en lycka att få bli en av folket. Men jag stupar som en piskad häst endera dagen. Pappa och mamma ha inte fostrat oss så, att vi fått dugliga muskler, och man värker inte sönder till döds — bara till en kräftskada.»

Han vände sitt magra, färglösa ansikte emot henne, och hon såg feber i hans blick. Nu fick hon inte svika honom; nu måste hon hjälpa honom upp och ut ur mörkret, annars hade hon gjort

ont värre. Sakta lade hon sina armar om hans hals och sin kind mot hans. Han lät det ske, liksom för trött att sätta sig till motvärn, men de talade icke mera. Som två fåglar, vilka flugit mot vinden och äntligen funnit lä, kröpo de intill varandra och märkte knappt väckarklockans hårda pickande.

III.

»Vad jag har längtat efter kvällen och dig», sade Elsa, när hon följande afton kom upp till farbror Rolf.

»Vem tror du har längtat mest?» Han tog henne i sin famn med en ömhet, som måste göra dem båda ont. »Du är mycket trött, stackars liten! Sätt dig här i stolen — riktigt bekvämt!» Han lade henne varsamt tillbaka i den läderklädda länstolen och lyfte upp sidenkudden, så att den stödde hennes nacke.

Själv gick han fram och tillbaka. Hon märkte, att han var upprörd. Händerna grepo nervöst i kavajens uppslag och bände tanklöst i kragen. Bara han bleve litet lugnare, skulle hon tala om Viktor. Tankarna på brodern hade plågat henne hela dagen och försvårat det eljes rätt slentrianmässiga arbetet. Plötsligt mindes hon Max' besök och sade en smula osäkert.

»Jag gjorde bekantskap med din son i går kväll, farbror Rolf.»

»Du — var då?» Han stannade tvärt, och hon förstod att just detta skulle hon icke sagt. Hans ansikte blev mörkrött och ögonen stirrade stelt, som sågo de henne icke.

»Hemma hos oss», upplyste hon kort. »Pappa hade honom med sig. Han skulle resa utrikes i dag redan.»

Han drog djupt efter andan. »Ja, han har rest. Jaså du har träffat honom!

»Elsa», utbrast han häftigt, »han kommer att göra dig mycket ont. Det finnes inte något farligare skadedjur än min son. Tror du, att heder och sanning betyda det minsta för honom? Han jonglerar med löften, smutskastar sin fars namn och — nej, jag skall inte säga mera. Jag vet bara, att jag själv är en usling, som inte i dag sköt både honom och mig. Men jag kunde det inte — han har varit en liten oskyldig gosse med klara, öppna ögon. Han har suttit på mitt knä och jollrat. Jag har sjungit honom till sömns. Jag har hållit hans små händer i mina, när han skulle lära sig gå. Jag visste inte då, att det var draksådd, som växte upp i hans spår. Åh!» Han lade handen över pannan och stod en sekund orörlig, sedan skrattade han hest: »Jaså, det var dig, han menade, när han i dag berättade, att han nu fun-

nit den kvinna, som skulle göra honom annorlunda. Det är du, som skall 'utplåna' hans förflutna! För den där nya 'kärlekens' skull ville han, att jag skulle ha överseende med honom. Elsa, det får inte ske!»

Han satte sig på karmen av hennes stol och böjde sig ned emot henne. »Vet du», viskade han tonlöst, »vilket minne jag i dag fick av min son: ett tjugutal f a l s k a mynt, förfärdigade för ro skull. Han hade ännu icke utprånglat sitt fabrikat, men han hotade med det, om jag inte gav honom, vad han begärde. — Han vinner alltid sitt syfte. Älskade lilla barn, är det h a n, som skall taga din renhet?»

»Men farbror Rolf», inföll Elsa lugnande, »nu ser du skuggor, där de ej finnas. Din son och jag träffas kanske aldrig mera, och hur kan du för resten tro mig om att — att hålla av honom. Han är d i n son, endast som sådan ser jag honom. Vi ska' inte tala om honom mera. Det är ju lugnt, att han är borta nu. Ett år skall han stanna i utlandet, och sedan har han nog glömt mig.»

»Nej, han glömmer icke — innan han nått sitt syfte. Men du har rätt; vi ska' inte tala om honom — aldrig mera, hör du det. Vi ska' tala om dig, ditt unga liv, som inte har alla blommor det

borde ha, men som fått arbetets värde. Tror du, att du blir nöjd med din plats?»

»Ja, det blir jag nog.» Hon smekte hans hand. »Farbror Rolf, tål du vid, att jag ber dig om något i kväll?»

»Ja, när du ber.»

Han drog henne med sig bort till den låga soffan, där de så ofta suttit; han berättande, hon girigt lyssnande. Hennes fantasi var så omättlig, och hennes lust att veta och höra så frisk, att hon aldrig märkte, hur tiden led, medan han talade. Denna gång var det dock hon, som förde ordet. Först snubblade hon över meningarna och tyckte själv, att vad hon sade lät så tillkrånglat. Slutligen måste hon be honom att inte se på henne — hans blick tiggde mot hans vilja om hennes ungdom — och hon ville känna sig fri. Det var Viktors sak, hon skulle tala.

»Din bror kan ju komma upp till mig», sade han, när hon slutat. »Jag kan nog inte hjälpa honom som du tror. Snart är jag en fattig man, Elsa, om inte några papper, jag spekulerar i, stiga. Hur som helst, nu är det mig omöjligt att låna ut pengar — eller att ge bort, men jag skall försöka ordna det för gossen.»

»Tack», sade Elsa stilla. Hans tonfall hade med

ens fått något torrt och uttråkat, som pinade henne. Och var det sant, att han kunde bli fattig, om ett par aktier eller obligationer föllo? För en tid sedan hade han talat om att köpa en egendom och bli »bonde». Hon reste sig upp. »De undra väl därhemma, vart jag tagit vägen. Klockan är mycket.»

»Ja, du får inte gå ensam hem. Jag skall följa dig. Vänta bara ett ögonblick.»

Hon gjorde inga invändningar, ehuru hon inte alls skulle varit rädd att gå ensam. Naturligtvis hände det, att någon tilltalade henne, men det föll henne ej in att betrakta detta som någon fara.

De gingo tysta nedåt Arsenalsgatan. Han smög sin arm under hennes.

»Jag är gammal», sade han ursäktande.

»Nej, farbror Rolf, det är en falsk föreställning.» Hon log barnsligt. »Om du verkligen vore det, hade du nog riktigt bjudit mig armen.»

»Nästa gång skall jag göra det.» Han suckade tungt. »Vet du, barn», tillade han, »jag längtar efter att se dig bli helt kvinna. Du måste komma till mig med din kärlek, så att jag får se den lysa röd omkring dig. Föremålet vill jag aldrig

lära känna. Jag skall hata honom som en krympling hatar och avundas den starke, friske.»

»Farbror Rolf, du plågar dig alldeles onödigtvis i kväll. Jag får inte tid att bli kär, skall du se. Och mina små svärmerier har du inte brytt dig inte. Minns du inte, att jag alltid bekänt dem? Sista kontoristbalen var det herr Svensson, och på skolans kostymfest var det herr Lukas. Hade inte han haft plattfot så —»

»Och näsan då», gick han in på skämtet.

»Den hade jag försonat mig med. Men Abraham Lukas ville nog inte ha mig till sin fru. Fördöm mig nu inte, farbror Rolf, men — jag är glad, att jag bara en gång frestats med ett 'förmånligt anbud'. Tänk att säga ja och — pinas ihjäl!»

»Det skulle du säkerligen», medgav han lugnt. »Äktenskapet är en filmjölk i åskväder; det surnar hastigt, men blir onjutbart för den myckna vasslans skull, och smekmånadsgrädden blir små mögelklimpar. Minns du legenden om Carl den store och trollringen? Den syndige kejsaren — för han var så mänskligt syndig, att vi än i dag tacka honom för ättlingar kring halva Europa, hade en älskarinna, som han dyrkade. Hon dog ung och skön, men kejsaren kunde ej uthärda

tanken att för alltid ha mistat henne. En vis man i hans rike skänkte honom då en ring med en underbar makt; gömdes den i den dödas hår, skulle hon förbliva lika fager som hon varit i livet. Förvandlingen skulle icke nå henne. Och kejsaren tillbad den älskade; han tillbragte natt och dag vid hennes läger; så hel, så varm hade aldrig hans kärlek varit. Förgäves sökte hans hovfolk draga honom till bullrande fester. Han vek knappt från den sal, där liket låg på sin purpursammetsbädd. En förslagen hovman upptäckte dock sent omsider ringen och kastade den i sjön en natt, när kejsaren sov. Och på morgonen var den sköna kvinnan ett ohyggligt ruttnande kadaver, som Carl med vämjelse vände sig ifrån.

Den legenden, du, går igen dagligen och stundligen. Så länge vi ha våra känslors trollring oberörd av världen, förmår den göra kärleken levande; låt prästen och församlingen rycka den ifrån oss, står kärleken i nio fall av tio l:k.»

De gingo ett par steg förbi Elsas port och vände.

»Jag skall försöka gömma min trollring för hela världen utom för en enda», sade Elsa, när hon räckte Sunde handen till adjö. »Jag tror knappt, ens du skall få se den, farbror Rolf.»

»Nej, det är bäst — jag skulle kanske kasta den i sjön», sade han vemodigt. Godnatt Elsa!»

»Var har du varit», mötte modern henne ute i tamburen. »Skall du hålla på så länge alla kvällar, blir det trevligt. Skynda dig nu och kläd av dig, skall du få se något, som väntar på dig inne i förmaket.»

Elsa hängde upp kappan och hatten och tog vägen genom köket. Vad där såg ovanligt snyggt och prydligt ut. Signe var bestämt utmärkt att ha. Måtte hon bara trivas!

»Inte fick du väl hålla på så länge i affären», envisades modern och svepte huttrande schalen omkring sig. »Var i all min dar har du varit?»

Elsa nickade vänligt åt fadern, som satt i sängkammaren och läste en tidning, och medan hon alltjämt fortsatte att gå in åt förmaket, där det ovanligt nog var tänt, sade hon avvisande: »Jag träffade en god vän. Vi gingo och pratade litet.»

»Det passar inte, att unga flickor gå ut så sent», inföll fru Julie i den kältande ton, som hon ända sedan barnen voro små använt för att tillrättavisa dem, och som aldrig haft annan effekt än att de tröttnat på henne och föga frågat efter hennes bannor.

»Nå, Elsa, vad säger du, är det inte gentilt

kanske!» Gubben Mauritz kom hasande i tofflorna och pekade mot bordet, där en liten osande lampa belyste en charmant korg med doftande orkidéer i sällsamma färger.

Elsa stod betagen. Hela hennes inre jublade emot blommorna. Och hon skulle helst ha velat trycka dem intill sig, och kyssa dem en och en. Men föräldrarnas närvaro gjorde henne stel. De hade aldrig förstått hennes lidelsefulla blomsterdyrkan. Ofta som liten flicka hade hon blivit utskrattad för att hon tåligt i timtal kunde andas värme på blomknoppar för att få dem att slå ut. Och när hon blev äldre och kom till staden, måste hon rusa förbi blomsterbutikerna för att slippa se den prakt, hon sjukligt längtade efter. Hon hade också alltid tyckt, att alla andra fingo blommor utom hon. Dessa, som nu prunkade framför henne med en hemlighetsfull fägring, voro de första hon fått, om hon undantog några namnsdagshyacinter och ett par små violknippor. Det var löjligt, men det att Abraham Lukas lovat henne röda rosor på hennes födelsedag hade närmat henne till honom. Han glömde det kanske — hon fick köpa sig dem själv, men — blommor och smycken föllo i värde, om de icke voro gåvor.

»Jag tror, du blir stum», myste fru Julie. »Jo,

jo, så artiga kavaljerer är det inte gott om.» Hon sköt ett visitkort över till Elsa. Där stod:

Max Sunde
ber att få säga au revoir.

»Blommorna är väl till hela familjen», sade Elsa hastigt. »Det är ju ingen anledning, att han skall skicka dem till mig.»

»Jo, min flicka, det tycker jag visst det är. Frieriet kommer nog i sinom tid. — Man har varit med — man h a r varit med», skrockade gamle Mauritz fram och viftade med fingrarna som till små slängkyssar.

Elsa visste, att hon var skyldig farbror Rolf, att icke taga den minsta notis om dessa förledande vackra orkidéer, men hon kunde ej motstå dem. Faderns prat lyssnade hon icke på. Det var hans käpphäst att tala om dotterns friare. Hon skulle väl en gång gifta sig, hon som andra, men icke bleve det med Max Sunde. Egentligen var det farbror Rolf, som givit henne orkidéerna, gick hon omkring sanningen, och i tankarna ville hon tacka honom för dem. Med en obetvinglig lyckoförnimmelse gledo hennes smala fingrar över de fjärilsliknande, sammetslena blombladen. En sådan rikedom! De skulle finnas i morgon, i över-

morgon, många dagar, när hon kom hem från den kvava butiken. Blommorna rådde icke för, att den, som givit dem, var dålig, värd misstankar — ty det var han väl... Hon visste av egen erfarenhet, att ogynnsamma förhållanden kunna försämra en människa, och hon erfor en sekunds sympati för honom. Farbror Rolf hade själv en gång erkänt, att Max fick allt vad han ville, när han växte upp, och att hans ovanligt rika intelligens fick taga sig vilka bizarra uttryck som helst. Kanske det ej var så underligt, att han råkat på avvägar?

Hon skakade på huvudet som för att jaga bort sina tankar, och märkte nu först, att föräldrarna stodo och smålogo åt henne med mystiska miner. De byggde naturligtvis genast naivt skyhöga luftslott. Hur illa livet än farit fram med dem, betraktade de det som den enklaste sak att finna rätt i dess irrgångar.

»Jag skulle gärna vilja ha en smörgås», sade hon och vände sig tvärtom. »Här kunna vi inte stå hela natten.»

När Elsa kom in i sin lilla skrubb, skyndade hon sig att bädda och lägga sig, men hon somnade ej genast som hon tänkt sig. Hon drevs av en obetvinglig oro att stiga upp igen. Det

brände i hennes blod på ett sätt, hon aldrig förut känt. Hon tyckte, att någon ropade henne till sig, och hon erfor ett så sugande behov efter en människas varma famn, att hon slog sina armar hårt om sin egen kropp, vilken skälvde i den lätta nattdräkten. Så ljudlöst hon förmådde, smög hon sig genom salen in i förmaket, där nu månen lyste in på bordet med blommorna. Hon ställde sig, böjd över dem, och lade handen över visitkortet för att icke se det. Utan att veta det, började hon räkna orkidéerna. De voro tjugu. Tjugu! Hon ryckte till av ångest. Just det talet, som hon i dag hört brännmärkt, förnedrat. Ett tjugutal falska mynt. Hon mindes farbror Rolfs brutna röst. Hennes händer famlade bland blommorna, som för att smeka dem, men hon kunde det icke längre. När månljuset strålade över dem, blänkte de som silver, falskt silver! Med en snabb rörelse, slet hon den ena darrande blomman efter den andra från stängeln. Hon led av sin grymhet, men förmådde icke hejda sitt förstöringsarbete. Först när hon sopat ihop dem till en boll, vilken hon kramade hårt i handen, återvände hon in till sig, men då grät hon av trötthet och sorg, icke längre som ett barn gråter, utan med en vuxens bittra visshet att ej bli tröstad.

Elsa gjorde sig ej reda varför, men hon undvek farbror Rolf den närmaste tiden. Hon skyllde inför sitt eget samvete på, att hon måste ägna sig uteslutande åt sin plats. Chefen hade mycket snart insett hennes duglighet, och hon ville försöka vinna hans förtroende.

Flera gånger hade hon fått brev från Max, men han begärde aldrig svar, skrev icke ens sin adress. Det kunde för resten knappt kallas brev; det var endast ett par rader, som t. ex.:

»Att ha fått er att tänka på, är detsamma som att luften blivit ren omkring mig. Våra tankar mötas säkerligen icke, och det är mig en vila. Edra svala känslor nå mig likt vårdrömmen om äppelblommans vita tystnad.

Max.»

eller:

»Jag har i dag knäböjt inför en madonnabild vid vägen. Jag gav den heliga jungfrun blommor, ett helt fång av violer, men jag lade dem vid hennes fötter, och jag såg i en vision d e t ansikte, d e n gestalt, som min vandrande pilgrimssjäl byggt ett altare. Jag är så lycklig att tillbedja och tro. Ni förstår det inte, men tusen tankars doftande violer lägger jag vid edra fötter.

Max.»

Han hade också skrivit:

»Ni ler åt mina fantasier. En flyktig sekund såg jag er utan att uppfatta er. Så möttes vi igen — en kväll. Bara några timmar unnade slumpen mig att vara i er närhet, men behövs det veckor, månader, år för att sympati skall uppstå? Jag kallar det inte kärlek, som ord är det så fattigt. Kärlek lever man, jag vill kalla det sagan i min tillvaro, sagan om det godas fé, som kommer till onda och dåliga, lika väl som till rättsinnade. Skön är hon, eljes hade hon ingen makt, ljuvlig är hon, som det unga och oberörda, det man ser en enda gång och aldrig glömmer. Medan jag flammar och leker och älskar en blond i dag, en mörk i morgon, minnes jag ett löfte om återseende, som för mig långt bort från fjärilslivet omkring mig.

Max.»

Elsa mottog dessa hälsningar med förundran och misstro. Att hon var vacker, visste hon. Det sade henne kundernas blickar och kamraternas avundsjuka, men hon föreställde sig, att i den värld, där han umgicks, funnos många vackra kvinnor. Farbror Rolf hade sagt: »Han glömmer

icke — förrän han vunnit sitt syfte!» De orden ringde ofta i hennes öron, och hon fattade fullt ut deras betydelse. Hon visste, att de borde ingivit henne blygsel som en stämpling mot hennes heder, men hon kunde ej se på äktenskapet som en helgd, och därför blev ej heller den fria kärleken henne så vämjelig.

Under juli och augusti var det ej så bråttom i affären, och Elsa läste därför mycket. Nu begagnade hon sig av tant Emmas tillåtelse att låna böcker, och sedan butiken stängts gick hon vanligen till Skeppsholmen med sin bok och satt där ett par timmar.

Ingen störde henne; de få, som sutto här eller gingo förbi, voro ensamma människor som hon själv, och de begärde ingenting annat än att få vara i fred. Världen hade lämnat dem ur räkningen; deras själ hade blivit luggsliten som deras dräkt, och när solen sken, gingo de ängsligt ur vägen.

Elsa iakttog dem tungsint, och ju mera hon läste sig in i de moderna romanernas hetsjakt efter rika, brusande stämningar, desto tommare och ödsligare föreföll henne vad hon såg av livet. Hemma ett ständigt gnat mellan de gamla; i affären en schism emellan chefen och hans hustru

för ett av biträdenas skull. Frun frågade icke egentligen efter sin man; det hade hon icke gjort på många år, men hon ville icke dela med sig av sin makt. Och hon reste dagligen in från landet för att spionera på sin rival. Nu hade det lyckats henne att få den unga flickan uppsagd, och då befanns det, att både hon och den rätt otymplige mannen varit fullkomligt oskyldiga.

Gösta och Calla, som skulle gifta sig till hösten, hade också redan börjat med scener. Midsommardagen hade alla Dananders varit bjudna till kammarherrns villa, och då »gav» fröken Calla en trumpen och sur fästmö hela dagen, därför att Gösta sovit över frukosten. Det var så banalt, vart Elsa såg — utom in i böckerna, där det glödde av starka känslors alltid nya charm, och där tillvaron fick sitt innehåll genom hjärtats vibrationer av lycka och sorg.

De flesta romanerna började med en spegling av ett värdelöst ungt liv, men snart tändes älskogsfacklan över den mörka enformigheten.

En dag hade Elsa läst sig trött. Hon satt med boken sänkt i knäet och stirrade ut mot Strömmen, där båtarna gingo så sätt, att de bildade ett nät från strand till strand. Hon satt och tänkte på, att hon snart finge lufta sina gamla

där hemma igen. Det hade de alltid så gott av. Nästa sommar skulle hon hyra dem ett rum ute på landet, där det fanns grannar och småprat, eljes trivdes de ej.

Signe skötte nog om Viktor. Det var den präktigaste flicka hon träffat; hon visste bestämt icke, vad dåligt humör var. Och vad Viktor blivit förändrad, sedan hon kom i huset, eller var det sedan han börjat på kursen? Han sade som vanligt icke mycket, men han kunde se så glad och vänlig ut, och han hade höjt huvudet från bröstet.

Hon hörde steg i sanden och behövde icke se upp för att veta, att det var farbror Rolf. Aldrig förr hade han kommit i hennes väg, och flera månader hade gått, sedan hon besökte honom. Som märke i den bok hon läst hade hon lagt ett brev från Max, vilket kommit för ett par dagar sedan. När hon nu reste sig för att hälsa, var det över detta brev hon rodnade, så att det flammade blodrött för hennes ögon.

»Jag trodde, farbror Rolf var bortrest», sade hon i ett tonfall, som hon själv hörde lät onaturligt.

»Har du sökt mig?» Han satte sig bredvid henne och såg forskande in i hennes ansikte. Tystnaden, som anklagade henne mer än ord, pinade

henne, så att hon ångestfullt utbrast — för första gången räddare för sanningen än för lögnen:

»Ja, jag har varit uppe flera gånger, och just i kväll tänkte jag komma upp igen.»

»Du har inte sökt mig», sade han lugnt. »Och det hade varit bättre, om du erkänt det. Varför är du rädd för mig, Elsa lilla? Vem har kommit emellan oss?»

»Ingen, det försäkrar jag dig, farbror Rolf. Om inte möjligen böcker. Jag har varit alldeles vild på att läsa i sommar.»

»Såå — vad studerar du för gott då?» Han ville taga boken, men hon gömde den hastigt.

»Nej, se inte på den; du skulle förakta min smak», sade hon med ett skratt, som skulle dölja hennes ängslan. »Jag har dessutom blivit mätt på skönlitteratur nu.»

»Å ja, det blir man snart.» Han tog av sig den grå filthatten och torkade några svettpärlor ur pannan. »Jag har emellertid just i dagarna läst ett manuskript — en liten roman på vers, som till min förvåning var mycket talangfullt skriven. Vet du av vem?»

»Nej det kan jag inte tänka mig», sade hon lättad.

Han fixerade henne skarpt, när han sade:

»Av Max.»

Det blev ett underligt surr för Elsas öron. Hon trodde, att hon svarade: »Å, så roligt», eller något liknande, men hennes tankar arbetade endast med fruktan för vad han skulle säga eller fråga härnäst.

»Det var en oväntad glädje», fortsatte Sunde, »och skall jag vara fullt uppriktig, lilla Elsa, så glömde jag till och med att sakna dig, när jag läste min sons dikt. Och att han skickade mig den till genomläsning, var kanske i mina ögon det största miraklet. Jag skulle kunna förlåta honom allt, om han nu äntligen bleve människa. Han skriver så sällan till mig, men det sista brevet var daterat från ett sydfranskt kloster, där han arbetar i lugn och ro. Han säger med Napoleon, att hans största njutning är att se hindren framför sig och tillintetgöra dem. Nu vill han slå ett slag med sin dikt. Han vill ha erkännande som författare, och han får det. Men det gläder mig inte så mycket som om han verkligen fått ett livsmål, ett arbetsfält — och så» — han drog djupt efter andan — »hoppas jag, att det var en mardröm, att han skulle göra dig ont.»

»Ja visst — det sade jag ju genast.» Elsa höll

händerna krampaktigt hårt om sin bok. Det grå kuvertet, som låg mellan bladen, fick icke falla ur.

»Du sade... Kära barn, vad vet du om världen?» Han log emot henne klokt och vänligt. »Du inbillar dig väl, att dina böcker lärt dig känna den, men det bästa, som skrives, är självupplevelser, och om de gå igen, sker det i helt annan form. — Det förefaller mig så underligt, att jag nu sitter här hos dig och är glad att få tala om Max», tillade han efter en kort paus. »Vill du, ska vi läsa hans dikt tillsammans. Den är hämtad från en gammal spansk legend om djävulen, som vill bli ängel och tar alla möjliga olika ädla och goda människoskepnader för att nå sitt mål. Slutligen lyckades han lura sig till den Högstes bevågenhet och får löfte om att komma upp i himlen, om han kan älska en jordisk kvinna i tre år utan att begära henne. Djävulen ålägger sig provet, men hans älskade förleder honom med tusen konster att återfalla i synd, ty hon säger sig ej känna honom, förrän hon sett hans fel. Och när änglarna komma för att hämta sin kämpande broder, driver han ut dem med hån och spe. — Vad du är blek, Elsa; fryser du, eller var det skildringen av dikten, som berört dig pinsamt? Det måste den naturligtvis göra, men — om du

kände Max, skulle du förstå, att hans penna inte kan skapa ljusa och leende scener. Han har alltid frossat i blodiga stämningar. Och — bäst är det, om han skriver ut sina brutala lidelser. Elsa!» Han tog hennes ena hand mellan sina båda. »Du sitter så långt borta ifrån mig, och jag skulle så gärna vilja ha din unga, varma medkänsla för det stoftgrand lycka, ödet unnat mig. Ser du, det föds människor med brottslingsinstinkter, så starka, att de förkväva alla andra egenskaper. Jag har fruktat — att — att Max var en sådan människa. Han har tidtals sölat sig i laster och drivit för alla vindar. Kanske är han en konstnärsnatur — jag tror det nästan — men då en av dem, som länge på alla områden söker sitt rätta kall. Nu har han dock verkligen en gång åstadkommit ett avslutat arbete, bara ett hundratal sidor, men jag är nog svag att hoppas på min son igen. Jag önskar, att han stannade utrikes i flera år, så att jag med min åldersslöhet till hjälp kunde glömma vårt sista sammanträffande. Mycket avundas jag inte min nästa. Jag vet, att alla ha sin sten i lasset. Men när jag ser en far, som kan vara stolt över sin son, då har jag min Tantalistund.»

»Du skall få se, att din son har rasat ut», sade Elsa, och hennes röst lät ljum och gammal-

förståndig. »Vi få nog heder av honom till sist», tillade hon skämtande.

»Vi? Ja, hans spontana känslor ha säkerligen gjort ert flyktiga sammanträffande till något helt annat och mycket märkvärdigare än det var», inföll Sunde tankfullt, »och kanske har jag dig att tacka för min sons förvandling. En gång i mannens liv visar sig alltid den kvinna, som har makt över hans själ. Bäst är, när hon förblir uppenbarelse. Max har väl sett dig sådan och — han hann icke riva sönder jungfrumanteln.» Plötsligt misstrogen böjde han sig djupt ned emot henne och frågade upprört: »Eller bedrar du mig, Elsa, vet du mera om honom, än du vill säga? Har han tagit något löfte av dig?»

»Nej, farbror Rolf.»

»Har han skrivit till dig?»

»Han skickade hem blommor och sitt visitkort med ett par mycket obetydliga ord på, strax han hade rest. Det är väl en vanlig artighet! Men nu tror jag, vi ska gå. Här börjar bli kyligt.»

»Som du vill. Kommer du med mig hem?»

»Tack, efter vi träffats nu, väntar jag hellre till en annan dag. Pappa och mamma äro bjudna till kammarherrns på en hel vecka och reser om lördag. Då blir jag alldeles min egen herre. Du

kan tro, farbror Rolf, att de äro förtjusta; en sådan ära inträffar inte vart år, men tant Ebba är verkligen snäll mot mina gamla, och nu, när de ska bli dubbelsläkt, visar hon dem rätt mycken uppmärksamhet.»

»Jaså. Nå, det var ju bra. Ska jag ta din bok?»

»Nej tack, det är ingen börda.»

Hon rodnade ånyo, och Sundes grå ögon följde den stigande färgen på hennes kinder med skärpt vaksamhet.

»Vad är det du är så rädd att visa mig», frågade han halvt på skämt. »Du kan väl knappt läsa så svåra böcker, att inte jag läst värre.»

Hon tänkte, att det vore väl den enklaste sak i världen, att som något självklart taga ur brevet med den lätt igenkännliga stilen och räcka honom boken, hade hon bara icke från början trasslat in sig. Men vad hade han också för rättighet över henne? I detta ögonblick kände hon sig retad över hans alltför ivriga intresse. De visste ju dock båda — eller trodde han det kanske ändå icke? — att den dag skulle komma, då han icke längre ägde hennes fulla förtroende. Hastigt slog hon upp boken, halvt vänd ifrån honom, och tog

ur brevet. Hennes fingrar smögo det ned i fickan, medan blodet steg och sjönk i häftig oro.

»Du får gärna se på boken», sade hon och räckte fram den.

Han tog den likgiltigt.

»Men det var brevet, jag icke skulle få se — icke ens utanskriften! Jag kunde ju» — han stannade och hans hand föll tungt ned på hennes skuldra — »jag kunde ju känt igen den, inte sant, Elsa?»

Hon ryckte sig loss.

»Du är så misstänksam, farbror Rolf. Hur skall jag kunna övertyga dig om, att jag är lika fri, som när jag första gången kom till dig och blev mottagen, som om jag varit den gladaste solstrålen i ditt stora, vackra rum. Kommer du ihåg, hur vi så småningom tinade upp bägge två och blevo till vännerna från förr? Snart vill jag ha lov att sitta i din soffa och lyssna till dina skildringar utifrån världen. Du har inte tömt din skattkammare på länge än.»

»Du är alltid välkommen», sade han trött. Hennes forcerade livlighet gav honom styng på styng, trots de välmenande orden. Men det tjänade till intet att klaga. Hon skulle knappt förstå honom, om han nu talade till henne om sin skrinlagda

kärlek, som han i ensamma timmar tagit fram och betraktat ohöljd, lycklig över dess äkthet, medveten om att han aldrig ägt ädlare smycke.

»Jag tror, jag skall ta spårvagnen», sade hon, när de kommo till Gustaf Adolfs torg. »Det där åskmolnet ser hotande ut. Jag är rädd det sköljer över staden om ett par minuter.»

Han log bittert.

»Du skall inte göra dig besvär med några förevändningar för att komma ifrån mig, Elsa. Är det inte nog, att du vill gå din egen väg? Här ha vi vagnen.»

Han tog helt flyktigt hennes hand och hon sprang upp i den så gott som fullsatta vagnen. Så länge hon kunde, såg hon efter honom, där han sneddade över torget med lutande hållning — han, som eljes brukade gå så rak. Hon fick plötsligt tårar i ögonen och kände en stark frestelse att hoppa av och skynda efter honom, säga honom alltsammans eller rättare — det lilla, som var att säga! Vad trodde han henne nu om: en lumpen, smusslande kärlekshistoria med möten i mörkret och hemliga brev, hämtade på ett eller annat tidningskontor?

Det vore tusen gånger bättre, att hon ärligt visade honom Max' skrivelser, från den första till

den hon bar i fickan. Det var naturligtvis barnsligt av henne att ha gömt dem, men han finge gärna taga dem och förstöra dem. De voro ju alldeles värdelösa. — Om inte hennes liv varit så torrt och enformigt, skulle hon själv rivit sönder eller bränt dem, men varje gång det lilla engelska mattgrå brevet med den utländska poststämpeln doftade emot henne av svag heliotrop, där det låg instucket bland firmans brev — han adresserade alltid sina skrivelser till affären — fick hon häftig hjärtklappning av glädje över detta enda bud utifrån en rikare och större värld än hennes egen. Om hon nu gav bort denna drömmens lycka, hade hon endast plikt och arbete kvar. Dag ut och dag in detsamma: nitet för att driva upp lönen. Lönen för att leva och livet för att...? Hon trodde, att det lugna, riktiga svaret på den frågan lätt var givet: Man skulle gagna andra. Men det tillfredsställde henne icke. Hon forskade efter ett eget mål, nu som förr, och hon kände sig stark nog att kunna gå en lång, mödosam väg, om blott den ledde till något annat än: »nog för livets uppehälle».

Närmast tänkte hon väl på kärlek, men hennes känsla hade icke något föremål. — Först i kväll, när hon förstod, att hon gjort Max Sunde gott,

att det funnits sanning — om också överdriven i de rader, han skrivit till henne, längtade hon efter honom som en verklighet. Hennes fantasi spann en vacker, röd tråd omkring den tillgivenhet, hon hyste för farbror Rolf, och som hon för hans skull ville ge hans son. Och åter sade hon sig, att hon skulle göra mera ont än gott med att visa de små biljetterna, vilka ju egentligen endast voro lyriska utgjutelser till en drömbild. Som för skulle hon hälsa på sin gamle vän, men hon skulle inte oroa honom onödigtvis. Vore hon bara på sin vakt, blev han snart lugn igen; hon h a d e ju heller ingenting annat att dölja än ett par — obesvarade brev.

Åskmolnet drog förbi utan att urladda sig. Det hade visst varit för långt borta. Elsa fick en plötslig lust att taga sig en lång promenad.

Hon gick fort Norrtullsgatan fram. Lyktorna voro tända och stredo en ojämn strid om herraväldet med månen, som lyste fram mellan de små flockiga, vita skyarna.

Vart Elsa såg, gingo ungdom arm i arm. Det ena paret följde tätt efter det andra, som ett långt bröllopståg. Somliga gingo alldeles tysta, slutna intill varandra, heta i kinderna och med

något skyggt över ansiktena, som ville de vända dem bort från nyfiket betraktande.

Andra pratade och skrattade glatt med den stundens bekymmerslöshet, som knuffar allt allvar och alla hinder i rännstenen. Och återigen andra — några få — vandrade stilla och varligt, helst litet på sidan om vimlet. Han stödde henne; hon gick tungt och bar den börda, som snart skulle fylla deras unga hem med en ny, jollrande lycka. Deras ord föllo så mjuka och varma med livsmålets fred i tonfallet, men mötte de en stor, hemåtvändande familj, där mannen grälade över, att spårvagnarna skulle vara så »förbannat fulla», och hustrun trätte på barnen, som sprungo framför fötterna på henne, sågo de på varandra och tänkte: »Aldrig bli v i sådana!» —

Det bjöd Elsa emot att återvända till de små låga, mörka gårdsrummen där hemma. Det var tryckande enformigt vid det runda bordet i salen, där pappa och mamma lade sina patiencer. Till Viktors rum var dörren stängd. Han läste eller ritade alltid och ville inte bli störd. Nästa höst skulle han vara färdig för inträde vid Tekniska högskolan. Elsa hörde honom ibland vissla muntra melodier, det hade han aldrig förr gjort. Han hade liksom krupit ur en för trång hylsa och kände

nu, att han hade rätt att sträcka i höjden. Brödernas framtid såg ljusare ut än hennes. De skulle nog armbåga sig fram, var och en på sitt sätt, och hon trodde kanske mest på Viktor; han hade den tysta, sega äregirighet, som aldrig tröttnar att övervinna svårigheter.

Hon gick så långt, att hon såg ljusen glimma från Stallmästargårdens veranda, och hon tänkte på alla de glada röster, vilka ljödo där inne i de låga rummen och på den stora glasverandan. Det skulle ändå vara roligt att komma ut någon gång igen bland unga människor. Sedan hon slutat på Handelsinstitutet, träffade hon aldrig någon. Tomheten låg som bränt gräs omkring henne, färglös, död.

Tant Emma var den enda människa, hon ofta var samman med, och hon hade ju rika intressen, men Elsa lyssnade endast med halvt öra till de långa utläggningarna om kvinnoklubbar, kvinnoarbete, hem för unga, ensamma flickor och alla dessa könsseparationer, som tant Emma oupphörligt sysslade med. Hon utestängde allt maskulint från sin synvidd i ett slags petrificerad ringaktning.

»Lilla fröken står så ensam», säger plötsligt

en lockande röst bredvid Elsa, och en arm snuddar vid henne.

Hon kastar sig åt sidan, ger en knuff åt fridsstöraren och återvänder inåt staden med snabba steg och sjudande av harm. Alltid bjöds detsamma åt en ensam kvinna: fräck näsvishet, om hon inte i en salong bevakades av garderande blickar. När skulle männen lära sig förstå, att man ej behövde vara en stackars fal slinka, därför att man gick utom den trånga kretsgång av gator, där man ej skymfades, ty det kunde ju hända, att någon bekants bekant då bleve allmän åklagare.

Förbi sin skola går Elsa, och hon undrar, om höstvinden nu skakat ned de sista päronen där inne i den gamla trädgården, som omgärdar kapellet. Det var längesedan hon hälsat på hos systrarna. Där var henne också för tyst — för avslutat. Hon väntar på livets pontificatmässa, och hon tycker, att hon har oändligt långt till den försakelsens vesper, som systrarnas spröda röster förkunna.

Dagen i dag är henne intet, men i morgon skall det komma en händelse in i hennes tillvaro. I morgon... med den tanken har hon somnat var kväll — — —

IV.

Fru Marin, chefens hustru, hade funnit, att Elsa var en utmärkt avledare för mannens uppmärksamhet på hennes privataffärer, och hon hade dessutom kommit på den idén, att det såg pikant ut att ha en ung flicka i sitt sällskap. Hennes sista nyck var att spela beskyddande, och hon hittade ständigt på nya förströelser för »lilla Danander». Till att börja med njöt Elsa av de glada festerna, så olika hennes enahanda vardagsliv, men så småningom erfor hon en känsla av förödmjukelse över fruns pompösa sätt, att liksom förevisa henne. »Fröken i affären» skulle känna sig hedrad av sin upphöjelse att få sitta bland alla fruarna i sidensalongen. Umgänget hos Marins var mest hämtat ur köpmanskretsar, och herrarna talade helst affärer inne i herrummet. De flesta voro gifta och därför inte vidare angelägna om fruntimmerssällskap — i familj. Från sina många resor hade de fått vissa skroderande

hotellmanér, och vid middagen underhöllo de gärna sin dam med anekdoter från restaurangerna.

Elsa var den arbetande kvinnan i sällskapet, och fruarna sågo på henne med nedlåtande vänlighet, totalt glömska av att de en gång också stått i butik eller suttit på kontor. Endast ett par, tre voro rika familjeflickor, som satt in kapital i affären, och det var en av dem, som sade till Elsa med ett vänligt leende:

»Att fröken står ut att knoga från morgon till kväll, men det går väl, förstås, när man är tvungen till det!»

Fru Marins specialitet var att tala om, hur gamla hennes väninnor varit, när de gifte sig, och när hon nämnde någon, som varit över de trettio, nickade hon och sade:

»Så, det är gott hopp än, lilla Danander!»

Själv hade hon gift sig alldeles för ung, »bara ett barn». Tänk, hon kunde fira järnbröllop nästa år, och då var hon inte mer än trettiotvå år. Jag kan bli mormor vid fyrtio år», försäkrade hon, »är det inte hemskt? Man kastar bort sin ungdom med tidiga giftermål.»

I själva verket hade hon sin ungdom mycket väl konserverad. Hennes lilla, fylliga figur och nätta dockansikte kunde gott gälla för flera år

yngre än hon var. Det blonda håret, nedkammat över en mycket vit panna och uppstruket från en ganska frestande nacke, skuggade en rosig hy, väl masserad och insalvad.

Hon sade sig älska litteratur, särskilt poesi, men läste endast det, som handlade om passionerad kärlek. Om hon praktiserat erotiska avvägar var åtminstone inte allmänt bekant; hon hade sina manliga »vänner», och hon skröt naivt med deras blomsterhyllningar.

Elsa kände sig främmande för sig själv denna tid; hon hann aldrig tänka klart över något. I butiken var hon ständigt sysselsatt nu, när julen närmade sig, och den korta ledighet hon hade, togs i beslag av toalettintressen. Hon klädde sig elegant och dyrbart. Det roade henne att kunna välja bland det bästa, icke som förr skyggt taga det billigaste.

När helgen var över, kom inventeringen, och hon var ofta så trött, när hon gick hem, att hon önskade få somna från alltsammans.

Från Max hade hon icke hört på länge. Hans bok hade kommit ut och gjort succes, men farbror Rolf talade aldrig mera om honom. Hon visste ej annat än vad tidningarna sade; att han vore att hemvänta.

Det berörde henne föga. Han hade antagligen glömt henne för nya bilder, och hennes röda drömmar skulle väl blekna bort.

En dag i slutet av januari var hon med Marins på teatern. De kommo sent och tvungo, till fru Marins belåtenhet, en halv rad på parkett att resa sig. Hennes sidenfrasande klänning svepte förbi de stående herrarna med en lätt tusch. De fingo se på hennes vackra hals, när den böjdes till ett mjukt »ursäkta», och de tillätos beundra den glänsande smaragdormen kring hennes vita handled, när hon graciöst höjde armen. Efter henne följde Elsa, allvarlig, nästan stel i sin vita klänning. Hon såg flyktigt längs raderna och upptäckte helt oväntat Max Sunde nära deras plats. Också han hade sett henne och reste sig med en djup bugning. Hon besvarade den med sin blick rakt in i hans. Och när hon sedan helt stilla satte sig emellan den livliga fru Marin och hennes mycket tystlåtne man, tyckte hon sig se Max' ögon framför sig. De liknade farbror Rolfs, men voro icke så klara. Det låg som en het, grumlig imma över den grå irisen. Hon hade icke märkt det sist eller — hade hon glömt det.

»Vem var det, ni hälsade på?» viskade fru Marin, »han såg så gränslöst stilig ut.»

Elsa sade hans namn och måste lova att presentera honom under mellanakten. Fru Marin »dyrkade» hans bok, och det ville hon nödvändigt säga honom. Hennes ordflöde hejdades icke, förrän ett par av de närmast sittande hyssjat ogillande, då kastade hon förnärmad huvudet tillbaka och satte den pärlemorinfattade kikaren för ögonen, för att betrakta De Wahl, som hon också fann »gränslöst stilig».

Max lutade sig bekvämt tillbaka och lade armarna i kors över bröstet. Spelet där inne på scenen frågade han icke stort efter. Han hade kommit hit för att slå ihjäl en kväll och se sig om på fäderneslandets jaktmarker. Han hade rest hem några månader tidigare än han från början tänkt, mest av intresse att få se sig själv spela rollen av en författare en vogue. Han trodde för övrigt knappast, att han komme att skriva mera — guld skördade man icke på det — och äran... Det var ett ganska besvärligt sätt att nå utmärkelse. Hans nerver krävde starkare retningsmedel. Livet levdes alldeles för tamt.

Under halvslutna ögonlock såg han på Elsa. »Nu min lilla råtta, börja vi väl ändå leken», tänkte han cyniskt. Löjligt! Hon hade verkligen varit nära att omvända honom och göra honom

till en banal vardagsmänniska. Han hade kanske icke älskat någon så starkt, som denna lilla flicka med de långa ögonfransarna och den kalla munnen. Han var också trött då på sensationer, på älskarinnor i den vanliga genren och på det affärsfuffens, som han bedrivit ganska sportsmässigt.

Nu var krisen över: farsgubben, som nästan rörd tog emot honom och tydligen sentimentalt väntade sig den »förlorade sonen» omvandlad till en vitmenad grift, hade fort kommit på det klara med, att han icke hade något i den högre stilen att vänta. Rutschbanan upp och ned — upp och ned, hade blivit honom nödvändig. De kriminella instinkterna kittlade honom intensivare än någonsin, och han värjde sig endast svagt emot dem med ett oklanderligt gentlemanyttre.

När entreakten började, och folk strömmade ut i foajén, uppsökte han Elsa. Hon hade råkat bli skild från sitt sällskap och stod ensam, lutad mot väggen. I ett enda ögonkast famnade han hennes gestalt, lidelsefullt begärande detta kyska, oberörda och ändå kärlekstörstande, som utströmmade från den unga kvinnan. Med ett halvt motvilligt leende såg hon honom närma sig.

»Välkommen hem», sade hon, »ni dröjde inte så länge ute, som ni tänkt.»

»Nej, jag längtade hem — det visste ni väl.»

Elsas kinder bli klart röda. Hon minns hans blommor, hans brev och, först och sist, sina egna undrande frågor till ensamheten. Vad skall hon svara honom? Ord bli så dumma, när de ställas på rad, som en skyddsmur för känslorna. Hon låtsar, att hon ingenting hört och mumlar i stället något om, att hon blivit skild från sitt sällskap. Och hon ser sig omkring åt alla håll för att undvika hans sugande blick.

»Se, där äro de!»

Fru Marin skyndar före sin man.

»Å, lilla Danander, jag trodde, ni blivit enleverad», utbrister hon med ett oskolat skratt, som blottar en vit tandrad. Koketteriet stänker sitt guldpuder över hela hennes varelse. Stämman vibrerar, som en häftigt skakad silverbjällra.

Max finner henne lustig och låter villigt presentera sig. Ella Marin låter artigheterna regna över honom. Hans bok var »förtjusande». Hon lägger huvudet på sned.

»Vill ni tro det; jag grät, när jag läste om den stackars djävulen.»

Det sista ordet avsmakar hon som en sällsynt delikatess. Å, måtte ingen ha hört henne säga det bara!

Max är road. Han värderar hennes juveler, medan han pratar. Mannen tycks ha ett präktigt lager. I förbigående ser han på Marin: borgartypen! Rien que rien!

Efter nästa akt träffas man igen och talar nu om pjäsen. Fru Marin är eld och lågor för den kvinnliga huvudfiguren: älskarinnan. Hon försäkrar, att hon skulle vara den första att taga emot en sådan kvinna i sitt hem. Å, det är så stort att utan hänsyn offra sig för kärleken.

»Skrik inte så jäkligt», faller mannen in med sin fakturaröst. »Folk kan ju tro, att du bjuder ut dig.»

Frun gör en grimas, som vanställer hennes lilla korta näsa, och det ser ut, som hon tänkte applicera en straffande örfil på den äkta mannens blårakade kind, men hon hejdar sig i tid och suckar:

»Männen tro alltid så lågt om oss — det gör ni också, herr Sunde. Att ni kunde låta en kvinna vara den förledande i er bok, fy!»

»Vem skulle annars varit det», frågar Max skrattande och snuddar med sin kind vid Ella Marins arm, just som hon lyfter den för att rätta något på hårbubblorna.

Elsa iakttager och hon tänker, att det säkert

ej dröjer länge förrän Max Sunde är en av fru Marins manliga »vänner». Hon känner avund mot henne, som får leka fram sitt liv, utan ansvar för morgondagen. Hennes man tycker, att hon är söt, och ger henne allt, vad hon ber om. Barnen skämmer hon bort och därför hålla de av henne på sitt sätt. Som ett band av klara pärlor löpa hennes dagar intill varandra. Är hon för obetydlig för att nås av sorgen?

Efter teaterns slut blev det en mycket munter supé på Grand. Fru Ella hade förklarat, att det fattades dem fjärde man, och hon försäkrade, att ingenting kunde göra henne lyckligare, än att ett par timmar få njuta av den store skaldens sällskap.

Hennes rappa tunga hade alltid gott om överord, som självsvåldigt tumlade över varandra, och när hon ville erövra någon, skedde det alltid med naiv, entusiastisk glättighet.

Vid kaffet och likören blev även herr Marin språksam, men hans konversation rörde sig mest inom det merkantila i stor bransch, och fru Ella avbröt honom ofta med:

»Usch, det där tråkiga...»

Till sist utbrast han skarpt:

»Det där tråkiga lever både du och jag och barnen på, skall jag ha äran säga dig.»

»Ja. käre Emil, man skall något leva på.»

Hon lade sina bara armar på bordet och tittade förstulet på dem.

Max var genast beredd till grovt galanteri:

»Ja, de äro charmanta, min nådiga.»

Hon skrattade uppsluppet och drog ned dem.

Elsa kände sig het och tung i huvudet efter det myckna vinet. Sorlet omkring henne gjorde henne omotiverat ängslig; hon tyckte, att den svarta människofloden aldrig skränat så högt som nu, och helt plötsligt stod det tysta hemmet för henne, sådant det tett sig den kväll, Max var gäst där. Den glädjen hade också varit burlesk, men den fyllde bättre sin uppgift att bära bort från vardagsbekymren än vad denna orgieblandade fröjd gjorde.

När de äntligen bröto upp, ålade Ella Marin moderligt Max att för all del följa lilla Danander ordentligt hem. — »Och så» — tillade hon med en storstadspose hämtad ur franska romaner — »är jag hemma alla onsdagar för mina vänner.»

Elsa hade hellre velat taga en droska. Hon kände sig otrygg i Max' sällskap, men hon förstod, att han skulle komma med invändningar. Vädret var det härligaste, och de kunde gå fort. När hon kom ut i stjärnljuset och den vita snötystnaden, lugn och ren i vila över sovande hus

och stilla gator, greps hon av ett nästan högtidligt allvar. Om hon skulle kunna tala till honom uppriktigt och varmt för farbror Rolfs — för sin egen skull? Hans blickar hade oupphörligt sökt henne i kväll för att antända den gnista, han väl visste slumrade inom henne — hon var ju kvinna! Och aldrig förr hade hennes sinnen så villigt givit sig hän. Hon var lockad och tjusad av hans överlägsenhet, men det fanns också i hans sätt något som plågade henne och kom henne att tänka på de falska mynten, vilka han »för ro skull» fabricerat.

»Vi gå bättre arm i arm», sade han, så snart Marins kommit ur sikte, och han drog hennes arm under sin. »Det förefaller mig, som om vi känt varandra mycket länge», tillade han smekande. »Och — som om det vore min rätt att lära er förstå kärleken. Ni har ju suttit här hemma och drömt om den, Elsa, hela detta år. Jag ser på er mun, att ni icke levat er in i den.»

Hon började darra i nervös oro. Hans bryskhet skrämde henne, fastän hon väntat, att han icke skulle låta tiden gå ifrån sig. Han hade bråttom in i äventyret och hon... När hon efter läsningen av de moderna böckerna med deras scener av otämd men dock så blomstrande pas-

sion, tänkt sig själv i en mans famn, hade denne man alltid varit Max. Hans händer hade smekt henne, hans kyssar bränt hennes läppar. Hon hade föreställt sig det alltsammans, men när det nu som verklighet kom henne svindlande nära, blygdes hon.

Han återtog:

»Ni hade naturligtvis väntat er långa inledningar — fraser. Men Elsa, har ni inte varmt, rött blod, ni som jag?» Han tryckte hennes arm hårt intill sig. »Krämarhedern med dess om och men är för småsjälar, som icke våga njuta äventyrets rus. Säg, att ni inte är sådan — eller förtig det! Jag vet det ändå!»

Elsa blev yr av hans glöd, och hennes hjärta klappade hårt. Han lyfte undan alla betänkligheter med sin viljas domkraft, och så fast var i denna stund hans grepp om hennes förnuft, att hon längtade efter att få domna i hans famn. Att världen stod utanför den stängda dörren, som den snart med våld skulle bryta upp för att med skymford släcka lyckans flammande brudbloss, ville hon icke tänka på. Hon hade väntat länge nog på den stund, då hon skulle begäras i kärlekens namn, väntat under arbetets tröga timmar och under vakna nätter med stickande hetta i blodet.

Men hon fortfor att gå tyst, sluten intill honom. Att hon velat tala till honom som en liten god syster, hade hon glömt.

Har drog av sig handsken och strök med sin varma hand upp under hennes kappärm.

»Du vill ju bli min?»

Lidelsen i hans tonfall skrämde henne icke längre. Hans beröring verkade magnetiserande. Han var ingen främling. Han var farbror Rolfs son. Hon hade lekt med honom i en tid så långt tillbaka, att de båda glömt det till i afton, då han vid supén druckit med henne för barndomsminnen. Han hade en gång varit med sin far till Broa. Mindes hon inte en gosse, som slagit sönder huvudet på hennes stora docka och som sedan kysst bort hennes tårar? Jo, hon kom ihåg det dunkelt, overkligt.

En raglande kvinna knuffade till Elsa:

»Ska du ta förtjänsten ifrån oss, ditt fä?»

En frossbrytning skakade Elsa, och hon såg upp på Max med skälvande ångest för de vidriga orden, men då märkte hon att han bara smålog håntull och slugt. Med ens slog hennes stämning om. Hon kände att hon blev kall om panna och kinder, och hon sköt undan hans hand.

»Jag vill helst fortsätta ensam», sade hon hårt. »Jag är inte rädd.»

»Men jag tillåter det inte. Jag vill inte lämna dig, förrän jag har ett säkert löfte om nytt sammanträffande.»

»Vad skulle det tjäna till?» frågade hon tonlöst. Den stackars gatflickans ord ekade inom henne som ett alarm i känslotumultet. Det hade varit ett gäckeri alltsammans, en pansdröm. Hon var ju annars klok, fast hon i kväll låtit överväldiga sig. Hon hade — »krämarhedern», sade hon sig bittert.

Han förstod, att strängen på hans båge brustit; den lilla råttan kröp undan i ett hål, men trodde hon sig säker, misstog hon sig. Den där lilla mjölvita juvelerarfrun skulle bli hans bundsförvant, och eftersom denna lek roade honom finge han väl i värsta fall skaffa ett par förlovningsringar som gisslan.

»Vad det skall tjäna till?» upprepade han hennes fråga. »Har ni glömt mina brev? Vet ni icke, att det är ni, som kan göra mig till människa. Jag har drivit så länge rotlös och fattig på kärlek, Elsa. Min far har aldrig förstått mig. Han har själv i sin blinda egoism lett mig in på villovägar. Vad har jag varit för honom — en favorit-

hund, som han ömsom smekt och sparkat och som han låtit löpa hellre än han ålade sig det besväret att uppfostra. Ni har säkerligen hört om alla mina galna streck, och ni har väl ropat varg i veum över mig, men är felet egentligen mitt, om jag blivit, vad ni kanske kallar: sämre än andra? Nej», svarade han sig med övertygelse, »men det blir ert, om ni kastar bort mig.»

Hans stämma hade skiftat under det långa vältalighetsprovet, och Elsa lyssnade till dessa snabba övergångar som till musik, vari hon ville uppfatta, fånga melodien. Var han sann nu — kunde hon hjälpa honom? Kunde hon tro på honom? Hennes svar kom bävande och ändå bottenärligt:

»Jag tror, jag skulle kunna hålla mycket av er — men låt mig få tid! — I kväll är allting så underligt, så häftigt och brusande. Och — jag kan inte bli er för en dag. Det skulle ödelägga mitt liv, Max.»

»Lilla moster Snusförnuft», skrattade han. »Jag tror, att affärskvinnan sitter i även sedan huvudboken slagits igen.»

De voro vid hennes port, och han tog nyckeln för att öppna. In i det mörka portvalvet följde han henne och lade hastigt sina händer om hennes ansikte så vilt och obehärskat, att hon förfärad

stötte honom tillbaka och rusade över gården, glad att se ljus tänt i Viktors rum. Hon trummade på rutan med nervösa fingrar och ropade högt på brodern.

När hon kom in i tamburen, brast hon ut i konvulsivisk gråt.

»Vad är det, Elsa? Har någon skrämt dig?» frågade Viktor och hjälpte henne tafatt av med hatten och kappan.

»Ja — ja», snyftade hon fram. »Får jag sitta inne hos dig en liten stund, är du snäll. Jag skall inte hindra dig alls.»

»Visst får du det. Jag skulle just gå och lägga mig.»

»Jaså, jag trodde du arbetade.»

»Ånej, klockan är halv två.»

Hon satte sig på kanten av den redan bäddade soffan, och när hon såg den vita huvudkudden med sina gammalmodiga, röda korsstyngsbokstäver, blev så mycket av det fattiga, förkrympta hemmet levande för henne. Hon kunde inte tänka, men de gångna åren trädde fram som små dallrande skioptikonbilder på det vita lärftet, vilket hennes förgråtna ögon fixerade. Så många svikna förhoppningar, så mycken svidande harm över ödet, så många stunder av het förtvivlan hennes

hågkomster framkallade. Och aldrig hade hon kunnat gå till modern med sina sorger. Hon skulle ingenting förstått av denna kamp, som sträckte sig i lidelsefullt begär mot det oupphinnliga.

Viktor gick fram och tillbaka på den trånga golvytan mellan dörren och ritbordet. Han tänkte att han kanske borde fråga något och sade slutligen:

»Var det en karl, som var oförskämd emot dig?»

»Ja», svarade hon kort, »men jag vill inte tala om det.» Hennes röst blev andfådd. »Jag skall strax gå.»

»Du är väl trött, förstås.» Viktor ställde sig vid ritbordet och rotade tankspritt bland mallar och mätare. »Annars kunde jag vilja säga dig något — det passar bra nu.»

»Får jag lägga mig litet på din soffa, skall jag gärna höra på.»

»Gör det, du!»

Hon tog av sig skodonen och kröp ihop som ett barn med huvudet nedborrat i den gamla hoppackade örngottskudden.

»Nu, lille Viktor.»

Hans magra ansikte lyste upp, och han kom och satte sig hos henne.

»Vet du, Elsa, att när du för ett år sedan sade, att vi två skulle hålla ihop, tog jag det mest för

prat, men jag har ju märkt, att du bryr dig litet om mig, och därför så...»

Han strök med fingrarna genom det rakt uppstående håret och fortsatte stammande:

»Ja, det är förbaskat dumt, men det kan inte hjälpas, och för resten — ville jag inte ha det annorlunda.» Han teg igen, men lät sedan orden störta fram: »Signe och jag håller av varandra, men du får inte babbla om det. Det tjänar ingenting till att folk vet det, förrän vi kan gifta oss.»

Elsa satte sig upp.

»Signe och du — vår Signe här?»

»Ja, hon passar m i g. Hon är inte så fin kanske, men det är en rar tös.»

»Det är hon visst», medgav Elsa varmt. Förvånad tillade hon: »Det har jag inte haft en aning om.»

»Du är ju aldrig hemma nu för tiden, men de gamla vet för resten ingenting heller. — Nu får det i alla fall bli slut på att Signe och jag träffas dagligen — innan — innan det är för sent.»

Hon såg hur det ryckte kring hans ögon av smärta, och hon tog i varm förståelse båda hans händer.

»Det är svårt, du, att vara ung», sade hon sakta. Hon fann inte något bättre uttryck för vad hon menade.

Viktor nickade.

»Ja, det är ett helvete, men man får ta det som det är. Och *ett* är säkert: jag vill inte ställa till något otyg för min flicka. Hon håller av mig på *sitt* vis och skulle nog för min skull ge sig, men det sker inte.» Han drog djupt efter andan, och blodet sköljde i oroliga vågor över hans ansikte. »Att man kan hålla av en människa så att det värker i en», sade han förlägen och vände bort huvudet för att dölja att han hade tårar i ögonen.

Elsa hade ingenting att svara. Nu skulle också brodern glida ifrån henne. Han stakade ut sitt liv hederligt och plikttroget långt in i framtiden; förbi henne gick han, tyst och orubblig, medan hon dagtingade med allt för att åtminstone få se en skymt av den stora lyckan.

»Det blir allt bra konstigt, när Signe rest», återtog Viktor. »Men det får bli därvid. Hon skall säga ifrån till pappa och mamma i morgon. Hon tar sig plats på landet och hennes mor följer med. Hon skall få gå frun tillhanda, eller vad det heter, i en prästgård.»

»Hur ska vi få någon», sade Elsa missmodigt. Hon såg genast för sig all oreda och otrevnad.

»Signe visste någon, sa' hon.»

»Så bra blir hon då inte.»

Nu log Viktor godmodigt.

»Nej, det fattades bara, att någon skulle kunna jämföras med min tös.»

»Du är lycklig, Vicke!»

Elsa ville så gärna höra, att någon hade det bra. Hon var så rädd för de mörka vägarna i sitt eget inre, att hon ville lysa upp dem med andras solsken.

»Ja, både lycklig och inte — det beror på, hur man tar det. I fem år minst få vi väl vänta. Hur tror du det känns?»

Elsa slog häftigt armarna om broderns hals, och hon hade velat viska: »Jag vet hur det känns», men hårt tryckte hon ihop läpparna om de ord, som brände dem. Kanske skulle hon bli gammal och grå utan att någonsin ha fått uttala dem. En skräckkänsla för ålderdomen kröp isande genom hennes tankar. Förbisedd, fattig, mera ensam än någonsin skulle hon gå.

Viktor sköt henne ifrån sig med ett kraftigt:

»Men nu ska vi nog gå och lägga oss, du. Det är morgon i rappet.»

»Ja, det är väl det. God natt — och — det är sant, det har jag inte sagt — lycka till!»

V.

Gamle Mauritz borstar sin urmodiga cylinderhatt och lägger den sedan på bordet bredvid handskarna, vilkas fingertoppar han nyss sytt ihop och bläckat på.

Den mörkblå, litet för korta promenadrocken står ut som en svalstjärt baktill och guppar för vart steg han tar, när han nu fjäskar omkring i sängkammaren, ivrig och viktig.

»Vill du hjälpa mig på med överrocken, mamma lilla», säger han till fru Julie, som låter en dammhandduk ruska upp dammet från möbelytorna. Hon snyggar upp litet om söndagsförmiddagarna. Nu är det ju fåfängt att få Elsa till det. Hon är alltid hos chefens och chefens.

»Skall du nu upp till Göstas igen?» gnatar hon, medan hon stoppar ned den svart- och vitrutiga sidenhalsduken under överrockskragen.

»Du springer alldeles för mycket hos dem.»

»Kära Julie, till sina barn skall man väl få gå.»

»Ja, om dom vill veta åv en så, men våra barn äro inte sådana. Och jag säger inte om att Gösta inte tycker, vi passar i all deras finhet, så jag skulle då inte vilja besvära.»

»Dom är aldrig ovänliga mot mig.»

Gamle Mauritz häller några droppar julklapps 4,711 på en ren näsduk, som han stoppar i bröstfickan med en uppetande liten snibb.

»Hm! Du har ju det där sättet att raljera över allting, men det kan inte jag. Och Calla är inte som hon borde mot oss. Ånej, har man blivit fattiglappar, så är det bara att skjutsa undan en. Ja, Herre Gud, inte trodde jag, att jag skulle få det så här på gamla dagar den tiden löjtnanterna svärmade omkring en och man uppvaktades med blommor och verser.» Utan paus fortsätter fru Julie: »Och det tycker då alla människor, att Elsa uppför sig alldeles oförsvarligt mot sina föräldrar.»

Gubben Danander är inte av samma åsikt. Elsa är det enda stiliga fruntimmer han får klappa om litet nu för tiden, och det smickrar honom, som en slags orden för medborgerliga förtjänster, att ha en vacker dotter. Dessutom är hon inte snål med små ficklån, och när han har tittat in i affären, är hon alltid vänlig. Nej, flickan är bra,

och om det blir parti emellan henne och Max Sunde, skall det bli riktigt roligt att bli pere noble hos de unga.

»Jag tycker Elsa hjälper oss riktigt snällt», vederlägger han hustruns yttrande. »Hon avstår ju över halva lönen åt oss. Att hon inte kan tycka, det är roligt att sitta här hemma och kura, när fru Marin vill ha henne med sig och är så fasligt artig emot henne, kan man inte undra på.»

»Nej, det är bara jag, som skall sitta här och släpa och slita och se, hur galet det går med alltihop nu, sedan vi ingenting få av gossarna heller.»

»Jag skall allt göra någon utväg», lovar familjeförsörjaren, och han tänker förtröstansfullt, att Max nog ställer om en växel. Han är hemmastadd med sådant. Och när sedan Elsa och han gifta sig, får Rolf reda upp affärerna.

»Pyttsann, du med dina utvägar!» Fru Julie är med ute i tamburen för att få detta sagt. »Har du kunnat skaffa ett skapande grand på alla dessa år?»

»Kära mamma lilla!» Han tystar henne med en gest mot farstun och viskar sedan förtroligt: »Vi komma nog på grön kvist, när Elsa och Max bli ett par.»

»När... Å, det vet vi väl inte, om det blir.»

»Han har ju gjort visit här två gånger. Och det är inte mer än några månader sedan, han kom hem.»

»Ja, han är visst rysligt artig och hygglig, men...»

»Du skall få se... Adjö nu på en stund.»

»Adjö, pappa lilla.»

»Om jag blir bjuden kvar hos Göstas, så...»

»Kära du, det blir du inte. Det är gott om dom har råd med en kaffetår åt dig.»

Tamburdörren smäller igen, och fru Julie går in till sin dammning.

En stund senare kom Elsa hem. Hon hade varit hos hårfrisörskan, ty det skulle bli stor middag hos Marins. Egentligen skulle Ella den här gången helst undvikit Elsa, ty nu sedan Max Sunde blivit införlivad med husets eller rättare värdinnans umgänge, behövdes inte »kassörskan» som förkläde, men för Emils skull var det bäst att vara diplomatisk. Hon hade intalat honom, att hon beskyddade de ungas gryende tycke. »Man får lov att hjälpa människorna litet till rätta», sade hon skalkaktigt. »Du vet nog själv, Emil lille, att du inte hade så lätt att fria.»

»Å, ja, du hade väl inte heller haft så lätt att ta mej, om inte hela nysilverfabriken och guldsmedsaffären vinkat», svarade han buttert. »Och jag tror för min del inte den där Sunde mer än jämt. Han har inte vidare fina papper. Och för sina fruntimmershistorier är han känd. Kom ihåg, att jag inte vill veta av honom oftare hemma. Jag borde ha tagit reda på vad jag nu vet förr, så skulle han aldrig kommit inom våra dörrar. Nu är det sista gången.»

Grosshandlare Marin tänkte däremot icke ens på att varna Elsa. Hon var en ovanligt duglig och pålitlig arbetsmaskin, men inte oersättlig. Satte hon sig fast i klistret, finge hon skylla sig själv. Hon hade minsann så många förmåner, att det vore en galenskap av henne, om hon inte såg sig för, innan hon förspillde hela sin framtid. Han ansåg att flickor, som hade en säker plats, voro bra dumma, om de gifte sig. Äktenskapet var ingenting att stå efter.

Fru Ella hade också hört en hel del »pikanta» historier om Max, och just detta gjorde honom dubbelt intressant i hennes subrettfantasi. Hon tordes icke uppenbart göra mannen emot — ack, en gift kvinna var ju också slavinna! — men hon måste finna utvägar att i smyg träffa sin »vän».

»Ett brev till fröken», sade brevbäraren, just som Elsa skulle stänga dörren.

»Tack!»

Hon såg på utanskriften. En räkning igen på en obetalad klänning. Och när skulle hon kunna betala? Det fanns nästan inte ett enda plagg i hennes garderob, som hon inte var skyldig för. De insydda firmanamnens eleganta stämplar talade om, vilka extravaganser hon i vinter kostat på sig. Raden av skodon för olika ändamål hörde till en världsdams toalett. Varför hade Elsa Danander låtit locka sig till ett dylikt överflöd?

Hon ville se ut som de andra — hon ville själv glömma, att hon för icke så länge sedan måste sitta hemma en strålande vacker vårsöndag, därför att hennes enda par skodon voro till halvsulning. De sista månaderna hade varit henne dyrare än någonsin. Hon hade fått ett föremål att kläda sig för. Max studerade alla detaljerna i hennes toalett, och hans gillande gjorde henne stolt och lycklig. Han hade sett kvinnor över hela världen, och hon kunde icke motstå frestelsen att göra sig vacker i hans ögon. Det var ju ändå långt till det raffinemang Ella Marin utvecklade, men de summor, som pockande radade upp sig på söm-

merske- och modisträkningar, voro redan mycket mera, än Elsa borde tillåtit sig.

Med en frätande skamkänsla lade hon den nykomna notan till de andra i en låst låda. Det måste bli slut på detta nu. Hon hade ingen rik man, som svarade för hennes skulder; hennes inkomster, som modern fann så oerhört stora, skulle delas på skatt, hyra, kläder och de tusentals små dagliga utgifterna. Hon kunde inte få skratta bekymmerslöst åt en tappad balhandske, en fläck på en klänning. Hon satte sig aldrig till ett mål i hemmet, utan att få höra, att maten kostade så och så mycket. Vart hade hennes dröm om oberoende tagit vägen? Hennes tro på, att en avlönad plats skulle rätta allting?

»Elsa», ropade modern ifrån förmaket. »Strykerskan var inne i morse och ville ha sina pengar.»

»Ja, hon skall få dem.»

»Det är obegripligt, tycker jag, var du gör av allt, vad du förtjänar.»

Nu hade fru Julie kommit ut i köket och börjat göra upp eld i spisen. De hade inte fått någon tjänarinna efter Signe, utan måst taga till gumman Törnqvist igen, och på sätt och vis passade hon bättre, ty hon hörde villigt och med gapande

mun på skildringarna från fru Julies storhetstid. Men otrevnaden och slarvet i hemmet blev ibland så överhandtagande, att både Elsa och Viktor kände behovet efter andra omgivningar som en nödvändig luftväxling för att icke kvävas.

Elsa svarade ingenting. Hon drog ut lådor för att taga fram ett eller annat, och sköt in dem igen, tankspridd, utan att finna vad hon sökte.

»Du bara roar dig, du. Och, Herre Gud, ungdomen skall ju ha sin tid, och visst unnar jag dig att vara glad, men» — fru Julie måste avbryta för att blåsa på elden: »Puh! puh! — Men det är fasligt ledsamt för en annan stackare att sitta här och varken se sol eller måne. I somras hade du litet tid med oss, men nu är det totalt slut.»

»Jag är ju i affären hela dagen.»

Svaret kom hårt och avvisande. Hon ville icke känna något samvetsagg nu, ville inte ens se ut i det ruskiga köket, där en liten dålig bit oxkött och en skål med tunn, grå rabarberkräm utvisade vad som skulle bli helgdagsmiddag. Moderns lilla skinntorra gestalt i den gamla fläckiga klänningen skulle plågat henne, så att det förstört hela dagens nöje, och med egoistisk olust för det tunga allvaret omkring sig, stängde hon sin dörr.

Hon hörde ändå att modern gick därute och smågrät. Hon hade så lätt till tårar. Dottern erinrade sig ända från sin barndom det spetsiga lilla ansiktet inflammerat av gråt och den stora familjenäsan eldröd, oftast med en klar droppe under.

Plötsligt mindes Elsa, att hon omöjligt kunde knäppa sin klänning själv. Hon måste be modern hjälpa sig, och den föreställningen irriterade henne så, att hon stod overksam en lång stund inne i sin lilla mörka bur.

Om en stund knackade modern på.

»Jag tänkte, att jag skulle hjälpa dig», sade hon med sin slöa röst. »Det brukar jag ändå duga till.»

Elsa kände en stickande smärta i bröstet, alldeles som när hon var liten och genom sin häftighet förgått sig. Också då hade modern med förödmjukande undergivenhet visat henne, hur illa hon handlade och hur otacksam hon var. Men det varma »förlåt mig», som den lilla flickan gärna skulle velat uttala, om bara en famn då öppnat sig för henne, uteblev alltid, ty modern förstod sig inte på smekningar eller förtrolighet i djupare mening. Hon kysste barnen med kalla, skrovliga läppar morgon och kväll, om de varit

snälla, eljes lät hon dem vara luft, tills de ångrat sig. Men skulle de ut bland andra, var hon angelägen om, att allt skulle bli gott, och hon höll vidskepligt på, att man skulle ta vänligt adjö, ifall det skulle hända något.

»Tack», sade Elsa stelt, »jag är inte färdig än.»

»Ja, du är väl snäll och säger till, när jag behövs.»

Hon tänkte gå igen, men Elsa hejdade henne med att hastigt fråga:

»Mamma lilla, har inte du och pappa lust att gå på teatern i kväll?»

»Å nej, vi sitta nog där vi sitta.»

»Var inte så där nu», avbröt Elsa livligt, »jag bjuder, förstår du.»

»Jo, jag tackar, jag.»

Elsa började leta i sin portmonnä. Den var sannerligen icke späckad. Hon fick ta den sista femman och några enkronor.

»Se här, mamma, och så ska ni köpa konfekt och åka i droska hem.»

»Å, det går lika bra med spårvagnen.»

»Det är visst fasligt snällt av dig. Gösta och Viktor fråga då inte alls efter oss, och det gör väl inte du heller, när du blir en rik och fin fru.»

»Tror du, jag blir det?»

Elsa smålog ljust. Max kallade henne ju alltid sin lilla fästmö och hade sagt, att de skulle förlova sig så fort han finge det lämpligt arrangerat för sig med farbror Rolf.

»Ja, pappa säger, att den där Sunde nog har sina funderingar, men jag kan inte begripa, varför han inte friar.»

Elsa vände sig bort.

»Det slår kanske ned som en bomb över oss allihop en vacker dag», sade hon med litet gäll munterhet. »Men nu är jag tvungen att kläda mig, mamma.»

»Är midda'n så tidigt?»

»Nej, inte förrän sex. Men jag har lovat mig till en bekant först.»

»Det är rysligt, vad dom drar dig med hit och dit. Jag tycker du har någe för dig varenda kväll.»

»Det är bara nu en tid», svarade Elsa avvärjande. »Mamma vet ju, att jag är mycket hos tant Emma. Stackare, det är svårt för henne att ligga så länge sjuk.»

»Ja, det förstås, men hon har råd att bli passad och skött ordentligt. Tänk, om pappa eller jag skulle bli liggande?»

»Det är inte värt med onödiga bekymmer.»

Elsa lyfte försiktigt en ljus sidenkjol över det friserade håret.

»Du har alldeles för fina underkläder, kära Elsa», bannade fru Julie, »jag är riktigt generad, när jag räknar ihop tvätten, vad skall det där spetsverket och broderierna tjäna till för en hederlig flicka?»

Elsa blev brännande röd och strax därpå mycket blek.

Så olika det lät, när modern sade »en hederlig flicka» och när Max kastade fram det som en oförrätt mot kärleken. Hur ofta på dessa månader hade hon icke kämpat med honom och — med sin egen vilja. En dag skulle han väl segra, ty han var den starkare. Han var livslust och solglöd. En dag skulle hon, tvingad av hans lidelse, som fann gensvar i hennes sinnen, gå mot det stora ansvaret, om han lade det på hennes axlar. Livet hade ingen äldre historia än den om kärlek, som söker kärlek, när stunden är inne.

Varför hon gång på gång värjt sig för hans hot och böner, visste hon knappast. Ty hon älskade honom. Han var icke bara en del av hennes liv. Han var hela hennes värld med glitter och lek, med drömmar och tro — kanske minst tro. Framtiden gled bort för henne utom i en-

staka stunder, då han hjälpte henne att bygga luftslotten.

När de icke träffats på några dagar och han sökte henne, frågade hon som tusen före henne: »Vad ser du hos mig, efter du bryr dig om mig?»

Han svarade än ett, än ett annat, men aldrig sanningen: »En fägring, som jag vill njuta av utan hänsyn. Du skall bli min, innan jag släpper dig.»

Pappa Mauritz kom lagom hem för att beundra sin dotter och för att en smula snopet tala om, att Gösta och Calla tyckte hon klädde sig för mycket. De hade sett henne flera gånger på teatern och på restauranger.

»Jag ber dem ju aldrig om något», försvarade Elsa sig trotsigt, och för att leda bort ämnet tillade hon: »Nå, pappa lilla, vilken biograf kom du på i går och vad såg du för storverk?»

Gubben Danander hade fått en verklig passion för biografer. Det var det enda nöje han, den forne sällskapsmannen, som varit eftersökt på alla traktens bjudningar, nu varje lördagskväll njöt av. Han gick hela veckan i förväntan på lördagen, och ingen av barnen kunde skratta så gott åt de komiska bilderna som han. Han sökte bland programmen som en gourmand på matsedeln letar

efter de läckraste rätterna och kunde sedan räkna ihop numren på de skrattretande bilderna för att alltid komma, där det största antalet förevisades.

Elsa hade lovat att gå upp till Max, så att han finge ha henne en stund i fred hos sig, innan de skulle till Marins. Hon sprang lätt och glad uppför hans två mattbelagda marmortrappor och tryckte på den elektriska knappen tre korta signaler.

Han kom och öppnade, klädd i sällskapsdräkt, och hon kunde inte låta bli att tänka: »Vad han är manligt vacker.»

»Kom», sade han smekande och drog henne med sig in. »Av med puppan, så jag får se min fjäril.»

Han hjälpte henne litet vårdslöst av med kappan, som han kastade över en stol. Han hade egentligen redan tröttnat på henne, ty hon var trots all sin flickaktiga ömhet en liten familjegås, som han inte orkade fullfjädra. Hon passade inte för boudoarens hetärluft utan för de traditionella förlovningsimpromptun, som gåvos i familjesoffan i förmaket. Han skulle nog tvingas att visa henne två lödiga guldringar, innan hon gick i fällan. Det var för banalt. Nu ville han använda henne

praktiskt och sedan... Allons enfants de la patrie, om hon fortfor med sitt dumma motstånd.

Elsa hade gått fram i rummet och betraktade sig själv i den stora väggspegeln. Hennes bara armar lyste vita mot klänningens mörka sammet, och det ljusbruna hårets ostyriga lockar samlade solstrålarna till glittrande, snärjande trådar.

»Jag har sett den där klänningen rätt många gånger nu», sade Max och kysste i förbigående hennes nacke.

»Ja, vet du, jag kan inte jämt skaffa mig nytt; mina affärer äro inte lysande.»

Hon satte sig i en karmstol och såg leende på honom, väntande att han skulle flytta henne över i sitt knä. Hon betraktade honom nu med helt andra ögon än förr. Hans fel hade varit ungdomsdårskaper. Hans vilda liv en följd av en förvänd uppfostran. Han hade så ofta sagt henne, att hon ägde makt över honom, och hon hade gjort sin kärlek till en innerlig religionsutövning. Att han kunde klaga över hennes kallsinnighet, förstod hon icke, och det gjorde henne gränslöst ont, när han — något som ofta hänt på sista tiden — kallade henne »lilla kassörskan».

Han stod borta vid skrivbordet och lät en elegant läderportfölj smälla upp och igen.

»Jaså, små fruntimmer kan också ha dåliga affärer. Men dem kunde du väl lätt klarera.»

»Hur skulle det gå till?»

»Ma chere petite! — Med ett litet lån ur kassan . . .»

Hennes händer grepo hårt om stolens sidostycken, och det mörknade för hennes ögon.

»Det menar du inte», sade hon ångestfullt.

Han ryckte på axlarna.

»Nej, för all del. Det var bara ett skämt. Jag har ett mycket bättre förslag att göra dig. Du skall få låna av mig. Jag kan ordna saken.»

»Å nej, Max, det reder sig nog ändå. Jag får visst löneförhöjning i juni. Marin reser bort, och jag skall förestå affären. Då kan det bli verklighet av vår skärgårdsdröm.»

Hennes blyga, frågande tonfall irriterade honom. Hon var bra mycket trevligare, innan han knäckt hennes motstånd.

»Ja, du tänker ju hyra in dina gamla i en bondstuga och låta mig bli hedersgäst om söndagarna som de andra små bodmamsellernas fästmän», sade han skämtande. »Det blir minsann en idyll i kimröksfärg.»

Elsa reste sig häftigt.

»Det är du, som själv föreslagit den idyll,

du nu förlöjligar», utbrast hon. »Varför är du så stygg i dag? Jag vill se in i dina ögon, och jag tror, att jag vill kyssa bort den blick, de nu ha.»

Hon närmade sig honom med en stilla, mjuk rörelse, och han lade sin arm om henne med ett vant grepp, så att hennes kropp trycktes in mot hans. Men hon såg oavvänt in i hans ögon, vilka icke ville möta hennes och kysste dem slutligen med varma, fuktiga läppar.

»Tack, lilla pyre! Nu skall du få ha din vanliga plats — här i mitt knä. Det kanske dröjer, innan vi träffas igen — ja, ingen evighet — men jag skall resa bort på ett par veckor.»

»Det är jag nästan glad för.»

»Såå!»

Han bet lystet i hennes lena arm och kysste sedan det röda märke, som uppstått.

»Ja, då får jag dina brev igen, Max.»

»Det hinner jag nog inte skriva några. Och vet du, när man nått vår ståndpunkt, är brev vita plåstret.»

»Inte för mig.»

»Bä, bä, vita lamm, inte det?» vrängde han förargad. — »Har du varit uppe hos gubben nyligen?»

»Nej. Inte på länge.»

»Han har inte fått ditt förtroende?»

»Det har ingen, men jag tror, att farbror Rolf anar något.»

»Det kan han ju roa sig med», svarade Max nonchalant. »Han kan inte begära, att en vacker flicka skall gå omkring med diskvattenskänslor hela sitt liv. Om han varit litet yngre, antar jag att han förekommit mig.»

Hon lade handen över hans mun.

»Fy, Max, vart har du själv tagit vägen i dag? Min egen älskade Max, som kan tala så helt annorlunda.»

»Ha vi egentligen talat, lilla prinsessa på ärten, när det gäller 'passande uttryck'. Ha vi talat, du?»

Han böjde sig bakåt och drog henne med sig i en lidelsefull omfamning.

»Min frisyr, Max», sade hon bedjande, »du får ha litet försyn för den.»

»Å, ditt hår är allra vackrast, när det varken har nålar eller kammar, men det lämpar sig väl icke för den Marinska kälkborgerligheten. Hör du, lilla Elsa, vill du låna mig ditt namn?»

»Vad skall du med det?»

»Bevars en sådan sträng min! Jag skulle bara haft det på ett papper, under ett par andra, kända;

ärligt talat endast som fyllnadsgods, men har du något emot det, så...»

Hon ville icke minnas allt vad farbror Rolf förr sagt henne om sonen, i detta ögonblick ville hon det mindre än någonsin, men den ena hågkomsten efter den andra trängde sig fram och som vassa nålar stucko de i hennes tankar. Hon kunde ha ropat högt: »Jag vill inte bli bedragen!»

De ha rest sig båda. Elsa står kvar vid skrivbordet med båda händerna stödda mot dess skiva. Hon kämpar med sig själv för att tala lugnt och framför allt för att tro, att han icke har något ont i sinnet. Hon har aldrig varit blind för hans svagheter, men när hon granskat dem, har hon icke funnit dem större än andras. Och ända från den stunden han tog hennes kärlek, har hon känt det, som hade den alltid varit hans. På ett för henne själv oförklarligt sätt har det tyckts henne som den levt fången inom henne, väntade på att just han skulle frigiva den. Alla hans rörelser, hans panna, hans ögon ha varit henne kära och välbekanta från första timmen av deras sammanträffande. Till och med hans smekningar ha aldrig för henne haft något främmande, förrän de våldsamt krävt i kärlekens namn.

Där han nu står, sakta gungande på klackarna och med händerna nervöst gnuggande mot varandra, ser hon ånyo hans slående yttre likhet med fadern, och hon vet, att, när han i nästa minut lägger hennes armar om sin nacke och kysser bort håret från hennes panna, skall hon tacksamt och tryggt förnimma, att hon är älskad av farbror Rolfs son.

»Nå, lilla Elsa!»

Han gör just, vad hon väntat. Han lägger hennes armar om sin nacke; han kysser hennes hår från pannan och han ler varmt emot henne — med en ung mun med röda läppar. Farbror Rolfs mun är gammal och blek.

»Visa mig det där papperet! Låt mig läsa igenom det!»

»Nå, det låter höra sig!» Med det största lugn drar han ut en skrivbordslåda och talar under tiden i affärsmässig ton. »Det gäller ett litet lån, som jag vill ha ordnat i morgon. Jag har absolut säkra borgensmän, så det behövs strängt taget ingen underborgen, men för ordningens skull. Kan du för resten fatta det, att jag fick Marin att skriva på. Det var väl för äran att få stå bredvid häradshövding Sunde. Pappa är fördelaktigt känd i alla banker. Jag har så att säga lancerat honom.

Men nu bedyrade han på sin heder, att det var sista gången han hjälpte mig. Vi få väl i alla fall se, om han inte ändrar sig, när jag kommer och ber om bosättningspengar.»

Max lägger ett papper framför henne och kysser hennes kinder och mun.

Elsa ser uteslutande på de båda namnteckningarna. Hon har sett dem båda två många gånger. Och det finnes icke ett streck, icke en linje, som är henne främmande. Och ändå — kan hon icke bli kvitt ett förfärligt tvivel. Hon erinrar sig, att hon en gång, när fru Marin och Max varit inne i butiken, haft ett felskrivet brev med herr Marins egenhändiga namnteckning liggande på kassapulpeten. Det var redan överkorsat, och Max hade sagt: »Någon nytta skall man ju göra, så det här kan jag riva sönder.»

Men hon hade tagit det ifrån honom och stuckit upp det på brevhållaren. När hon på kvällen gjorde sina papper i ordning, fanns endast den övre delen av brevet. Hon hade grubblat över saken ett par dagar. Så föll den i glömska.

Men nu ser hon hela scenen för sig, och hennes blick stannar stel på chefens namn, därifrån glider den långsamt över till farbror Rolfs. »Rolf A. Sunde.» Hon hade ett enda brev från

honom, gömt sedan barndomen, gulnat och ofta läst. Det är undertecknat så likt detta, som hade typerna pressats ur en stämpel. Men hon hör hans röst, sådan den ljudit för henne i ett upprört ögonblick: »Han jonglerar med löften, han smutskastar sin fars namn, och jag var en usling, som inte i dag sköt både honom och mig.» Alltjämt sitter hon där orörlig, liksom nedisad av fruktan och smärta.

Max trampar otåligt visslande av och an.

»Nå, är det skrivet nu?»

Hon svarar ingenting. Då går han fram till henne och upprepar sin fråga. Och det kommer en viss hätskhet i tonfallet.

»Vad har du att fundera på. Är ditt namn så märkvärdigt, tror du?»

»Nej.»

»Är du sjuk, du ser så konstig ut? Vi ha inte tid med några scener. Jag ber dig göra mig en liten tjänst, och du nekar. Det är ett besynnerligt sätt att visa sin kärlek.»

Elsa reser sig, men hennes ben svikta, och hon faller tungt ned igen. Ännu en kraftansträngning, och hon står framför honom. Hennes ögon ha en glasartad, död blick, och läpparna röra sig

så trött, som orkade de ej få fram orden. Till slut kommo de dock:

»Jag k a n inte skriva under.»

»Jaså, det skulle vara roligt att få ett skäl.»

Han sätter omsorgsfullt på sig kragskyddaren framför spegeln och studerar samtidigt sitt ansikte. Det är oklanderligt lugnt, nästan vänligt.

»Jag — tror inte, att underskrifterna äro äkta.»

»Är du galen!»

Han går plötsligt emot henne och skakar henne i ursinnig vrede.

»Vad är det, du vågar påstå? Jag borde kasta dig utför trapporna för din fräckhet, men jag misstänker, att du är hysterisk. Din sedliga halsstarrighet hämnar sig väl.»

Hennes lilla, bleka ansikte blir nästan spöklikt vitt i den tunna, skarpa aprildagern, och hennes hjärta drages samman i kramp inför föraktet i hans röst.

»Max, säg ingenting mera nu! Du får ångra det.»

Han svänger sig om på klacken, ännu ond, men dock någorlunda behärskad och med ett tillfredsställt maktmedvetande. Han har lyckats skrämma henne för ögonblicket, dräpa hennes infernaliska slughet. Och när han ändå ingen-

ting kan vinna, är det bäst att raskt göra slut på uppträdet.

Han svarar kort:

»Du är en liten dumsnuta, som jag trodde det var mera ruter i. Skynda dig nu och sätt på dig kappan, så vi kommer i väg.» Han låser in papperet och tillägger överlägset:

»Seså, Elsa, jag blev ond över att du kunde vara så pedantisk, när det gällde en bagatell. Nu ska vi glömma den här lilla otrevliga händelsen båda två. Kyss mig, innan vi offra oss åt världsvimlet.»

Men hon kan inte kyssa honom. Stilla viker hon undan och går före honom ut i farstun. När de kommit ned på gatan, säger hon:

»Jag tar en bil. Adjö, Max!»

Fru Ella Marin är charmant i vit chiffon över ljusblått siden. Ärmarna svepa som luftiga, silverbroderade slöjor om de fina armarna eller flyta ut till höjda vingar, när ett svagt luftdrag sätter dem i rörelse. I hennes höga bälte vagga levande, röda rosor och genom hårets bubblor fläta sig silverband.

Hon tar emot sina gäster med leende älskvärd-

het; men för var och en, som kommer, ser hon efter, om ej dörren också skall öppnas för Max Sunde. Lilla Danander har hon glömt. Hennes plats är så långt nere vid bordet, att det knappast är troligt, att hon skulle kunna se henne för blomsterdekorationer, silver och kristaller. Hennes kavaljer är en liten finnig notarie i posten. Ella är färdig att skratta sig fördärvad åt hans tafatta, röda händer.

Men varför dröjer Max Sunde? Hon har trotsat sin vilja igenom. Hon har koketterat, smekt, till och med svimmat för att få mannens tillstånd att placera honom till höger om sig. Att han skulle få föra henne till bords, har hon icke vågat begära. Hur van hon är att utverka sig allt, vad hon vill, finnes det en gräns, som hennes Emil sätter. Överskrider hon den, blir han outhärdlig.

Äntligen! Där är han! Ingen för sig så elegant som han. I afton skall hon vinna honom. Hon måste träffa honom ensam och säga honom...

Hennes tanketråd brister. En väninna vill fråga henne, var hon alltid upptäcker sina manliga praktexemplar. De båda fruarnas ögon stråla åt samma håll, men fru Ella svarar moderligt:

»Ja, vet du, herr Sunde blir nog inte så länge farlig för små flickhjärtan. Jag håller på att placera honom.»

Hon trippar fram mellan gästerna som en liten Meissenporslinspjäs. När hon passerar Max, trycker hon skälmskt fingret mot sin mun och låter en kyss sväva ut. Han ler tillbaka med en gest, som visar, att han uppfattat.

Marin står mitt i ett hörn och talar vid de äldre herrarna. Trots fracken och briljanterna i skjortbröstet ser han ut som en enkel hantverkare. Hans röst är lågmäld och litet hes.

»En björn i ide», tänker Max, »men ramar har han nog, när han slår till.»

»Får jag nu be herrarna bjuda damerna armen», säger han inlärt och bockar sig för en liten juvelprydd judinna, som med livliga, svarta ögon mönstrar sällskapet.

Par efter par tågar in i den magnifika matsalen med sina indiskreta, bländande elektriska ljuskronor och sina hetsiga, vinröda draperier för fönstren.

Men efter alla de andra irrar den lille notarien. Han tittar närsynt på sitt kort, där det tydligt står, att han skall ha fröken Danander, men kan icke upptäcka henne. Som en skottspole kilar han

genom rummen, letar bakom kinesiska skärmar och exotiska bladgrupper, blir svettig om händerna och uppe i hårfästet av sitt fåfänga sökande och uppger det slutligen. Försagd smyger han sig till sin blygsamma plats och sörplar tyst i sig soppan.

Ellas pigga, glittrande ögon dansa mellan tallrikar och glas en sekund ned till den finnige.

»Nej se, notarien Hesslin sitter solo», vänder hon sig till Max. »Han skulle haft fröken Dananander, och hon har inte skickat återbud. Tror ni, hon blivit hastigt sjuk, har ni sett henne?»

»Nej», säger Max, och hans knä snuddar mot Ellas. »Jag ser endast en dam nu för tiden, det vet ni.»

Hans framviskade svar belönas med ett strålande leende, och hennes lilla fot smyger över hans som en liten kattass.

»Jaså, namnteckningshistorien tog så på Elsa», tänker Max, »det var också satan, att hon inte skulle gå i fällan. Min plan var i sig själv litet klumpig, men jag litade på hennes förälskelse. Och hade jag bara haft hennes namn, skulle det hela gått som en dans. När gubben sett det och fått bevis för att inte d e t var förfalskat, skulle han betalt ut vart öre hellre än att utsätta 'son dernier amour'

för obehag. Hur blir det nu? Förråder hon mig? Å nej, det vågar hon inte. Och jag har ännu en trumf att spela ut, innan jag skuddar stoftet av mina fötter.»

Vaktmästarna gå omkring och fylla vinglasen, men de förnämligare gästerna begära i stället selters. Man vill visa, att man följer med sin tids moderna idéer, och kotterivis börjar man tala om folkuppfostran och nykterhetssträvan.

Fru Ella svarar litet disträ på sin kavaljers långa utläggning om fördelen av rusdryckernas avskaffande. Hon har lagt sin högra hand på bordet; den glider och glider.

»Å, förlåt, herr Sunde, kom jag emot er..» Och den lilla mjuka handen skyndar tillbaka till soppskeden.

VI.

»Vart skall jag köra?» frågar chauffören och ser oberörd på Elsas bleka ansikte. Han kör för så många slags människor om dagarna. Än ska de till nöjen och än till något ledsamt. Adressen är för honom huvudsaken, och dricksпengarna, men dem är det just aldrig fett med.

Elsa har satt sig upp, och hon svarar viljelöst, men ändå med den säkra förnimmelsen, att hon icke har någon annanstans i världen att fara:

»Nybrohamnen 7.»

Och bilen gungar fram över torra, helgdagstomma gator med förbommade butiker. Kyrkklockorna ringa till aftonsång, och genom de öppna dörrarna till Jakobs kyrka glida svarta, högtidliga människoskuggor, som väl närmast söka en plats att fördriva en stund av den ängsligt långa söndagseftermiddagen.

På Kungsträdgårdens rabatter har man flyttat ut de tidigaste och minst ömtåliga vårväxterna.

Som lekande barn i en brokig ringdans löpa krokus längs planteringens kant, och det är en sådan munter käckhet över alla dessa gula, blå och vita vårbud, att man nästan på fullt allvar tror vintern vara över, när man ser deras bekymmerslösa livsglädje.

Nere vid hamnen höja Roslagsskutorna sina tunga, mörka skrov ur det metallblå vattnet, så kallt och hårt i färgen, som det nu reflekterar en klar, men sollös himmel. Ett par skeppare, som fått vedaffärerna uppgjorda, stå på däck och rådslå om hemfärden. Mot den genomskinliga luften teckna sig deras silhuetter som skurna i trä.

Ett ryck, och bilen stannar utanför farbror Rolfs port. Elsa betalar och går långsamt uppför trappan, oviss, om hon har något ärende att framföra. Vem skall hon svika av de två? Är det hennes skyldighet att förråda Max? Men hon vet ju ingenting! Han kan ha talat sant. Hennes kärlek var väl mycket litet värd, när hon genast — utan ens skymten av bevis — tvivlade på den älskade! Om hon skulle gå igen, dröja sig ute en timme, tills föräldrarna gått till teatern. Viktor hade rest på lördagskvällen för att träffa sin Signe och skulle inte komma igen förrän på onsdagen. De hade redan eklaterat sin förlovning,

ty prostinnan, som Signe anförtrott sig till, ansåg att detta var det klokaste, och nu var Viktor bjuden till prästgården.

Vad hela deras förhållande var klart och lederligt. De skulle varken bedraga sig själva eller andra. Livet låg framför dem just sådant det var, och de hade mod för de mörka dagarna, vardagsglädje för de ljusa. Ett litet hem och en liten lycka blev antagligen deras, men de mätte icke med större mått än de kunde fylla.

Det dröjde, innan någon besvarade Elsas ringning. Kanske hade den icke hörts. Hon höjde dock icke handen för att upprepa den.

Äntligen gick dörren upp.

»Goddag, Elsa, är det du?»

Farbror Rolfs röst lät litet brådskande och upptagen. Han hade sin gamla, grå jacka och tycktes ha tänkt få ha eftermiddagen för sig själv.

»Kommer jag och hindrar», sade Elsa och knäppte oföretagsamt upp och igen en kappknapp.

Han log. Hon märkte, att han såg ovanligt frisk och glad ut. De grå ögonen lyste emot henne varmt och vänligt.

»Nej, lilla Elsa är alltid välkommen. Jag höll på med ett rent lappri, det kan jag fortsätta en

annan gång. Stig in nu! Det var länge sedan jag såg dig.»

Han gick före henne in.

»Här ser bra skräpigt ut för att ta emot ett litet fruntimmer», fortsatte han och makade undan en del packspån. Mitt på golvet stod en uppbruten trälåda, och runt om på alla möbler lågo fågelägg med tillhörande etikettlappar.

Dörrarna till ett utrymt glasskåp stodo vidöppna och på en av hyllorna hade han redan börjat ordna en samling av ljust gröna sjöfågelägg.

Elsa stannade villrådig. Här fanns i detta ögonblick ingen plats för henne. Hela rummet var förvandlat till ett ornitologiskt museum, och hon kände farbror Rolf alldeles för väl för att icke veta, att han nu uteslutande gick upp i sitt vetenskapliga intresse.

»Ser du», sade han och pekade på de olika äggsamlingarna. »Det är verkligen storartat att ha fått ihop allt det här. Man får en överblick över hela världens fågelliv, och det är briljant ordnat. Jag har just fått hem det i dag och har inte hunnit packa upp alltihop än. Det får ju vara så väl inlagt som det sköraste porslin för att inte skadas. — Men sätt dig, min flicka! — Jaså, här är ingen ledig stol. Det skall strax bli.»

»Nej, du skall inte låta mig störa dig, farbror Rolf.»

»Å!» Han såg längtansfullt mot allt det vetenskapliga material, som lockade, och tillade med en suck av saknad. »Det är ändå för mörkt nu. Jag får vänta tills i morgon.»

Han började varsamt plocka undan de kringströdda fynden, men fastnade bäst det var i beundran för en raritet eller i tvivel om det kunde vara den eller den arten. På skrivbordet låg en diger volym uppslagen, och i den bläddrade han, när han ville ha ledning. Så kom han fram till Elsa, visade och berättade på sitt livliga, sakrika sätt. Än förde han henne till Måkläppen och beskrev, hur sjöfåglarna redde sina bon i den solvärmda sanden och skyddade dem med tång och strandhavre. Än måste hon följa hans fantasi till tropikernas feland, där fåglarna kunde vara som stora, praktfulla blommor.

Hon hade fått ett soffhörn avröjt, och där hade hon krupit upp, alltjämt med ytterkläderna på. Hon försökte få sitt intresse vaket för hans skildringar, men i hennes tunga, värkande huvud hamrade oavlåtligt en tanke: »Vad måste jag säga? Skall jag hellre tiga?»

Slutligen föll skymningen så djup över rummet, att Sunde icke längre kunde urskilja de olika färgerna på äggen. Då lade han dem tillbaka i lådan som i en säng, där de skulle få sova gott. Och han bredde halm över dem som ett täcke. Alltjämt fortsatte han dock att tala om sin nyvunna skatt.

»Men alltid skall det vara någon hake i ens tillfredsställelse», sade han. »Det gör mig så ont om den gamle sjökaptenen, som måste göra sig av med detta, som han under åratal plockat med sig hem från sina resor. Nu har hans son gjort en oärlig konkurs och dragit fadern med sig. Tiden är ond, Elsa-Lill.»

Han kom fram till henne och tog båda hennes händer för att, som han brukade, lägga dem upp mot sitt bröst.

»Men — har du handskarna på dig! Och kappa och hatt! Ja, det är ju kolmörkt, så du ser väl knappt ta av dig. Vänta, nu tänder jag lampan. Vet du, jag hittade häromdagen några gamla porträtt, som det kanske kan roa dig att titta på. Vad det var snällt av dig att komma upp till mig, gamle enstöring! Numera är det en raritet att få rå om dig.»

»Jag är så upptagen, farbror Rolf.»

Han hade tänt lampan och ville hjälpa henne att lägga av ytterkläderna.

»Ja, du är upptagen — av att vara ung och — älskad, Elsa. Jag har märkt det på hela ditt väsen. Du har strålat av lycka, lilla barn. Och när jag stängt dörren efter dig, har jag tänkt: 'Nu går min Elsa ut i solen!' Så är det väl också i kväll — du är festklädd. Låt mig se på dig riktigt!» Han drog henne med sig fram under lampskenet. Ömt lade han sina händer om hennes kinder och såg henne djupt in i ögonen. »Du vet inte, hur det har känts för mig att sitta här och längta mig in i en annans lycka. Jag har inte längre fått smeka dig med mina tankar, ty då skulle jag först slita dig ur en annans famn. De ord, min kärlek vill sända dig, buros bort döda i en kista utan blommor. Och ändå — Elsa — kan jag i denna stund vara glad för din skull! Ålderdomen har inte varit min bundsförvant i att övervinna mig själv, men min önskan att få behålla din tillgivenhet. Förstår du mig? Jag har inte velat fråga dig något, inte kasta en enda slagskugga av min saknad på din väg och inte visa dig misstro Och nu kommer du till mig med din hemlighet — du viskar den som till en mossbelu-

pen sten vid vägen. Du vill tala — därför är du så tyst.»

Elsa skakade på huvudet. Hon tvang tårarna tillbaka och försökte småle.

»Nej, farbror Rolf. I kväll kan jag ingenting säga.»

»Jaså — skall du gå igen med din sfinxtystnad.» Han strök över hennes panna och kysste bort en len hårslinga.

Då ryckte hon häftigt till.

Han släppte henne genast.

»Gick jag en annans rättighet för nära», sade han sorgset. »Det skall inte hända mera.»

Elsa hade aldrig lidit som i detta ögonblick. Hon kunde ha skrikit högt av smärta, men hennes ångest fick dock intet ljud. Om hon uttalade det namn, som brände inom henne, skulle hon också tvingas att uttala sin låga misstanke mot den man, hon älskade. Den sorg, hon genom sin tystnad tillfogade farbror Rolf, var ett stoftgrand emot allt det onda, hon skulle göra honom, om hon gåve honom sitt förtroende. Varför hade hon gått hit upp? Han skulle inte tro på, att hon kommit som så ofta förr: av längtan efter hans sällskap. Hon vågade inte luta sig intill honom, ty kände hon slagen av hans hjärta, måste hon brista

i gråt. Hennes händer vredo nervöst den smala guldlänken omkring vänstra handleden. Farbror Rolf hade skickat henne den som konfirmationsgåva. Plötsligt föll hon ned på en stol och vände ansiktet mot det höga, stoppade ryggstödet. En snyftning undslapp henne.

Rolf Sunde stod en stund med korslagda armar och huvudet bakåtböjt, orörlig, som gjuten i brons. Ett underligt, rosslande ljud trängde slutligen fram ur hans sammansnörda strupe. Han såg på Elsa, tog långsamt ett par steg emot henne, så långsamt, som skulle han aldrig komma fram, men äntligen stod han böjd över henne och hon hörde hans röst full av förlåtande mildhet:

»Stackars lilla barn — är det så, att du givit — allt? Och han», stämman blev hotande, »är han en av de nidingar, som tagit för att sedan kasta bort gåvan?»

Elsa höjde plötsligt huvudet — icke i stolt lycka, men skälvande av tacksamhet för att åtminstone utan svek kunna se rakt in i sin gamle väns ögon.

»Farbror Rolf, du misstar dig», sade hon sakta och ovillkorligt slog hon armarna om hans hals, när hon högt gråtande tillade: »Det är inte som du tror. Jag har bara kommit till dig för att säga,

att allting är slut nu. I dag på morgonen vaknade jag och trodde, att jag — skulle få gå ut i solen, som du nyss sade. Men det blev så helt annorlunda.»

»Jaså, det är slut.»

Han tog henne i sin famn och vaggade henne sakta som vore hon ett trött eller sjukt litet barn. »Slut», tänkte han, det var ungdomens stora ord, när en såpbubbla brast. Elsas första kärleksdröm hade följts av ett hastigt och skrämmande uppvaknande, men hon skulle förr eller senare slumra in igen till nya drömmar, om hon nu finge fred och vila. Han smekte henne icke, lät henne i stället sakta glida ur sina armar och sade med det tonfall, Elsa älskat, sedan hon var barn:

»Skulle det göra dig gott att tala, Elsa, skall jag lyssna utan frågor. Vi sätter oss i den gamla soffan hand i hand. Du säger, vad du vill; du tiger med det, som plågar dig att berätta.» Han gick ett slag fram och tillbaka och under tiden mumlade han: »Jag har ibland haft en aning — jag har tänkt mig att — men det kan inte vara h a n, då — då skulle också det värsta hänt. Han hade icke släppt dig förr.»

Elsa darrade i hela kroppen. I nästa sekund var kanske Max' namn uttalat. Sedan följde de oundvikliga konsekvenserna. Hon skulle förråda honom — och möjligen anklaga honom orättvist. En glimt av hopp tändes inom henne — det var kanske blott hennes upprörda inbillning, som framanat olyckor. I själva verket var det väl lika troligt, att Max talat sanning. Men varför ville han då ha hennes underskrift? Han var ju i ständig beröring med människor, i synnerhet affärsmän. Och varför hade han blivit så hänsynslöst ond? Därför att hon misstrodde honom! Ja, det ville hon gärna tänka. Å, så gärna, men hon k u n d e det icke. Det föreföll henne så otroligt, att Marin skulle skrivit på. Han var alltför försiktig och dessutom — hon visste, att chefen ej hyste höga tankar om Max.

Hon tog sin kappa och började famla med ärmarna för att fort få dem på. Sunde såg det icke. Han vandrade fram och åter; han hade visst glömt sitt förslag, att hon skulle tala ut — och bäst var det. Nu var hon strax klädd.

»Farbror Rolf — får nu allt bli vid det gamla? Får jag komma till dig och höra dig berätta om tusen saker. Ja, jag får väl också se på de där porträtten, du lovade mig.»

Elsa talar brådskande, med feber i den trötta rösten

»Jaså, du vill gå nu.»

Hans fingrar gripa om ett par av de stora knapparna i hennes kappa, och hans blick glider förbi henne.

»Ja, jag skall gå. Godnatt, kära farbror Rolf!»

»Elsa — har du träffat min son, sedan han kom hem?»

Frågan lyder sträv som vid ett rättsförhör, men Elsa har ju väntat den i någon form, och hon står därför lugn, fastän hennes hjärta bultar i ängslan för vad som skall komma härnäst.

»Ja, han har varit hemma ett par gånger.»

»Såå. Du vet ingenting annat om honom?»

»Vad skulle det vara, farbror Rolf, menar du om — om hans affärer?»

Som en dånande fors sjunger blodet för hennes öron. I nästa minut skall hon ha visshet. Hennes blick är skum. Var är lampan, bordet, skåpet, vars glasdörrar nyss glittrade mot henne? Hon ser ingenting, hör endast ur töcknet farbror Rolfs stämma, lättad, nästan humoristisk:

»Nej, dem bryr jag mig inte om, så länge han låter mitt namn vara i fred. Nu lever han väl på förskottshonorar vid sidan av det årliga gage,

han får av mig, kan jag tro, för jag har inte blivit anlitad, sedan han reste ut. Vi hade ett samtal vid hans hemkomst — vilket jag väntat mig helt annorlunda — sedan har jag inte sett honom.»

Elsa står upprätt, och hennes händer draga ned floret över ansiktet. Nu är töcknet för hennes ögon borta; hon ser tydligt, nästan förstorat, allt. Hårt biter hon ihop läpparna; när hon öppnar dem igen, äro de blodiga, men hon har fått makt över sin röst och kan svara:

»Vi ha ju kommit överens om att aldrig tala om din son, farbror Rolf. Förstår du inte, att jag inte k a n hålla av den, som gjort dig så mycket ont?»

Hans nyss gulgrå, vissnade ansikte får åter färg och hans ögon bli varma och milda. Med ungdomlig livlighet trycker han henne intill sig, och hans röst klingar hög och klar i det tysta rummet:

»Jag frågar inte efter, vad han gjort mig. — Kanske bär jag själv skulden! Men att han icke bränt och härjat för dig, ger mig många nätters och dagars lugn tillbaka. Om jag bara hade frågat förr och fått ditt svar som nu. Jag kan inte tacka dig, Elsa, för vad du sagt. Jag vet inte, hur jag skulle få ord, men nu v i l l jag leva.» Han tog en

revolver ur en låda. »Den här har legat laddad ända sedan den dag, du så ängsligt gömde undan ett brev, som du hade i en bok. Minns du?»

»Ja, jag minns.» Det lilla vapnet i hans hand fascinerade henne. Skulle det icke, trots hans försäkran nyss, brinna av en dag?

»Min lilla bleka Elsa! Det tjänar väl till intet att trösta dig nu, annars skulle jag säga dig: Den dröm, du nu sörjer över, var bara en lärospån, tidens vind sopar snart bort den.»

»Tror du, farbror Rolf?» Hennes ögon följde revolvern ned i lådan, och hon visste ej, om hon skulle kalla den fiende eller vän.

VII.

Städerskan lämnade Max ett brev, innan han ännu stigit upp eller ens tänkt på att börja sin dag. Vresigt tog han emot det. Han tyckte icke om att bli störd i sin morgonsiesta, vilken ofta tog halva förmiddagen.

»Varför lägger inte Augusta det på mitt skrivbord», frågade han retligt.

»Budet sa', att herrn skulle ha det med detsamma.»

»Budet! Vem har varit här med det?»

»En fröken eller fru. Jag kände na' inte.»

Augusta tog kläder och skor till borstning och gick. Det tjänade visst till något, att han gjorde sig oskyldig och frågade ut henne om sina fruntimmersbekanta, tänkte hon med en knyck på nacken, fast hon nog trodde att de voro så många, att han hade svårt hålla reda på dem.

Max reste sig på armbågen och stirrade på brevets utanskrift, medan han gäspade lättjefullt

och ointresserat. Plötsligt fick hans ansikte liv. Han visslade belåtet: Jaså, nu insåg hon, den lilla tamgåsen, att hon borde ursäkta sig. Måtte hon blott bespara honom alltför många kärleksutgjutelser. Med ett ryck slet han upp kuvertet och bredde ut papperet på nattduksbordet bredvid sängen.

Brevet var från Elsa och lydde:

»Kanske märkte du ej ens, att jag uteblev från middagen i går — du har ju många järn i elden. Ett har jag bränt. Försök icke använda det papper, du visade mig i går. Jag vet nu, att farbror Rolfs namn var falskt, och jag har varnat honom. Vad det andra namnet beträffar, skall jag redan i dag skaffa mig kännedom om, huru du fått det.

Elsa.»

Max kramade ihop skrivelsen — den första och enda han fått från Elsa — och kastade den långt ut i rummet. Men den lilla bollen retade honom fortfarande till den mest obehärskade vrede, och han steg upp, trampade på den, tog så upp den och rev den i trådfina flagor, som han slängde i papperskorgen.

Hans ansikte var blårött, och ådrorna i pannan och på händerna svällde onaturligt höga. Hur vågade hon hota honom? Trodde hon verkligen, att hon kunde inbilla honom, att hon förrått honom för fadern? Å nej, han kände kvinnorna bättre. De aktade sig nog för att blottställa en man, förrän han visat av dem. Elsa gjorde sig naturligtvis endast viktig för att säkrare kunna hålla honom kvar. Det var oförskämt, och han skulle tukta henne! Visste hon inte förut, att han var hennes överman, skulle det nu bli henne klart.

Augustas hasande steg i rummet utanför slungade honom ånyo i sängen, men han hade ingen ro där längre. Med sitt »listiga, inpiskat fruntimmersaktiga» brev hade Elsa försatt honom i ett sinnesuppror, som han icke kunde sova bort.

Att gå upp till fadern och få sin övertygelse om att hon vågat komma med ett skrämskott, bekräftad, tjänade icke mycket till. Gubben skulle visa honom på dörren, om han försökte svärta klenoden. Och att spela ångerfull hade han missbrukat så ofta, att han icke längre hade någon utsikt att bli trodd.

Svärjande steg han upp och klädde sig och jämnade framför spegeln ut sitt bestiala ansiktsuttryck till ett mera mänskligt, när han avslutat

toaletten. En plan utarbetades snabbt i hans hjärna, där brottslingsinstinkterna nu ensamma hade herraväldet. Det fanns icke längre en enda ljus eller ren tanke kvar hos honom. Det lägsta av allt lågt, hämndbegäret, frossade inom honom. Fort måste han handla för att kunna överrumpla den »lilla sluga kassörskan», som fått för sig, att hon skulle driva honom till det yttersta, först genom att låtsas obeveklig och nu med att öppet skymfa honom.

Nå, hon kunde få pinas av ovissheten om hans beslut så länge. Hennes kärlek var väl inte så »död», att den icke kände svartsjuka, och på den vägen skulle han göra henne tam. Han lugnade sig beträffande hennes brev. Om hon också skulle ha sagt gubben något, »varnat» honom, som hon behagade uttrycka sig, så hade därmed ingenting värre hänt, än att hon fördärvat en utväg för honom — det fanns flera.

Han ringde upp Marins och bad att få tala vid frun. Det dröjde, innan hon kom till apparaten, och han hade mest lust att säga något snäsigt men tvang sin mjuka, lydiga stämma till ett varmt tonfall, tackade för gårdagen och frågade, om hon ej hade lust att möta honom på en konstutställning.

Han hörde, hur hennes röst sjöng av glädje, när hon sade »ja».

Nu skulle således det börja. Han hade icke lång frist mellan äventyren. Frisk vind i seglen! Han gnuggade händerna och kastade huvudet tillbaka med en toreadors grymma lust, innan han ger sig ut på arenan.

Gårdagens blida vårluft hade i dag efterträtts av ett isigt snöglopp, som förvandlade hela det glada Stockholm till en drypande, grå ledsnad. Från de överfyllda takrännorna plaskade det ned på trottoarerna och stänkte sedan en smutsig kaskad över fotgängarna. Med halkande, osäkra steg och ett balanserande paraply skyndade folk sig över gatorna, där trafiken föreföll livligare än någonsin. Bryggarvagnarnas tunga hjul skuro djupa, blygrå fåror i den fallande snön, som knappt hann marken, förrän den blev en oren, hopklumpad sörja.

De trasiga, vita molnen rörde sig oavbrutet som dimmiga fantom tätt över hustaken eller drevo för en vindil som ofantliga fjäderbollar ut mot Strömmen, där de tornade upp sig vid horisonten till en grå oväderssvägg.

De enda, som ej alls tycktes taga sig av rusket, voro sparvarna. Med förnöjsamt kvittrande hop-

pade de omkring i hästspillningen på gatorna eller konkurrerade med de svårmodigt kuttrande duvorna om de brödsmulor, som från något fönster kastades till dem. Stora flockar av dessa stadens parasiter virvlades oupphörligt upp från körbanan för att sekunden efter slå läger på någon ny fläck.

Blomsterförsäljerskan i Hamngatsbacken gjorde i dag ingen god kommers. Huttrande hade hon krupit så långt in i porten som möjligt och svept om sig schalen, ur vilken hennes dvalna röst ljöd uppmanande: »Ska det inte vara snödroppar eller violer, alldeles friska!»

Elsa skulle använda sin middagsrast att gå upp till tant Emma, vilken skickat bud efter henne sent i går kväll, och Elsa hade vakat hos sin gamla väninna hela natten. Någon kroppslig trötthet kände hon dock icke, men hennes tankar värkte efter den själsbrottning, som utkämpats inom henne. De skulle fortsätta att värka och ömma länge, innan hennes sinne blev förtroget med sorgen.

Hon hade levat så länge i mulen väntan, så strålade solen plötsligt fram och värmde henne, berusade henne med sin glöd. Att den tog kärlekens namn var självklart. Hon var ju ung och hennes längtan sträckte sig mot lyckan som mot

ett famntag, vilket rymde henne själv och alla hennes drömmar.

De få torra rader, som Max på morgonen mottagit av henne, hade kostat henne flera timmars rastlöst grubbel. Medan tant Emma slumrade till och hon satt vid hennes säng stilla, nästan orörlig, formade sig de ord, som hon borde säga honom, att han icke finge sudla sin fars namn. Om sin kärlek hade hon ingenting mera att nämna. Den hade en tid tagit för stor plats inom henne. Nu tyckte hon, att den sprängt hennes hjärta. Hon kunde icke älska mera. När hon äntligen framemot morgonen skrev ned sin lögn, kände hon varken blygsel eller oro. Hon hade alltid hittills varit sann, därför skulle han tro henne. Farbror Rolf slapp denna nya förödmjukelse från sin son. Uttrycket i hans ögon, när han visat henne revolvern skulle hon aldrig glömma. Ett sådant bottenlöst lidande, som han för hennes skull burit, kunde hon aldrig gottgöra, men kunde hon bespara honom en smärta, ville hon hädanefter leva för det. Han var henne så kär som en förstående moder skulle varit det, och hon gav honom i tankarna de vackraste namn, dock utan att vissheten om hans trofasthet förmådde släcka sorgens mordbrand inom henne.

Just som hon svängde om hörnet vid Drottninggatan för att fortsätta uppåt Johannes, där tant Emma bodde, fick hon se Ella Marin och Max. De undveko henne icke alls, tvärtom kommo de över på samma trottoar och hälsade i förbigående helt vårdslöst, varefter de skyndade förbi, uteslutande upptagna av varandra. Elsa stannade ett ögonblick som tillintetgjord. Hon kände, att deras triumferande, kalla ögon brännmärkt henne, och hon förstod, att Max skoningslöst prisgav hennes rykte. I detsamma vände han sig om, blixtsnabbt, som för att övertyga sig om sin seger. Elsa vände bort huvudet och fortsatte sin väg. När blev måttet rågat, och v e m skulle tro henne, om hon talade? — Ingen! Faderns fantasi var fylld av kärlekens tarvligaste spökhistorier, och Max skulle inte behöva många ord, för att han skulle tvivla på sin dotters heder. Modern skulle gråta och beskärma sig och göra det onda värre. Viktor — ja, kanske Viktor toge henne i försvar, om han alls gåve sig tid att skilja tankarna från Signe och arbetet.

Med kvävande ångest tänkte hon nu på farbror Rolf. Om Max berättade honom a l l t, skulle hon icke ha något att svara. Vad betydde det då, att hon ljugit av barmhärtighet. Han måste ändå

döma henne. Hon mindes, hur han sagt: »Bedrar du mig, Elsa?» Ja, hon hade bedragit honom, därför att hon trodde det vara mildast mot hans ålderdom. Nu förstod hon med isande fruktan, att hennes undvikande svar skulle bli Max' styrka. Fadern trodde honom icke annars, icke när han såg klart och kallt på förhållandena, men denna gång blev allt så annorlunda. Hans känslor skulle såras till döds. Hon visste, hur starka de voro under höljet av manlig behärskning.

Om tant Emma åtminstone varit frisk. Om hon kunnat tala vid henne och be henne om råd, men antagligen komme hon upp till en döende — en lycklig människa, som bara hade några timmar kvar av den stora ofridens tid.

Sköterskan kom redan ute i tamburen emot henne.

»Fröken Larsson har frågat flera gånger efter er.»

»Är hon sämre?»

Sköterskan log ett gult och tunt sjukrumsleende.

»Hon är närmare himlen», sade hon svärmiskt. »Jag tror, att hon snart skall finna sin Jesus.»

Elsa spratt till och rycktes ur sina tankar. Hade tant Emma blivit pietist. Hon, som i hela sitt liv

sett nyktert och upplyst på alla religioner. Diakonissan hade antagligen blivit efterskickad i dag för att hjälpa jungfrun och den unga flicka, Emma Larsson tagit i huset. Hon såg forskande på systern i den svarta dräkten, livsoffrandets symbol. Vad hade hon genomgått, undrade hon, plötsligt skarpsynt för människors strider. Men det fina ansiktet framför henne hade icke längre någon historia. Dragen voro som slätstrukna av osynliga fingrar och munnens raka linje skulle aldrig mera brytas av frambrusande, häftiga ord.

Elsa gick förbi henne in i den stora, kala sängkammaren, där icke en enda möbel hade detta litet kelna, personliga, som talar om skymningsstunder och nedbrunna brasor, om vila efter arbetet och stilla tankar.

Tant Emma var nu feberfri, men mycket matt.

»Goddag, Elsa», sade hon, och hennes förr så fasta och djupa röst lät som ett övergivet barns. »Sätt dig nära mig, annars hör du mig inte — Har du sett h e n n e?»

»Ja», sade Elsa, »ville du, hon skulle komma.»

Tant Emma nopprade på täcket. Hennes knotiga arbetshänder hade blivit smala och vita under den långa sjukdomen.

»Du undrar på mig», sade hon som svar på

Elsas fråga. »Hela mitt liv har jag levat utan kärlek — litet tillgivenhet har jag fått i andra hand — men nu, när jag inte har någonting att hålla mig vid — ingen enda, som står mig nära — behöver jag hennes ord om himlen och kärleken däruppe. — Märker du inte hur ödsligt här är, Elsa? — När hon sjunger sina psalmer, minnes jag, att jag en gång varit en liten flicka, som satt i kyrkan bredvid mor.»

Elsa grät sakta. Hon visste icke om det var över sin gamla väninna eller över sig själv. Ensamhetens tyngd var över dem båda — och bägge tiggde de om förstående för sitt känslobedrägeri. Hon kysste tant Emmas fuktiga panna och infallna kind. Men ord kunde hon icke finna.

»Lilla barn — jaså, du håller en smula av mig. Ja, inte har jag kunnat göra mycket för dig. Men när man har ungdom och hälsa, reder man sig själv.»

Hon trevade med vissna, orkeslösa fingrar under kudden, men hittade ej vad hon sökte.

»Kan du taga ett kuvert där — där längst uppe», bad hon.

»Här, tant Emma!»

»Ja, behåll det. Jag ger dig det med varm hand.

Du har alltid varit duglig och arbetsam. Laga att det blir dig till nytta.»

Elsa satt mållös med det tunga kuvertet i handen. Hon tyckte, att den sjukas karga, sträva ord ställde ett oblidkeligt ansvar på henne, och hon mumlade sitt »tack» som hörde hon det ej själv. Skulle tant Emmas soltomma liv också bli hennes, skulle hon samla öre till öre, krona till krona som sten lägges till sten i en mur mot havet? Hennes leder domnade bort, armarna slaknade, endast händerna hade muskelstyrka nog att hålla om gåvan.

Tant Emma talade igen:

»Du försummar väl inte din plats för min skull? Det får du inte.»

»Nej, tant Emma, jag behöver inte gå än.»

»Jaså. — Ja, när du nu får läsa i tidningarna om mina donationer, skall nog både du och de andra jag givit åt med varm hand säga, att jag varit snål, men jag har alltid intresserat mig mest för det allmänna. Människorna äro små kryp, de trampas snart ned, men deras stiftelser stå kvar.»

»Ja — ditt minne blir säkert välsignat, kära tant Emma.»

»Å, nej, jag blir glömd fort nog — och det får så vara.» Hon suckade tungt som i en längtan,

vilken hon först nu vågade ge flykt. Hennes tomma ungdom låg som en ovaktad eld, förbränd till aska bakom henne.

Elsa klappade hennes kalla, blåbleka händer.

»Nu är jag tvungen att gå till mitt arbete», sade hon, »men jag skall komma igen i kväll.»

»Nej, det är inte värt. Jag säger adjö åt dig nu — och tack med. Vi ska' inte träffas mera. Jag vill vara i fred för allt i livet nu. Syster skall läsa för mig och sjunga för mig — mest sjunga, så att jag får tro mig vara hos mor.»

Hennes röst ljöd så flämtande svag och liten, och det en gång kraftfulla, energiska ansiktet, låg som en grå skugga mot den vita kudden. Ett litet barn skulle ej varit hjälplösare och kärlekshungrigare än hon.

Elsa kysste henne ännu en gång och gick genom de tysta, kalla rummen, där möblerna redan tycktes hålla likvakt, uppradade mot väggarna i stel högtidlighet.

»Nu går jag in till henne», sade diakonissan och hennes smala mun log som förr över livets otillräcklighet.

»Ja, gör det, syster — låt henne dö glad!»

»Alla som dö i Herran, dö med glädje, fröken lilla.» —

Som små enformiga, pinglande klocktoner hörde Elsa de orden ännu sedan hon kommit ut på gatan, och hon såg för sig det smala vaxansiktet med de fridsamma, tennljusa ögonen. Hade de aldrig bränts svarta av förtvivlan? Å, vad behövde hon grubbla över en annans öden. Det var som att kasta stenar i en brunn för att loda dess djup. Hon gick fort, ängslig att ha försummat tiden, och kom andfådd in i den stora, upphettade butiken, där det lyste och glimmade emot henne från glasmontrer och skåp.

Mekaniskt hälsade hon på kamraterna och intog sedan sin plats bakom de mattslipade rutorna. Vid denna tid på dagen var det sällan någon kund inne, och de båda unga expediterna pratade glatt med varandra om ett par gemensamma manliga bekanta.

»Ä, sa han det», började eller slutade ofta meningarna, och så kom ett hemlighetsfullt, liksom framkittlat fnissande. Efter en stunds överläggning om, huruvida de skulle ha råd eller ej, bestämde de sig för att hämta kaffe och bakelser från ett konditori. Elsa tillfrågades om hon ville vara med, men sade nej. Hon motiverade sin sorgbundenhet med att hon kom från en gammal väninnas dödsbädd.

Medan flickorna drucko kaffe, tog hon upp kuvertet, hon fått av tant Emma och räknade underligt frånvarande sedlarna. Det var femmor och tior, tillsammans fem tusen kronor. Ett papper föll ur, när hon skulle lägga tillbaka dem igen. På detta stod med hårda, raka bokstäver: »Sedan fyrtio år tillbaka har jag hållit på att spara detta. Så mycket kunde jag givit ut till enfaldiga nöjen, och på att med bjäfs och grannlåt göra mig till för män.»

Elsa vek ihop papperet. Som minnesblad hade det intet värde. Om tant Emma nu kunnat få en dag av sin ungdom tillbaka, skulle hon mättat hela sin förtorkade varelse med kärlek till hur högt pris som helst, endast för att äga ett minne, att som en mjuk arm skjuta under huvudet, när döden nalkades.

Så mycket pengar! Hon borde väl känna tillfredsställelse! Hennes fingrar ströko över arvet, som — efter vad papperets baksida i en noggrann räkning upplyste — fått stå och ränta av sig i en bank, ända till för en månad sedan. Det hade säkerligen icke fallit tant Emma in, att Elsa skulle förvalta hennes gåva annorlunda.

Någon tog i dörren — det var herr Marin, direktören, som han tyckte om att kallas, sedan han

nu utvidgat nysilverfabriken och ställt den på aktier.

Han gick direkt fram till kassan och började tala om räkningar och brev, som skulle skrivas ut. Elsa ansträngde sig för att höra på. Hans grova bas mullrade tätt i hennes öra den ena affärstermen efter den andra.

»Fröken kom inte i går», sade han plötsligt, »eller blev ni aldrig bjuden på midda'n?»

»Jo tack, men jag fick angeläget förhinder.»

»Jaså. — Ja, sådana där tillställningar är inte för trevliga. Min hustru ligger förstås med huvudvärk i dag, det är den glädje man har av att bråka med stora bjudningar.»

Elsa lutade sig ned över räkenskaperna. Hennes hjärta bultade som hårda hammarslag. Vilken ny intrig var detta? Hur långt skulle Ella låta locka sig? Såg inte hennes man, att hon var blint förälskad i Max? Medan hon flyttade på papper och böcker, sade hon:

»Fru Marin har sett klen ut på sista tiden. Hon kanske behöver ombyte av luft.»

»Å, det tror jag inte. — Ja, det här får fröken Danander ordna med detsamma. Ni ser själv summorna. Jag har inte tid att stanna. Jag skall på ett sammanträde.»

Det kom kunder in, och direktören avlägsnade sig med ett artigt, belåtet leende. Allting gick framåt för honom. I dag hade han kommit över obligationer, som han väntade sig göra en ypperlig affär på. De skulle alldeles säkert stiga ofantligt hastigt i värde. Han hade lovat sin lilla docka där hemma en extra dyrbar toalett, om det ginge som han beräknade. Hon hade skrattat, trots huvudvärken och sagt, att det skulle hon nog skaffa sig i alla fall. En nippertippa var hon, men förbaskat söt. Om han komme ihåg det, skulle han köpa konfekt med sig hem åt henne. Han hade glömt henne för andra en och annan gång, men i själva verket var han fäst vid henne. Hon var hans hems nättaste prydnad, och hon var hans barns mor. I den egenskapen var hon honom kärast, och med tiden skulle hon nog själv inse, att det var mera värt att äga ett gott hem och rara barn, än att flyga och fara på alla nöjen och svärma för aktörer och författare.

Nu låg hon och grät för att han förbjudit henne allt vidare umgänge med den där Sunde, men om fjorton dagar senast var den sorgen stillad. Han log godmodigt. Svartsjukans stadium hade han för länge sedan kommit över. En gammal förståndig människa råkade inte ut för någon riktig

förälskelse, resonnerade han, och enligt hans tidräkning hade en kvinna hunnit medelåldern vid trettio år, helst när hon varit gift sedan sitt tjugonde.

Elsa hade sin hemväg förbi Max' bostad. När hon kom utanför hans port, kände hon plötsligt mitt i sitt förakt en gränslös längtan efter de stunder, hon ägt tillsammans med honom. Som droppande hett vax föllo minnena med svidande tydlighet in i hennes sjuka sinne. Allt, som en gång gjort gott, hade nu vänts till ont. Icke ett enda av hennes varma ord finge hon gömma som fredad lycka. Allt hade brustit som slitna strängar, vilka icke hade en ton kvar.

Hon tänkte en sekund. Om jag kunde köpa mig fri från den frätande oron för nästa slag. Om jag kunde lägga pengar framför honom och be honom gå, men vad vore hans löfte värt, även om jag finge det. Han skulle bryta det utan betänkande, när som helst.

Det elektriska ljuset från förstugan lyste blåaktigt kallt och klart ut genom portens smala, slipade rutor. Hon såg de röda mattorna därinne. De liknade en jämn ström av rinnande blod, tyckte hon, och med en rysning skyndade hon vidare,

plötsligt nästan glad över att äga det lilla fula fattiga hemmets värn. Eller — hade Max också tagit det ifrån henne?

Ångesten hämmade hennes andedräkt. Hon måste stanna flera gånger, och fast hon skulle velat rusa framåt, tvangs hon att hejda stegen, ty benen ville icke bära henne. När hon hunnit in på gården och såg hänglampan i salen tänd över det runda bordet, där hon visste, att den enkla aftonmåltiden var framdukad, och när hon genom de gamla, blå rullgardinerna urskilde moderns skugga röra sig med handen än upplyftad, än sänkt över patiencekorten, blev hon med ens lugn. Ännu hade ingenting hänt. Och i kväll skulle hon tala, antingen de förstodo henne eller ej. Hon måste ge dem sitt förtroende fullt och helt. Skyggt ringde hon och hörde strax modern skjuta bort stolen för att komma och öppna.

Hennes röst ljöd som vanligt, när hon icke var vid dåligt humör; alltid med de samma orden:

»God dag, kära barn, det var fasligt vad du kommer sent.»

Fadern kom också ut i tamburen. Han hade nattrock och tofflor.

»Har du varit hos Emma?» frågade han strax.

»Ja, i middags.»

Vad skulle hon tala om först? Hur skulle hon hinna berätta? Det föreföll henne som hon varit borta i åratal och under denna långa tid blivit främmande för de små gamla människorna, som stodo där och sågo på henne, alltid lika förtjusta — alltid lika oförstående. Men hon kände också i denna kväll, att under allt det frusna och hårda, som skilde henne från föräldrarna, rann, som ett stilla glömt vatten, en underström av tillgivenhet och tro på deras kärlek. De hade inga stora gåvor av känslor att ge, de skulle aldrig skydda henne med starka armar, men de hjälpte henne väl på sitt sätt. Hon måste tro det! —

Äntligen var allt sagt. Hon satt emellan dem i den trasiga sängkammarsoffan, där resårerna spetade upp sina spetsiga benknotor under skrynkligt överdrag. Fadern hade tagit hennes ena hand och modern den andra. De klappade ängsligt och sakta hennes kalla fingrar, och båda hade de många gånger avbrutit henne med naiva frågor eller förfärade utrop. De hade stirrat på henne som om hon talat om en hemsk roman, och fru Julie kunde inte fatta, att hennes dotter verkligen varit och hälsat på en karl. Hur det kom sig, att det blev slut emellan Max och henne måste

Elsa berätta två gånger. Hon gjorde det med samma ord:

»Jag höll av honom ända till i går. Då fick jag veta, att han endast ville begagna mig som ett medel att kunna bedraga farbror Rolf och att jag annars var en leksak för honom, som han snart skulle kasta bort. Då gick jag. Och ni måste tro mig. Kom ihåg, att vad som än händer, skall ni tro mig!»

Gubben Mauritz blev rörd och försäkrade med stora ord, att det aldrig kunde falla honom in att tvivla på sitt barn.

Mamma Julie förstod inte riktigt. Kanske det kunde jämkas ihop, så att Elsa och Max ändå till sist bleve ett lyckligt par.

»Mamma, tror du, att jag skulle kunna gifta mig med honom efter detta?» frågade Elsa förtvivlad över att moderns runda, rödkantade ögon ingenting kunde läsa i hennes ansikte.

»Nej, det förstås, men si, jag skall säga, att det är så mycke' som kan hända, och nog är det väl rätt åt den där otäcke Rolf, om han blir litet stukad.»

Och Elsa fick tala på nytt. Hon visste ej, varifrån hon tog sitt mjuka tålamod, hon som eljes rev omkring sig för att röja väg för vad

hon ansåg rätt. Hon var som ett febersjukt barn, vilket måste hålla någon i handen, för att ej dödsskrämmas av syner och drömmar.

Äntligen tystnade moderns invändningar. Hon började nu i stället fundera på någon tröst, och när hon kom ihåg, hur litet Elsa ätit till kvällen, föreslog hon att koka kaffe. Men Elsa bad henne låta bli. Bara de ville sitta hos henne, skulle de få höra mera. Hon hade så mycket underligt att tala om för dem.

Tant Emmas arv!

Hon behövde ej så många ord för att klargöra för dem, att tant Emma skänkt henne en penningsumma. Det var dem mer än nog, när hon löste upp sedelbunten. Som de sett vita lyckofjärilar sväva omkring sig, stirrade de på dessa grå och bruna papper, vilka i deras ögon representerade en överväldigande rikedom. De tyckte med ens, att det kommit en ny sommar in i deras liv, och drömmen om Max som den magnifike svärsonen förbleknade mot den sällsynta realiteten, att det fanns mycket pengar i huset.

De glömde alldeles bort, att Emma Larsson varit ett fruntimmer med moderna åsikter, som de icke kunde gilla. Med vänliga ord mindes de henne nu som en kär gammal bekant. Hon av-

synades som ett avlagt och åter tillgodotaget klädesplagg — halvt med undran, att det befanns så dugligt.

Elsa väntade ett par dagar, men på torsdagsmorgonen gick hon, trots tant Emmas förbud, ännu en gång upp till den lilla våningen och ringde sakta på.

Nu var det jungfrun, som öppnade. Hon hade troget stannat i tjänsten sedan tio år tillbaka, ty det var detta med livräntan och möbler till ett rum, som man icke kunde få, vart man tog vägen.

»Jag skall inte gå in», sade Elsa, »jag vill bara veta, hur det är.»

»Vi vänta slutet när som helst», svarade Lina salvelsefullt. »Pastor Frid har varit här.»

Elsa stirrade på den svartklädda tjänarinnan. Hade tant Emma haft en präst hos sig? Hon frågade ingenting mera. Genom de halvöppna dörrarna hörde hon en klar och spröd sopranröst sjunga i släpande takt, och hon tyckte sig se det grå skuggansiktet mot den vita kudden småle tacksamt, medan vad hon velat och byggt på under ett helt liv, blev till spillror för henne.

»Hon har legat rysligt länge sjuk», inföll Lina,

och det hördes att hon tänkte: »Så det är väl, att det snart blir slut.» Högt tillade hon: »Vi trodde hon skulle dö i måndags, men hon är så rysligt stark», säger doktorn.

Elsa nickade. Hon kände plötsligt ett oändligt medlidande med den döende, som måste betala alla tjänster, vilka gjordes henne, och som av främlingar tiggde legendens ord om en stor, allt givande kärlek, endast för att ej dö lika ensam som hon levat.

Med ett par upprörda ord tog hon adjö av Lina och gick långsamt ned för trappans avsatser. Det var icke ens veckor sedan hon sprungit ned för dem som förföljd av ängslan att komma för sent till ett möte, vilket fyllt hennes dag med ljus längtan.

Nu gällde det bara att hinna i tid till affären. Arbetet var allt, vad hon hade att se emot. Hon skulle stiga upp till det och känna ledan över tomheten kräla inom sig som kalla kårar. Hon skulle lägga sig och hetsa nattens timmar med minnessyner — en flotta av brända skepp på drömmarnas grumliga vatten.

Och därtill rädslan — hon skulle säkerligen få höra av Max. Han ville henne mycket ont, det hade hon sett på hans blick, och han hade makt

att skada henne. Fanns det väl något så försvarslöst som en ensam kvinna? Lag och rätt åtnjöt hon kanske, men för stenkastningen från samhällets dombord skyddade henne ingen.

Direktören var redan i butiken, när hon kom. Han hälsade kort och ovänligt och sade genast: »Jag vill tala vid fröken Danander inne på kontoret.» Elsa hörsammade kallelsen. Hon förstod, att nu skulle det hon väntat dessa dagar komma, och allt mod sjönk.

»Det är snygga historier jag har hört om fröken», började han buttert utan att be henne sitta. »Kommer det ut, så duger ni inte här på platsen. Och folk har naturligtvis reda på det. Min hustru hade hört det av en god vän. — Jag fick det till livs, när jag kom hem i natt. Jag har förstås gammalmodiga åsikter, men jag tycker inte, det är mycket bevänt med en ung flicka, som inte kan hålla sig i skinnet.»

Elsas mörka ögon blevo stora och stela i det vita ansiktet; hon stod något framåtböjd, som ville hon vika undan för de skarpa orden. Den »goda vännen», som skändat hennes namn inför Ella, var ingen annan än Max, skar det genom henne.

»Och jag har för resten hört något än värre»,

återtog Marin. Nu blev rösten brutal. »Jag har hört, att ni föreslagit den där uslingen, som ni hånglat med, att använda mitt hederliga namn att skaffa sig pengar på.»

Hest som en rossling fick Elsa fram:

»Det är inte sant.»

»Ja, det är lätt att säga, men det skall bevisas. En vacker dag kanske ni stjäl ur kassan också — sådant har man hört från många håll nu för tiden. Exemplet smittar, och när fruntimmer bli karlgalna, borde de bindas, för att inte ställa till ofog.»

Han skrek inte ut orden; han stötte fram dem, som delade han ut käpprapp.

Elsa stod orörlig, kämpande en förtvivlad kamp med de sista sargade resterna av sin kärlek. Hon hade väl föga utsikt att bli trodd, men det gavs dock ingen annan utväg än att blottställa Max så, som han velat blottställa henne. Hon finge inte hysa misskund med sig själv, icke barmhärtigt skyla över de dödade känslorna. Hon tvangs att visa de blödande såren.

»Får jag nu tala?»

»Var så god! Men ingen smörja. Det ha vi inte tid med.»

»Det kan inte sägas med ett par ord.»

»Raska på i alla fall.»

Elsa hörde sin egen röst som ett dovt mummel. Hon visste ej, hur orden föllo, men vart och ett av dem var en ny pina. Hon måste draga fram farbror Rolfs namn — det vägde på hennes tunga länge — slutligen prisgav hon det, men då bröts stämman av snyftningar. När hon slutat, vacklade hon mot bordet, och Marin måste fatta tag i henne, för att hon icke skulle falla.

»Se här, drick litet vatten! Och så är det bäst fröken blir hemma ett par dar», sade han kärvt. »Det är inte gott att bli klok på, vem som talar sanning. Men vad ni sagt, låter ju trovärdigt. Vet föräldrarna om det här?»

»Ja.»

»Då är det konstigt, att de släppt sin dotter ut på så fula äventyr.»

Elsa försvarade de gamla, och hon bad att direktören ej skulle låta hennes bekännelse gå längre.

»Ingen har nytta av den, men den kan göra en människa gränslöst ont.»

»Ni inbillar er väl inte, att jag tänker huttla med att ge Max Sunde en skrapa?»

»Nej», sade Elsa sakta, »det är inte på nonom jag tänker.»

Marin var ingen fysionomist, men han tyckte

ändå, att han icke kunde misstaga sig på uttrycket i hennes ångestfulla ansikte, och han sade vänligare.

»Gamle Sunde har jag ingen anledning att ställa till obehag för. Vet han om, att ni har förälskat er i hans son?»

»Nej! — Och det är slut nu.»

»Tja, ni säger det.»

Hon ville säga, att hon genast kunde lämna sin plats, men tänkte i nästa ögonblick, att hon måste stanna eller gå, när chefen befallde.

Och — äntligen glimtade trotset fram som en gnista i mörkret — kanske ville hon inte heller gå, förrän det sista ordet i denna sak var uttalat.

Hon väntade på hans vidare order. Blicken höll hon riktad rakt fram utan att fixera något.

Marin stödde tungt bägge händerna mot bordet och funderade. Det tjocka, röda pannskinnet lade sig i begrundande valkar. Han kände sig mycket mäktig. Så skulle man taga i med saker och ting, så föll nog yxan, där den borde! Men ett jäkla spektakel var det i alla fall, att historien kommit ut, om flickan vore oskyldig.

Han sade förargad:

»Det är som sagt bäst, att ni håller er härifrån

ett par dagar, så får jag se, hur jag skall ordna det. Har pratet en gång sluppit ut, ränner det omkring värre än allt annat.»

Elsa höjde huvudet. Det kom glans i hennes ögon och ett bittert leende kring hennes läppar:

»Jag vet, att jag blir dömd», sade hon, »nu förstår jag det. Världen fördömer mera vad som syns orätt, än vad som är orätt.»

»Ja, därför skall man leva så, att det inte finnes något att anmärka på ens vandel», sade direktören högdraget. »Jag skall låta höra av mig.»

Han schasade henne ut genom dörren, som om hon varit en fluga, och satte sig själv i kassastolen. Hon höll onekligen god ordning på räkenskaperna. Det fanns ingenting att anmärka. Ja, det var kanske bara fruntimmersprat alltsammans, men i en solid affär måste man ha allt solitt. Vid middagstiden ringde han hem och förklarade, att han skulle äta ute, och antagligen dröjde han länge också på kvällen. Ella kunde säkert inte vänta honom före tolv.

Biträdena fingo helt kort och gott veta, att fröken Danander fått semester, därför att hon var överansträngd. En herre från fabriken fick ta hennes plats så länge. Allting lät ordna sig, om man bara hade det rätta greppet!

Han erinrade sig nu också, att han i sin upphetsning i morse glömt nyckeln till kassaskåpet på skrivbordet. Nå, då kunde det inte hjälpas. Han var tvungen att kila hem ett slag efter den. Han måtte i ren distraktion tagit den av nyckelringen. Det brukade inte hända honom, men han hade haft så mycket att tänka på. Det måste hänt i går kväll, fast han först märkt det på morgonen.

Nyckeln låg emellertid mycket riktigt, där han lagt den. Ella själv visade honom tillrätta.

»Där har du lagt den, Emil lille!»

I släpande, ljusblå morgonrock gick hon omkring, nervöst upptagen. Hennes ögonlock vippade upp och ned över de blå ögonen i den mjällvita emaljen.

»Har du talat vid den där Danander?» frågade hon hätskt.

»Ja, och jag tycker det är synd om flickan.»

Hon fnyste till.

»Det var värst, vad du är hjärtnupen.»

Han räknade nycklarna och svarade icke.

»En, två, tre, fyra, fem... Hör, Ella, det har väl inte varit någon härinne, sedan jag gick?»

»Nej, ingen annan än jag. Hur så?»

Hennes röst var spetsig och hon talade högre

upp i falsetten än vanligt. Färgen kom och gick på de finhyllta, rundade kinderna, och hela hennes lilla dockfigur skälvde. Men Marin märkte ingenting. Hans tankar voro på annat håll, och han svarade:

»Jo, jag har en del värdepapper och mycket pengar med inne.»

»Kära du, du kan väl inte tro, att jag tar något?»

Hon sträckte ut de fina händerna med en hastig rörelse, som kom juvelringen att gnistra i aprilsolen.

»Du pratar så dumt, lilla Ella.» Han tog henne om hakan, men hon vände sig bort med en tvär knyck och gick före honom ut ur rummet. »Han kommer lufsande efter som en björn», tänkte hon försmädligt.

Just som han skulle gå, sade hon hastigt:

»Du har väl ingenting emot, att jag går på teatern i kväll. Jag vet nog annars, att du helst vill, att jag skall sitta här hemma och passa dig, när du behagar komma...»

Han hade inte tid att höra mera, sade att han skulle telefonera efter biljett till operan och komma och hämta henne. Så nickade han och gick. Omfattande affärer sysselsatte honom, och dessutom

skulle han laga att han finge sitt mellanhavande klarerat med Sunde.

Egentligen var det honom emot att röra i något, som han hört kjol- och skvallervägen, men härvidlag voro omständigheterna så graverande, att han ej kunde — som eljes — rycka på axlarna och sätta klackarna hårdare i marken på väg till sitt fastställda mål.

I morgon dag skulle han vända sig till en jurist, som finge sköta saken. Det var både bekvämast och redigast. Han var emellertid rätt stolt över att ha vädrat rätt och förbjudit den där lycksökaren sitt hus.

Nu för tiden var ju världen full av skälmar, så man finge ha skarpa ögon för att kunna upptäcka dem.

VIII.

Som om Elsa varit hemlös, gick hon i timtal på ensliga, tysta gator, vilka den stora, bullrande staden tycktes ha glömt bort i sin bråda utveckling. Nyfikna huvuden tittade fram bakom vita trådjalusier efter allt ovanligt, som till äventyrs kunde tilldraga sig uppmärksamheten, och små barn fladdrade ut i solskenet ur vida, mörka portvalv. De flesta hade blek hy och ljust, tunt hår, som stripade sig längs kinderna. De voro barhuvade och fattigt klädda, och i deras späda röster hade redan vid sex- à sjuårsåldern insmugit sig något vasst, som ville värja sig för livets ondska.

»Diversehandel» stod att läsa på tarvliga skyltar längs de flesta av dessa gator, och genom dörren med den ringande klockan, med ljud som en liten byrackas skall, kommo magra, hålögda kvinnor med mjölkbringare och brödpåsar. En och annan höll också en tidning fastryckt under armen, och

i de tärda dragen låg en förväntansfull spänning på vad som »kunde ha hänt». Nu för tiden behövde man bara vika om första sidan för att genast finna något, som satte fantasien i skräckfyllt omlopp, och från de stora gingo dessa händelser till barnen, blevo först deras sagor och sedan — alltför ofta deras livs tunga verklighet.

Elsa tänkte icke på något av detta, såg sig icke omkring. Hon hörde sina snabba, liksom jagade steg och tyckte, att hon ville fly själva ljudet av sig själv. En gång som liten hade hon haft samma förnimmelse. Hon hade orättvist fått stryk, därför att hon ej kunde försvara sig, och bröderna påstodo, att hon ljög. De trodde det, och ju häftigare de anklagade, ju tystare blev hon. Orden blevo till frusna barnatårar inom henne. I denna stund tycktes det henne, att de icke tinat upp än.

Hon mindes, hur hon efter utståndet stiaff sprungit långt bort i skogen och hur hon borrat sin lilla darrande kropp djupt ned i mossan, frysande av skrämsel. Men skogen var så enslig och stor, och den fuktiga mossan kunde icke värma henne. Som hon då längtade efter en famn, vilken velat sluta sig om henne, hade hon aldrig längtat förrän nu, när hela hennes själ sved av orättvisa slag. Och som hon då måst vända om till hem-

mets liknöjda oförstående, skulle hon också i dag få göra det. — Efter direktör Marin skickat av henne, var det väl i alla fall något galet, skulle modern antaga och pina henne med meningslösa frågor, till dess hon själv blev stygg och hård för att sedan få ångra det.

Alltid hade det varit samma kretsgång, och aldrig komme hon väl helt ur den. Hennes sinne var för vekt och blödigt; hennes vilja för trotsig. Hon skulle få brottas med flammorna inom sig, tills hon bleve en grå askhög.

När Elsa icke orkade gå längre, hade hon hunnit till en utkant av staden, där en ny, endast halvvuxen gata uppfostrades till kulturled. Längs de blivande trottoarerna stodo smala, omgärdade, livlösa träd, och i stora gropar av sand och grus slamrade stenkärror och ljöd arbetarsång till grundmurningen av skyhöga hus.

En spårvägslinje hade redan blivit framdragen hit, och uttröttad satte Elsa sig upp i vagnen, utan att fråga efter, varthän hon kom. Mitt emot henne satt en liten gosse med sin mamma. Barnet stirrade på den främmande »tanten» med klara, skarpt iakttagande ögon. Han ville, att hon skulle nicka åt honom och skratta. Det brukade folk göra. Förgäves bjöd han till att med små lustiga

skälmstycken få henne glad. Han skrattade själv, så att hela hans lilla röda gap lyste, och han pratade högt om alla sina roliga leksaker.

Flera passagerare kommo in, och de logo vänligt mot den lille, men det brydde han sig icke om. Han hade fått i sitt huvud, att Elsa skulle öppna de hårt slutna läpparna.

»Sover den tanten?» frågade han sin mamma.

»Hysch», sade mamman och hejdade det lilla knubbiga fingret från att peka. »Hon är ledsen», tillade modern viskande.

»När Bo är snäll och glad!» Det kunde han icke förstå.

Nu först märkte Elsa barnet, men hennes blick blev endast ännu mörkare. Hon tänkte på en liten gosse, som farbror Rolf en gång för många år sedan hållit i handen och hört jollra om lekar och upptåg. — Om han bara icke släppt den lilla mjuka barnahanden så fort, om han icke låtit den gripa omkring sig på ont och gott!

Hon kände, att hon var nära att brista i gråt, och hon skyndade av vid närmaste hållplats.

Nu hade hon ånyo kommit in till de kvarter, där lyxen har herresäte. Som i en karusell ringlade sig trafiken av åkande och gående. En upphörligt rinnande ström av människor, som inom

ett visst antal år skulle vara lika många högar förmultnade ben. Ingen gav akt på henne. Flera ansikten voro henne välbekanta; de hörde till affärens notabla kunder, men nu gledo de förbi henne som skuggbilderna från laterna magica, overkliga, fastän en sekund reflekterade på hennes synhinna.

Hon kände sig hungrig och gick upp på en hushållsskola. Nästan alla bord voro upptagna, och mot varje nykomling tittade ett par ovänliga ögon. Man ville ha bordsrum och fred. De flesta skulle strax efter måltiden in i något arbetsansvar igen och hade bråttom att få den beställda portionen.

Petiga herrar med något av gammal mamsell i ansiktet hade stuckit sig in bland dammajoriteten med en viss självsittarrätt, på en gång skygg och utmanande.

Elsa fick en fönsterplats med utsikt åt en trång gård. Hon stirrade ditut mot kärror och annan bråte, som hade hon sökt någon, vilken gömt sig i ett av de mörka prången.

Maten kunde hon icke få ner. Den kväljde henne, och varje liten bit blev oöverkomligt stor. Hon tänkte nu på, att modern väl väntade henne med middagen och gick där spisvarm och trött i sitt otrevliga kök. Än satte hon in maten i

ugnen för att den icke skulle kallna, än tog hon ut den, för att den icke skulle torka.

Till slut finge hon kanske fadern att telefonera till affären. Elsa blev het ända upp mot hårfästet av kvävande ångest för det förhör, som väntade henne.

Automatiskt betalade hon och gick. Men hon kunde icke förmå sig att gå hem. Barnet från fordom satt kvar inom henne, skrämt bort från dem, som stodo henne närmast, skrämt från allt efter skeppsbrottet.

Hon hade känt sig så stark och modig, när hon skulle taga sin första dust med världen. Och hon hade trott, att prövningar och sorger voro bördor, dem man kunde kasta av, när de lastades för tungt. Men hon hade aldrig anat, att brottet skulle tränga sig intill henne med sin hånfulla skadeglädje över att kunna hämnas, och hon hade icke vetat, vilken omutlig sanning det låg i de ord, hon en gång läst: »Den, som lever för kärleken, tömmer en bägare, som aldrig släcker törsten och som oupphörligt måste fyllas på nytt.»

I en gatukorsning mötte hon helt oväntat och så nära, att det var omöjligt att undvika ett sammanträffande, kammarherrinnan. Tant Ebbas långsmala ansikte log emot henne, assisterat av två

rader falsktänder. Och Elsa, som med sjuk skyggghet undrat, om något rykte nått henne, förstod att hon ingenting hade att frukta.

Kammarherrinnan hörde till de människor, vilka ständigt tyckas gå omkring med en liten, av vänlighet fylld vattenkanna, som de låta strila över vänner och bekanta. Hon ville alltid säga något angenämt och glatt, och hennes stora huvud nickade i takt med de mjukt formade orden.

»Nej, så roligt att se dig, lilla Elsa. Ute och går litet i vårvädret! Det gör du rätt i. Unga flickor ska ha motion. Du ser också så kry ut, lilla vän. Hur må de hemma?»

»Jo, tackar, bra», svarade Elsa, och hennes heta kinder blevo ännu rödare av ängslan över nästa fråga. Det var så nära till ömma punkter, till omedvetet sårande spörsmål.

»Nå, har du varit uppe i din gamla skola något? De minnas dig alltid så vänligt, de goda Systrarna. Vi hade tänkt, du skulle bli lärarinna däruppe, det var alltid friherrinnan Jachowskys önskan, men nu har du ju fått en så utmärkt bra plats ändå!»

»Ja, jag är mycket nöjd.»

»Nöjd, så roligt, ja.» Kammarherrinnan upprepade gärna sin interlokutörs sista ord, som om

hon ville förtydliga, att det togs upp av henne och gömdes.

»Du skall hälsa pappa och mamma så mycket, lilla Essan. Jag skall titta till dem snart. Ack, jag har tänkt på det hela vintern, men tiden springer ifrån mig.»

Hennes läspande, blida röst gled fram som om stämbanden varit smorda med honung. Ingen hade hört henne yttre ett ont ord, och det allmänna omdömet lydde, att hon var »ofantligt söt».

Det hade också Elsa tyckt som barn, men när hon blev äldre, föreföll det henne, som om tant Ebbas lena, ringprydda händer smulade sönder tankar, känslor och tillgivenhet till något obetydligt och lämpligt att bespisa alla med, antingen de voro mätta eller hungriga. Hon hade det att ge och strök det av sitt sidenklädda knä, som rester efter en måltid.

»De bli nog mycket glada hemma, när tant kommer», svarade hon nu konventionellt, »de sitta så ensamma.»

»Ensamma, ja visst! Jo, jag kommer säkert. Adjö, min lilla flicka! Jag kan hälsa dig från Calla och Gösta. Vi åto middag hos de kära barnen i går.»

»Jaså.» Elsa försökte se intresserad ut, så gjorde

hon en halv nigning till avsked. Kammarherrinnan träffade några minuter senare en ny bekant, men Elsa fortsatte ensam. Hon hade varit nära att göra sig löjlig genom att be tant Ebba att få följa med henne hem och vila en timme bara i fred. De klara, smeksamma orden hade en sekund värmt henne, så att hon frestats tro på deras äkthet. Det vore väl icke omöjligt, att tant Ebba kunde trösta och hjälpa henne tillrätta. Som små bräckliga halmstrån hade hon samlat dessa tankar och tänt dem till en eld, vilken dock genast brann ned.

Men det var likväl, som om mötet med tant Ebba ingivit henne en fläkt av mod.

Säkerligen var det endast hennes upprörda inbillning, som intalade henne, att skvallret och illviljan skulle växa till en törnhäck omkring henne. Från i måndags till i dag var ju ingen tidrymd, och Max kunde dessutom icke sträcka sin hämnd så långt utan att blottställa sig själv.

Det som gjorde henne hopplöst ont, var att hon skulle behöva tänka på honom som fiende, att hon måste förgifta varje minne med de sista upplevelsernas bitterhet. Han hade stått hennes kropp och själ så nära, att hon tyckt sig vara ett med honom, och hennes händer hade aldrig velat släppa det älskade greppet kring hans nacke.

Fanns det ingen möjlighet för att allt vad de sista dagarna gömde av skräckscener var en mardröm? Hon visste, att hon förvillade sig själv, men kunde ej låta bli att leda tankarna från den stenbundna ökenvandringen. Bara hon kunde få vila och tänka i fred, skulle hon kanske finna någon utväg till åtminstone ett avsked utan agg. Hon tyckte, att de hade givit och tagit hugg, striden hade stått som den måste, finge hon nu tala till honom en sista gång, skulle kanske något av det skedda kunna gottgöras. Hon ville — hennes huvud brände av de gnistor, den uppflammande kärleken bar till de dödströtta, orediga tankarna — hon ville försöka tala för honom hos farbror Rolf — icke i hans namn, men i sitt eget. Å, det fanns väl någon råd — någon lösning!

Nu hade hon kommit upp på en läsesalong, där hon förr brukat tillbringa många timmar i sträck för att få sluka den ena boken efter den andra. Det var strax sedan hon slutat skolan, och hon hade med snusförnuftigt, lillgammalt allvar bett om »bra böcker, helst vetenskapliga».

När hon kom in i det så kallade »damrummet», ett litet mörkt och trångt rum, varifrån de eljes överallt här uppe inkräktande herrarna avstängdes

genom en etikett över dörren om kvinnornas äganderätt, såg hon sig själv på stolen vid det dragiga fönstret, som hon suttit där för snart åtta år sedan: en lång, gänglig flicka med ljusbrunt burrhår och lysande, stora ögon, blanka av hunger efter livets kost. Hon hade läst och drömt och längtat. Hon hade sällan känt sig lycklig, ty några gator ifrån väntade hemmet med gnat och fattigdom. Men när hon nu såg tillbaka mot denna tid, låg det ett gryningsskimmer av röd förväntan över den, som aldrig infriats.

Hon satte sig och undrade, om stolen var densamma som förr.

Utan att läsa stirrade hon i en bok, vände bladen och fyllde sidorna med sin dåraktiga åtrå efter att få träffa Max. På morgonen nade det förefallit henne omöjligt att någonsin mera räcka honom handen. Deras vägar och hjärtan voro lika skilda, hade hon då sagt sig, och detta var ännu sant. De skulle aldrig bli något för varandra, men med kvinnlig, skälvande smärta fördrade hela hennes inre det sista avskedet. En man säger farväl med ett ord och en tanke; en kvinna spinner sin ömhets tusen tankar, om sargade, besvikna, förrådda, som tråd till tråd av minnen över ett avsked för livet.

Elsa hörde pendylen slå sju slag, klingande, fasta i den tysta halvskymningen. Så häftigt som om någon ropat henne, reste hon sig upp och skyndade genom rummen, där de tidnings- och bokläsande människorna ett ögonblick störda tittade efter henne och sedan bekvämt sjönko tillbaka.

Hon hade nu fått ett mål och gick fort. Vid solnedgången hade det frusit på, och små blanka isnålar krasade under hennes fötter. Luften var kylig och ren efter gårdagens nederbörd, men i väster stod alltjämt den hotande molnbanken, nu svartnad och gigantiskt hög. En blek, citrongul månskära glänste som ett otillräckligt och alltför orent smycke på himlens blå siden, som spände sig högt över uppåtsträvande skorstenar och tak.

Vid Max' port stannade Elsa tvärt. Som om hon gått med brådskande bud från en annan, hade hon ilat framåt. Vad skulle hon säga, sporde hennes förnuft trotsigt och kallt. Men hennes sjudande, brusande blod gav alltid samma svar: Bara adjö — för allra sista gången!

Där är ringknappen. En liten vit, glimmande punkt i den grå murmassan. En svag tryckning och porten öppnades. Så upp för trappornas röda mattor till den dörr, där hon stått så saligt trygg,

så jublande fri från morgondagsgrubbel. Tre signaler! Skall han känna igen dem! Skall han...

Med en rysning återkallar hon söndagens uppträde, men skjuter bort det igen. Icke nu får det skymma hennes blick. Hennes darrande finger lägges på den lilla elfenbensplattan, men hon glömmer att samtidigt trycka på porten, och den förblir stängd. Modet sviker henne, och hon står tvekande kvar på trappsteget. Det kan ju hända, att slumpen gynnar henne, och att någon öppnar inifrån.

En täckvagn kommer rullande framåt gatan. De svarta hästarna kråma sig stolt och ha detta utvilat jämna trav, som förnämt skilja dem från lägre likar.

Kusken har ännu icke lagt av sin björnskinnskrage och mössa. Hans väderbitna ansikte är friskt och rött inom pälsramen. En automobil rusar tutande och stänkande om det eleganta ekipaget. Kusken ser efter det moderna fortskaffningsmedlet, som om han tänkte: »Pöbel!»

Vagnen kommer allt närmare, nu stannar den. »Porten skall öppnas», tänker Elsa. Hon får komma in utan att ånyo störa den vresiga och nyfikna portvaktsfrun. Men varför äro gardinerna dragna för vagnsfönstren? En underlig, förtvivlad aning griper henne, när hon i detsamma ser en

liten obehandskad hand famla vid rutan innanför. Som om någon ledde bort henne — kanske en barmhärtig hand, kanske en grym! — tar hon några steg framåt och kryper in i skuggan av ett murutsprång. Vad hon väntar på, vet hon icke själv, men hon kan icke gå härifrån, förrän vagnen rullat bort.

Nu smäller det i porten. En kappsäck skjutes raskt upp på kuskbocken. På trottoaren står Max, elegant, smidig, världsmannen, som utan skrymmande bagage skall göra en liten tripp ut till kontinenten.

»Kör till Liljeholmens station!» ropar han tydligt och befallande till kusken, men han har sett sig om först och känt på porten, som för att förvissa sig om, att ingen står på lur.

Så stiger han upp i vagnen, kusken stänger dörren utan att behöva förflytta sig från sin höga plats. En klatsch med piskan och hästarna sätta sig lydigt i gång.

Gungande på mjuka fjädrar, speglande en nytänd gaslykta i sin buktiga, blanka vägg, rullar vagnen förbi Elsa, och hon står orörlig lutad mot muren. Tom stirrar hennes blick mot det breda spåret på gatans modd. Snart skall det korsas av andra

hjulspår och i morgon sopas bort eller sköljas undan av aprilregnets flöde.

Ur virrvarret av tankar uppstiger plötsligt en klart medveten: »Det var Ella Marin, han lockat med sig.» Hennes vita hand var det, som en sekund gläntat under den mörkblå gardinens fransar. Hon hade således bedragit mannen, lämnat barn och hem för — sin »kärleks» skull. Och vad hade mera hänt? Hur hade de skaffat medel till resan? — Till Liljeholmen! Den vägen togo de för att vilseleda uppmärksamheten. Max handlade fort, när det gällde, och hans huvud förblev kallt och lugnt i de flesta situationer.

Nu går Elsa hemåt. Hennes krafter äro uttömda, och utan att hon märker det rinna tårarna oavbrutet ned för hennes kinder i stora, klara droppar.

IX.

Flåsande springer herr Marin ur droskan och direkt fram till operabyggnaden, armbågar sig upp för trappan mellan teaterbesökande och skyndar in i vestibulen, där det vimlar av ljusa supékappor och där luften är tung av parfym och utdunstningen från tjocka pälsverk.

Under de vita teaterdukarna skymta ansikten, av vilka minst ett dussin kunde vara hans hustrus. Men när han närmar sig dem, märker han sitt misstag. Och nu ställer han sig lugnt i bredbent position vid en pelare. Hon har säkert inte hunnit ut än, fruntimmer bära sig alltid så opraktiskt åt, när de ska ha ytterkläderna. Det var dumt, att han icke frågat henne, vem hon skulle ha i sällskap. Men hon kan i alla fall inte undgå honom. Han är visserligen en smula närsynt, men det är inte första gången han står och väntar på sin fru. Nu ska de supera på Grand. Hon får ju ha en liten balsam för tårarna i går. Han har också varit bra mycket

borta de sista veckorna. Men det har skett för husets bästa, och när man sedan väl är i tagen, drar det lätt ut på småtimmarna.

»Nej, det var det värsta, vad hon sölar!» Vestibulen börjar tömmas ur, och endast en gles rad av äldre damer droppar långsamt ut genom de breda dörrarna.

Slutligen förstår direktören, att hon måste vara gången. Misslynt över att den trevliga plan han gjort upp skall gå om intet, vandrar han med långa steg hemåt. Hon skall allt bli bra snopen, hans lilla nöjeslystna Ella och ångra sig, att hon haft så bråttom. För resten kan det vara så gott. Han har inte på en hel vecka kommit i säng förrän ett och två, och det passar inte för en arbetsmänniska, vilken icke vill ligga och dra sig på morgnarna.

I salen kom fruns hjälpreda, en ung, ful flicka med ett par goda, trofasta ögon, emot honom. Hon fick för det mesta ha både barnen och hushållet om hand, och som hon icke hade några egna intressen att offra tid och tankar på, ägnade hon sig villigt åt det hem, där alla togo mot hennes tjänster och ingen frågade efter hennes lilla, spensliga person.

Det hände, att fru Ellas bekanta sade: »Du har då en riktig skatt i fröken Brorsson.»

Ella svarade då med sin näpet bortskämda min: »Ja, hon är rätt bra, men ni ska' veta, jag betalar henne också trehundra kronor om året! —»

»Var är frun», frågade Marin efter ett flyktigt god afton.

»Frun bad mig hälsa, att fru Sjöström skickat bud, att hon blivit häftigt sjuk. Så frun reste ut till Djurshol'm på eftermiddagen och skulle inte komma hem förrän i morgon. Hon kunde inte telefonera, för hon visste inte, var direktören träffades.»

»Hm! — Vill fröken sätta fram litet mat åt mig.»

»Ja, strax. Skall jag göra i ordning te?»

»Nej, jag vill bara ha smörgås och öl.»

Med tysta, mjuka steg gick fröken Brorsson emellan salen och serveringsrummet, och inom några minuter hade hon dukat fram en liten supé.

Marin ville inte vara ensam. Han tyckte om sällskap, när han åt, och frågade för att hålla henne kvar:

»Nå, hur är det med pullorna?» Det var hans smeknamn på sina två små flickor.

Fröken Brorsson lyste upp.

»Jo, tack, det är så bra. När jag hämtade dem från skolan, gingo vi och åkte kälke i Linnéparken. Och sedan de läst läxorna på eftermiddagen, ha vi spelat 'Svarte Petter'.»

»Fröken förstår sig på att sysselsätta dem», sade Marin belåtet. »I morgon kan ni kanske fara ut till Djursholm och hämta frun. Skulle hon telefonera och säga med vilket tåg hon kom?»

»Det nämnde frun ingenting om. Men hon hade en kappsäck och en handväska med sig, så frun vill nog bli mött vid stationen.»

»Fruntimmer kan då inte sticka näsan utom dörren utan att ha en hel mängd onödiga grejor med sig», muttrade Marin och tog godnatt. Det där fjäskandet med väninnor var något som Ella lagt sig till med på sista tiden. Det hade ju varit fasligt väl med flickan Danander, tills det tog en ända med förskräckelse. Nu tålde hon visst inte höra talas om henne en gång. Men det finge väl jämka ihop sig igen, om det blev klart, att flickan var oskyldig.

En dugligare tös finge han leta efter. Egentligen hade han väl varit för burdus emot henne. Men ökade han på lönen, så läkte det plåstret nog ihop skråman.

Han gäspade högljutt och kunde inte låta bli att

småskratta åt sitt självsvåld. Den lilla njutningen kunde han åtminstone unna sig i ensamheten. Ella ville alltid, det skulle gå så fint och sippt till, och när han lät naturen ta ut sin rätt, kom hon stickande med sina ömtåliga nerver. De hade blivit allt klenare, allt som han blev högre upptaxerad. Lade han sig nu till med ett par filialer i landsorten, som han starkt funderade på, finge han antagligen gå ut i farstun, när han ville nysa.

Han gäspade igen, så kraftigt, att det knakade i käkarna, men när han lagt sig, sträckte han sakta, generad för sig själv, ut den grova handen mot hustruns säng och klappade den tomma, spetsprydda kudden, som doftade av Pinauds Eau de végétal.

När »pullorna» kommo in för att hälsa god morgon, innan de gingo till skolan, sov han ännu tungt, och de fingo draga pappa duktigt i det grånade, täta håret, innan han slutade upp med att småsnarka.

»Ja, lilla Ella, nu vänder jag på mig», sade han halvt i sömnen och lade sig på högra sidan, den minst farliga ställningen för snarkning.

Men småflickorna stämde i detsamma upp ett så

jublande friskt skratt och ropade så högt: »April, april!» att han tvärt satte sig upp.

»Jaså, är det ni, era små yrhättor.»

Han kom nu ihåg, att Elsa var hos fru Sjöström, och gav i stället den reglementerade morgonkyssen åt sina flickor, vilka nätta och välklädda med det ljusa håret som ett solflöde över axlar och rygg hoppade omkring på golvet.

»Adjö pappsen, tant Lisa står och väntar på oss där ute i salen», sade den äldsta och tillade på en liten förstulen signalpuff i sidan av systern: »Vet du, att dom har så förfärligt goda, stora, stora smörbakelser i kondiset mitt emot skolan.»

»Och det kunde smaka små tösungar att smörja kråset med! Ja, vi ska väl se, om det finnes några pengar i portmonnän.»

»Jo vars, pappa är väldigt rik, det säger kamraterna», upplyste Paula med en käck nick.

»Prata ni redan om affärer», frågade Marin i en ton, som skulle vara ogillande, men i själva verket kände han sig smickrad över att man visste, vad han vägde. I dag skulle han sätta in de trettiosex tusen, han höstat in på ett bräde för en gammal kåk på Söder, ett arv efter föräldrarna, som haft lumpbod där. I många år hade han trott den vara värdelös, trots att tomten var stor,

nu skulle en gata dragas fram där, och husspekulanter kunde ju stampas ur jorden i dessa tider.

Hans feta fingrar med de skovelformiga naglarna, vårdslöst klippta, där de blivit besvärande långa, plockade fram ur börsen ett par silverslantar åt flickorna.

»Här har ni till bakelser och choklad.»

»Tack, tack!»

Fyra runda, mjuka armar lindade sig i ett andetag om hans hals, och varma, röda läppar kysste hans skäggiga kinder. I detta ögonblick glömde Marin alla sina affärsföretag och spekulationer, och hans ögon lyste emot barnen, som om det icke funnits något annat i världen att bry sig om.

När de sprungit sin väg, lade han sig litet att dåsa, men denna lättja räckte endast ett par minuter. Så steg han upp och klädde sig fort, utan många försenande toalettomständigheter. Det får vara för snobbar, brukade han föraktligt säga.

Han borstade håret framför Ellas toalettspegel och kom då att kasta blicken på översta byrålådan, vari hon förvarade sina nipper. Hon var en liten slarva i alla fall, som lät nyckeln sitta i. Det var nog gott och väl att lita på sina tjänares ärlighet, men man skulle inte fresta dem.

För säkerhets skull drog han ut lådan och såg i den. Där låg spetsar, band och handskar rafsade om varandra, som hade de brådskande kastats ned, men han tittade förgäves efter de många små och stora etuier med dyrbara smycken, han vid olika tillfällen förärat henne. Det lilla juvelskrinet i form av en sjuglasvagn, vilket han köpt på en utställning i Paris, fanns där icke heller. Hon hade flyttat alltsammans. Då hade han ingenting att säga om att lådan stod öppen.

Han såg på klockan. För tidigt att telefonera ut till Sjöströmska villan än. Före elva hade han ingen utsikt att träffa Ella, ty hur sjuk den kära Hélena än var, offrade hon säkerligen inte sin morgonsömn.

Visslande falskt, men belåtet på en melodi ur »Lille hertigen» gick han ut i matsalen till sin ensamma frukost.

Ett par ägg, en biff och några smörgåsar voro raskt inmundigade och nedsköljda med en stor kopp kaffe. Under tiden planlade han sin dag. Först skulle han gå på banken, sedan ett slag upp på börsen — se in i affären, ringa på till fabriken.

»Huitt!» Det hade han hållit på att glömma.

Lunchen på Rydberg klockan två med de skånska kommittéherrarna.

Servetten for som en skottspole över mustascherna, innan den minutiöst ordentligt lades ihop och drogs inom den occiderade silverringen.

»God morgon, fröken Brorsson», hälsade han på den unga flickan, som nu kom hem efter att ha följt »pullorna» till skolan.

»God morgon», sade hon glatt och vänligt. »Jag skall hälsa så mycket från flickorna.»

När Marin kom in i sitt rum, gick han direkt fram till kassaskåpet och satte med en van knyck i nyckeln, men den kränglade och vreds runt i stället för att, som vanligt, med en tryckning gå in i skåpets inre mekanik.

»Vad vill det här säga?»

Marin drog ut nyckeln igen och undersökte den noga. Det var många taggar och böjningar, ett helt invecklat system, som han knappast förut givit akt på.

Han kunde inte upptäcka något fel. Än en gång försökte han, men med samma resultat. Dörren gick icke upp. Kunde »pullorna» ha petat in något i låset? Det hade då aldrig hänt förr.

Med skallande röst ropade han utåt våningen.

»Fröken Brorsson!»

»Ja, direktörn.»

Hon stod framför honom aktpågivande som en väl dresserad pudel med huvudet litet framåtböjt, redo att lystra.

»Vet fröken, vad det här är för satans spektakel? Nyckeln till kassaskåpet passar inte. Har flickorna varit här inne och ställt till någon odygd.»

Lisa Brorsson tänkte efter.

»I förrgår voro de här inne», sade hon, »men då var frun med.»

»Ja, då lade jag själv in värdepapper och pengar på eftermiddagen. Ha de inte varit här sedan?»

Hon hejdade sig plötsligt.

»Nåå.»

»Nej, jag menade bara, att frun var här inne och telefonerade, innan hon for bort.»

»Ja, vad är det mera med det då. Det gör hon ju ofta, när hon inte vill använda tamburtelefonen.»

»Ja, för all del.»

Fröken Brorsson teg ängsligt med vad hon egentligen velat säga: att hon haft en förfrågan att göra frun, och just som hon kom i dörren, hade hon sett, hur Ella vred om en nyckel i kassaskåpet. Aldrig skulle hon glömma, hur röd och ond

frun blivit, när hon fick se henne. Hon hade stampat i golvet och sagt: »Vad är det för ett sätt att stiga på utan att knacka. Jag vill inte veta av sådant.»

Direktören tummade ånyo på nyckeln, därpå sade han häftigt:

»Skaffa hit en smed!»

Han stod kvar mitt på golvet, sedan Lisa Brorsson gått, och stirrade på den lilla prydliga mässingsbiten, som han så ofta hållit i handen. Plötsligt buskade sig hans ögonbryn till ett tovigt snår över näsroten. Den lilla stjärnan, knappt större än ett knappnålshuvud, fabrikens märke, fanns icke. Det var omöjligt, att den så hastigt kunde ha nötts bort. Han mindes tydligt, att han på middagen i söndags visat den för grosshandlare Skog. »Där ser du», hade han sagt, »det är inte många, som har den här sorten.»

Långsamt sjönk han ned i den bekväma läderklädda vilstolen bredvid telefonbordet och försökte reda ut saken. Han hade blivit bestulen på den rätta nyckeln och fått en förvillande lik, falsk i stället. Men hur hade det gått till. När hade den inpiskade tjuven bytt om de båda nycklarna? Det måste vara någon i hans eget hus, ty han visste alldeles bestämt, att han icke läm-

nat nyckelknippan ifrån sig. Men hur var det i förrgår kväll? Han hade kommit sent hem. Han hade lagt den ifrån sig på nattduksbordet som vanligt. Han kunde icke erinra sig, att han tagit av någon nyckel, men på morgonen var den ju lös. Han hade själv sett den ligga på skrivbordet här inne.

Ella vaknade senare än han, men hon hade genast börjat bråka om den där fördömda historien med kassörskan, som hon först uppvaktat honom med mitt i natten, och han blev så förargad, att han alldeles råkade ur jämvikten.

Ella! Ja, hon kunde naturligtvis lika litet som han själv klara upp det här. Hon var just inte klyftig i något, som låg utom hennes frunrummersgebit. Att kläda och roa sig. Det begrep hon.

Han såg på klockan. En kvart över tio! Ja, han ringde väl i alla fall upp henne på vinst och förlust. Kanske han kunde få veta, när fru-rymmerskan behagade komma hem.

Men när Emil Marin några minuter senare släppte luren, satt han orörlig i stolen, slak i lederna och med munnen vidöppen som för att få in luft. Tröga, som arbetande sig fram, kommo tankarna, oförstående inför vad han hört.

Ella hade icke alls varit hos fru Sjöström, som

förövrigt var frisk och sund och skulle på stor middag. Han fick tala vid henne själv, och hon beklagade misstaget. Tjänstfolket hade naturligtvis hört orätt. Ella hade nämnt ett annat namn. Men fru Sjöström ville inte neka till, att det var litet tanklöst av den söta Ella att inte skriva ett par rader. Men nu skulle inte direktören vara orolig. Säkert behövde han inte så länge vara gräsänkling. Lilla frun läte nog höra av sig.

Ja Hélene Sjöström hade antagligen rätt. Ella hade sagt ett annat namn, det var ju påtagligt. Han reste sig ånyo och gick in i flickornas rum, där Lisa Brorsson satt och lappade linne.

»Fröken skulle ha hört efter bättre», sade han buttert, »frun har inte sagt fru Sjöström på Djursholm, utan något helt annat.»

»Jo, jag försäkrar; flickorna hörde det också.»

»Prat! Hon är där inte. Hon har aldrig varit där.»

Fröken Brorssons gula hy blev blåblek. Hon sänkte arbetet i knäet som om hon sänkt en hemlighet i djupet. Således var det som hon anat. Fru Marin hade bedragit sin man. Hon hade sett så underlig ut, när hon tog adjö av flickorna, kysst dem gång på gång och skrattat och gråtit om

vartannat. Och Hedda, som burit ned kappsäcken, hade sagt, att den var så förskräckligt tung.

»Kan inte fröken draga sig bättre till minnes. Det måste vara ett annat namn», inföll Marin med ett halvt pockande, halvt bedjande tonfall.

Lisa såg inte upp. Hennes fingrar darrade, så att hon icke kunde hålla nålen; den gled av tråden och föll till golvet med ett svagt klirrande ljud.

»Nej», viskade hon, »frun sa' Sjöström.»

Hedda stack in huvudet.

»Nu är smeden här!»

»Jaså, det var bra.» Direktören rusade bort. Kassaskåpshistorien var nästan lika mystisk som hans frus försvinnande. Han visade smeden, en skicklig fackman, den nyckel han hade.

»Den tycks vara falsk», sade han med en skälvning på sin starka röst, som förundrade honom själv.

»Må det. Då är den gjord efter ett vaxavtryck, för annars fås inte den här modellen, det vågar jag min salighet på. Och de ha väl haft litet för bråttom, så att just det viktigaste blivit glömt.»

Marins vanligen friska, röda hy, blev gråaktig, och hans ögon fingo en vass blick.

»Jag skall inte släppa efter», mumlade han, »om det så är själva den där lilla slätkammade Brorsson, skall hon få bekänna. Hustjuvar är det otäckaste man kan råka ut för.»

Det dröjde innan smeden, hur många olika verktyg han än använde, kunde rå på låsmekanismen, och han torkade svetten ur pannan, när det äntligen lyckades.

»Så, nu har jag fått bukt med det. Jag trodde aldrig det skulle gå», sade han. »Kanhända det varit så gott för resten, för har tjuven gått in med den rätta nyckeln, är där väl inte mycket igen.»

»Vi få se.»

Marin betalade hantverkaren, som en smula nyfiket ställt sig bakom honom och först när han blev ensam, undersökte han kassaskåpets fack. Allt som funnits i reda pengar var borta: de trettiosex tusen han fått för tomten och några tusen, han uppburit för en beställning och ännu ej hunnit sätta in på fabrikens konto. Men de obligationer och aktier, han väntade sig göra en briljant affär på, voro orörda, likaså bankböckerna med undantag av Ellas kreditiv — för den händelse något oförutsett skulle hända, hade han avsatt

en rätt betydande summa för henne — och hennes livförsäkringsbok.

Ingenting hade blivit oförsiktigt eller brådskande rubbat. Tjuven hade givit sig god tid. Man kunde knappast misstaga sig om att det varit kvinnohänder, som förövat stölden.

Att genast vända sig till detektiva polisen vore naturligtvis det klokaste — han hade redan fattat luren, men lade ned den på apparaten igen. Han skulle vänta ännu en halvtimme. Ella måste ju låta höra av sig. Oredigt uppsteg en förtvivlad misstanke inom honom.

Skulle hon... hans docka...? Nej, allt annat vore möjligare.

Än en gång gick han in till fröken Brorsson. Hon satt inte längre och sydde, utan gick upprörd fram och tillbaka på golvet.

»Kom med mig», befallde han och tog ett hårt grepp om hennes handled. På det sättet drog han henne med sig genom våningen fram till kassaskåpet.

»Fröken vet ingenting om att jag blivit bestulen, förstås», röt han.

»Vad menar direktörn?»

Hennes blick var klar och öppen, men hon skälvde i hela kroppen av ångest.

»Hör ni inte, vad jag säger?»

»Jo.»

»Nå, så svara då!»

»Vad skall jag svara?»

Han tog sig om huvudet som för att samla sig, och följande en ny tankegång, frågade han tvärt:

»Vet ni, var frun har sina juveler?»

Det plågade draget vek snabbt från hennes ansikte, och hon blev åter husets lilla ordentliga hjälpreda. Nästan glatt svarade hon:

»Ja, det vet jag visst. Frun har dem i översta lådan i sin toalettbyrå.»

»Har ni sett det nyligen?»

»Ja då, i går förmiddag. Hon ville ha alla sina smycken iordninglagda, och innan hon åkte bort, trodde jag, att hon lade in nyckeln här i skåpet, för att —»

Marin bad henne icke fortsätta meningen. Han gick fram till fönstret och bände på haken, som om han tänkt öppna det, men så föll handen igen ned mot fönsterbrädet. Han stötte till en majolicavas, som symmetriskt stod mitt för fönsterposten. Vid det skrällande ljudet hoppade Lisa högt upp.

»Vad var det ni nu skulle säga», utbrast han efter

en lång paus och hans röst var så skrovlig, att fröken Brorsson hade svårt att uppfatta orden.

»Jag minns inte», stammade hon.

»A jo, det var något om att — frun öppnat kassaskåpet. Är ni säker på det?»

»Ja.»

»I går eftermiddag?»

»Ja.»

Han trummade på rutan hårt och nervöst, medan han oupphörligt sade sig detsamma: det var omöjligt, att Ella var den skyldiga. Hon var icke mäktig av att tänka ut en sådan förslagen list, och varför skulle hon gjort det? Det var ju komplett meningslöst. Men var fanns hon? Vad ville detta smygande säga? Han vände sig emot den unga flickan.

»Lade ni ned etuierna och det där i lådan igen i går?»

»Nej, det skulle frun göra själv sedan.»

»Kom!»

Han gick före henne in i sängkammaren, direkt till Ellas garderob och ryckte upp dörren.

»Är det några klänningar borta? Se efter», befallde han strävt.

Lisa lydde genast. Hon trevade längs den frasande raden av dyrbara klänningar och blusar, och

när hon rörde vid de olika plaggen, steg en doft av vit syrén och heliotrop emot henne.

»Bara fruns nya promenaddräkt, några blusar och den röda voileklänningen», sade hon.

»Talade hon inte alls om, när hon skulle komma tillbaka?»

»Hon sade till flickorna: 'Var snälla mot pappa och trösta honom, om jag skulle dröja länge'.»

»Vart skulle kusken köra?»

»Det vet jag inte. Hedda var med ned, och hon hörde inte, att frun gav honom någon adress.»

Marin drog häftigt och tankspritt ut byrålådor, öppnade skåpdörrar och tittade upp på hyllor, men ingenstädes fanns de många små askarna, han så tydligt mindes från de olika tillfällen, han givit dem. Hon måste ha tagit dem med sig.

»Det är någon som vill tala med direktörn i telefon», upplyste Hedda.

»Jag kommer genast.»

Han sprang som en pojke, trasslade in sig i en matta, kastade undan den och grep äntligen luren med ett »hallå», så upprört och ivrigt, som hade han varit säker på att nu få lösningen på gåtan.

Men det gällde bara ett mindre viktigt affärssamtal. Han avfärdade det helt knapphändigt.

Utan att riktigt veta, vad han närmast ville utföra, låste han sitt rum och stoppade nyckeln på sig. Det var honom omöjligt att uthärda här inne längre. Det föreföll honom, som ginge han omkring i ett hus, där alla klockor stannat. Just som han skulle gå, sade han osäkert till Lisa:

»Jag ringer väl och hör, om frun kommit hem. När fröken går och hämtar barnen från skolan, kan de få fara ut till Djursholm, som jag lovade dem, och — äta middag där.»

Han räckte henne en sedel.

Lisa rodnade av glädje, men fick i detsamma tårar i ögonen. Hon tyckte, det var gränslöst synd om direktören, som var så snäll, och skulle ha det tråkigt. Frun hade varit så underlig hela sista månaden. Bara direktören var borta en kväll, gick hon ut, eller också kom den där vackre författaren, fast han besynnerligt nog inte varit här en enda gång den här veckan.

Som om Marin gissat hennes tankar eller kanske ändå med den aning, vilken förr eller senare måste skymta fram, trots hans naiva tillit till Ella, frågade han:

»Har den där Sunde sprungit här mycket, när jag inte varit hemma?»

»Ja, en tid, men inte nu.»

Han nickade långsamt flera gånger, skakade så på huvudet och sade ett kort adjö.

Men när han kom ned på gatan, hade han fattat sitt beslut. Han tog en bil och åkte till Max' bostad.

I portvaktsluckan frågade han efter herr Sunde.

»Han flyttade i går. Han skulle visst resa utrikes, för först var det stadsbud här och hämtade hans koffertar, och framåt kvällen åkte han själv i täckvagn härifrån, såg jag.»

Golvet gungade som en ställning av lösa bräder under Marins fötter. För hans ögon drog som en tjock, grå rök. Han tog emot sig med bägge händerna, men alla stöd voro borta. Han kände en iskyla i det allt uppslukande mörkret omkring sig. Med ens vek golvet undan, icke rakt ned utan som om han stått på en svängbro, vilken gled åt sidan...

Portvaktsfrun skrek gällt:

»Å, herre jesses då! Jag tror, att herrn dånar.» Och hon öppnade sin låga dörr med ovanlig fart. Men det var för sent. Med en duns, som ekade i farstun och trappor, föll Marin avsvimmad ned. Hans bredaxlade, kraftiga gestalt tycktes ännu större än annars, där den låg utsträckt i död orörlighet. När han vaknade till medvetande,

sorlade det omkring honom av många människor, och han såg upp på främmande, nyfikna ansikten.

Han slöt ögonen igen och försökte erinra sig vad som hänt, och snart hade han hela sammanhanget plågsamt klart för sig. Öm i hela kroppen, reste han sig upp, men han orkade icke gå ensam till bilen, utan måste låta någon leda sig.

Nu visste han det. Ella hade rymt med Max. Det var han, som in i minsta detalj visat henne, hur hon skulle gå till väga. Han hade lärt henne att passa på tillfället och smyga sig till att taga ett avtryck av kassaskåpsnyckeln, och så när de försökte den, och den befunnits oduglig, hade han lockat henne att byta ut den mot den riktiga. Det var således hon, som medan hennes man sov, tagit nyckeln av ringen. Hon hade väl icke hunnit få på den andra, och därför lagt den på skrivbordet.

Alltsammans hade den skurken ställt sig själv utom. Det fanns inga bevis emot honom, icke ett, som kunde gälla inför lagen. — Det var nopplöst, att draga saken inför rätta. Det skulle endast lända till skandal. Han mindes, hur han senast i går utfarit mot Elsa, därför att hennes dåliga

rykte skulle kunna skada hans affär. Och nu — hans egen hustru! Små pullornas mamma! Om bara alltsammans kunde tystas ned, så att hans namn sluppe figurera i tidningarna! För barnens skull ville han tiga ihjäl alltsammans. Längre fram finge han tänka på skilsmässa, om han någonsin hörde av Ella mer, men också detta var arrangerat med infernalisk slughet. Han skulle icke veta, om hon verkligen förlupit sin man eller om hon blivit indragen i ett brott mot sin vilja.

Ju mera han tänkte sig in i denna sak, desto mindre bitterhet erfor han emot Ella. Hon var en liten dum stackare, sade han sig, och hon skulle nog få sota för sin galenskap. Han kände nästan faderligt för henne, som om hon varit hans äldsta dotter vilken råkat i olycka. Han hade alltid känt sig mycket överlägsen den lilla flickstumpan, han en gång från en förtjusande söt restaurangingénue upphöjde till sin fru, och han hade förlåtit henne åtskilliga snedsprång på grund av det yrke, hon just börjat ägna sig åt, när han »räddade» henne.

Till gengäld för sin ädelhet hade han från kamrater och bekanta fått höra sin vackra frus lov sjungas. Och som han i allt annat var en lyckans

guldgosse, var det lätt att invagga sig i den föreställningen, att han även i detta fall haft en sällsport tur.

Så grundlurad kunde man endast bli, när man själv var hederlig, tänkte han förtrytsamt. Han hade fått en fruktansvärd stöt. Hans livstro, som hittills utom i affärer, varit ett sunt barns, rubbades ur sitt goda, trygga läge. Om Ella sagt honom, att hon tänkte rymma — att hon ämnade stjäla, skulle han ha gapskrattat och bett henne låta bli att inbilla honom sådana rövarhistorier. Nu tvangs han att tro. Det v a r sant. Hans nätta, lustiga lilla docka drev land och rike omkring med en äventyrare, som, när han plundrat henne på allt hon hade: pengar, dyrbarheter, heder, lät henne gå, som vore hon en kvinna från gatan.

Han kunde icke tala vid någon människa i dag, bäst att fara hem och försöka bli herre över sig själv. — Aldrig förr hade han svikit ett löfte, men nu kom han icke ens ihåg, att han borde ge ett återbud till kommittéherrarna, som väntade honom på Rydberg för viktiga bestämmelser. Han skred som en sömngångare in i sitt rum och sjönk ned i vilstolen så tungt, som ämnade han aldrig resa sig mera.

X.

Den första, riktigt strålande vårdagen, då både barometer och termometer äro i tillfälle att visa sig till sin fördel, utgör alltid en ny säsongs vernissage. Allt, som icke fruktar dager eller solljus framträder, och det ligger en bestickande tjusning över den glada, lyckliga ungdomen, när den ilar både sin egen och naturens vår till mötes.

Långt utom städernas hank och stör har livet ett annat utseende, där göra människorna sig mindre; de bli små staffagefigurer i landskapet, och man minnes knappt deras drag — allt som omger dem är så mycket större och mäktigare.

Men en stad är endast en bakgrund och en ram för sina invånare. Stockholm kanske mer än andra städer, och först när det myllrar på gatorna av dessa habituéer från societeten, teater- och konstnärskretsar, från den politiska världen och från »klicken», känner en stockholmare sig à son

aise. Då är det hans stad: det stora hjärtat, som oupphörligt upptar tankarnas venösa blodström.

Nu hade maj kommit, icke första maj med den fula skälmkaraktären, vilken tycks vara outrotlig hos denna dag; hur vackert den än börjat, kan ingen minnas, att den svurit trohet intill aftonen, utan en dag i medio.

De, som i dag hade annons inne om sommarnöje till uthyrning, kunde säkert vänta spekulanter. Man var just pigg för en liten utflykt med någon av de nymålade, förväntansfulla ångarna, vilka ledsnat på att vara kajernas panelhöns och längtade efter att få dansa ut på vågorna.

Gamle Mauritz styrde kurs ner åt hamnen. Han skulle kombinera en lustfärd med en titt på sommarlägenheter i skärgården. »Vi kan inte bo långt ute», hade han sagt till kammarherrns, där han nyss gjort visit. »Elsa ska ju resa ut och in var dag. Men», hade han tillagt, »jag tänker, hon stannar inte länge i den där affären, det är alldeles för ansträngande sysselsättning och inte riktigt passande heller för en flicka av fin familj. Marin är en fasligt hygglig karl, men både Julie och jag äro mycket ledsna, att Elsa umgicks så mycket med frun. Hon var en dålig människa.»

Kammarherrinnan ville gärna höra några detaljer. Det hade kommit ut så besynnerliga historier. Och det gjorde henne ont att säga det, men lilla Elsa var inblandad på ett mycket komprometterande sätt.

Gubben Danander slog ifrån sig med bägge händerna.

Om hans goda kusin någonsin märkt, att folk läte en vacker och eftersökt flicka vara i fred? Och Elsa kunde få en friare på vart finger. Naturligtvis väckte det avundsjuka. Den där unge Sunde hade slagit alldeles förskräckligt för henne. Han var efter henne, vart hon tog vägen, och slutligen måste hon riktigt befalla honom att lämna henne i fred. Antagligen var det i full förtvivlan han sedan rest med den där lilla köpmansfrun.

Kammarherrinnan hade alltid, när det kom enklare visiter en knyppeldyna till hands, och hennes långa, trådsmala fingrar flyttade saktmodigt pinnarna på ett sätt, som gav illusion av att också de artigt deltogo i konversationen. Hon log oavbrutet förbindligt och lagom glatt.

»Å, var det så, bäste Mauritz! Ja, Elsa är ju särdeles intagande, så det är inte underligt, att hon förvrider huvudet på både gamla och unga.»

Danander kunde omöjligt motstå inviten att be-

rätta mera. Han lade de splittnya handskarna i kors över cylindern, som han icke ställt ifrån sig, utan höll upp och nedvänd som en kollekthåv. Nu lät han den emellertid flytta till närmaste stol och började, i det han förtroligt lutade sig framåt:

»Ja vet, min nådiga kusin, att — men det här vill Elsa aldrig tala om, jag har det verkligen från annat mycket pålitligt håll, så jag skall be att — — —»

»Snälle Mauritz!»

Kammarherrinnans tonfall tryckte det erforderliga tystnadssignetet på orden.

»Nej, jag är övertygad, att det inte kommer längre», nickade f. d. possessionaten och strök över handflatorna, som mjölade han dem till finbak.

»Jo, Rolf Sunde, honom minnes väl Ebba från Broatiden; han var alltid så egen och kantig. Han är också så förälskad i Elsa, att det är både ynkligt och löjligt. Tänka sig, att när det där gemena ryktet kom ut, att Elsa skulle haft något med hans son att göra, så blir gamle, förståndige karlen så utom sig, att han försöker...»

Mauritz arrangerar behändigt en revolver av högra handen och för den illustrerande upp mot pannan.

Kammarherrinnan släpper knyppelpinnarna och kommer med stor tacksamhet ihåg sin kyrkbänk i Jakob, där hon haft så många sköna, upplyftande stunder.

»Å, det är förfärligt med den slappa moralen», säger hon. »Om människorna hade sannare gudsfruktan, skulle de inte sjunka så djupt.»

Detta var ju mycket uppbyggligt att höra, men Mauritz gjorde pausen med det stumma amen så kort han kunde och tillade:

»Han lär ligga sjuk än och tillåter ingen att hälsa på sig. Elsa blev förstås obeskrivligt uppskakad, när hon fick läsa om det i tidningen. Men nu har hon lugnat sig litet.»

»Lugnat sig litet, visst, ja, stackars liten, hon rådde ju inte för det. Alla mina vänner ha sagt, att det var så synd om henne, som skulle bli förblandad med den rysliga fru Marin. — Och det är så rätt! Elsa skulle inte stanna där. Hon ärvde ju några tusen efter en fröken Larsson.»

»Jaa bevars, femtusen, och hög lön har hon också. Marin vet inte hur väl han vill henne.»

»Så roligt, snälle Mauritz. — Ja, nu ska ni riktigt snart komma till oss allesammans. Vi ska ha en liten släktmiddag. Du vet väl, min kära vän, att lilla Calla väntar en glad tilldragelse, och vi

skulle se barnen hos oss, medan hon kan vara med.»

Gubben Danander rätade högtidligt på sig. Så, att han skulle bli farfar; det bleve ett nytt skede i hans liv. Ja, hade han inte alltid sagt Julie det, när hon gnatat som värst: »Du skall få se, det blir bra för oss en gång, när barnen blir stora.»

Där han nu gick nere vid Blasieholmen och läste namnet på båtarna, kände han sig riktigt ungdomlig. Han sprättade med sin tunna, raka figur och satte upp huvudet. När Viktor tagit sin examen och fått en förmånlig plats, kunde ingen säga annat än att familjen vore väl försörjd.

Med små trippande steg gick han över landgången och direkt in i rökhytten, där han strax beställde kaffe, den dryck, han satte mest värde på.

Litet kurtis med den unga, mulliga uppasserskan kunde han inte neka sig. Han kittlade henne under hakan och petade på de bara, vita armarna.

»Är man en liten sötnos, va'?»

Men flickan knyckte på nacken och sade förargad:

»Kan inte sådana där gamla gubbar ens hålla sig i skinnet!»

Danander blev rätt snopen, och när hon gått, tittade han sig förstulet i spegeln. Men han kom

snart till ett lugnande resultat: Han såg visst inte så fasligt gammal ut. Sådana där slynor nade ingen uppfattning! —

Båten ångade ut från land med en handfull stockholmare ombord, men en mångdubbelt större mängd flanerade i »torget», väntande på paraden. Och längre in på de förnäma affärsgatorna började damer i ljusa, charmanta vårtoaletter visa sig. Ovanligt tidigt. Vädret var ju alldeles förtrollande. De promenerade minst lika mycket som de köpte, men det, som i synnerhet för de unga var svårast av allt att gå förbi, var blomsterbutikerna. En blomma i knapphålet eller instucken i den luftiga chiffonboan höjde toaletten ofantligt. Violer voro egentligen en smula hors de la mode, men en orkidé eller en marguerite tog sig så fint ut.

Belyst av solskenet låg Marins stora expositionsfönster mitt i farleden. En rik dekoration av vita och gula liljor gjorde de originella silverpjäserna ännu mera lockande, och nedanför denna halvrundel av glimmande bägare och skålar, lågo på sitt vita sammetshyende blixtrande diamanter, som skulle givit en femtonhundratalets arcanumdyrkare mycket att fundera på.

Inne i butiken rådde en oerhörd brådska. Man packade just ned den sista sändningen, som skulle

till utställningen, och direktören själv hjälpte till. Han skulle sedan resa ned med kvällståget. En av fröknarna hade han skickat i förväg.

Man hade svårt att se på honom att han så nyss genomgått ett uppskakande familjedrama. Hans rödlätta ansikte hade återtagit sitt förra godmodiga uttryck, och hans stämma var lika driftigt vaken som någonsin. I själva verket hade han kommit ganska lindrigt ifrån alla obehagligheterna. Människor visade honom oförställt sin sympati och voro så ytterst vänliga mot flickorna, som om de blott väntat på detta tillfälle att få lägga sin varma tillgivenhet i dagen.

Och där hemma saknades icke husmodern. Fröken Borsson fyllde hennes plats, vad det praktiska beträffade. Hon var så van att alltid finnas till hands och alltid lyda, och strängt taget ansåg Marin de båda egenskaperna vara de viktigaste för ett litet fruntimmer.

Vad som också bidragit till, att han så raskt hämtat sig, var de ypperliga konjunkturerna. Han hade förtjänat ännu mera på obligationerna än vad han trott. Folk voro som galna efter papper nu för tiden. De drevo upp rena bagateller till ett imaginärt värde av tusentals kronor. Han visste nog, hur det skulle sluta. Hela affärsvärlden finge

inom kort uppleva ett åskväder, då blixten slog ned och tände de solidaste hus. Kraschen var inte långt borta, men innan dess skulle han nog veta att taga sin Mats ur skolan.

Hans breda händer togo ned från hyllor och skåp det ena glänsande föremålet efter det andra. Han var så säker om guldmedaljen, som om han redan haft den i handen. En viss nervositet förråddes dock i dag hos honom och han ropade onödigt högt, som ville han döva något, pris och kvalitet till Elsa, vilken antecknade hans uppgifter fort och redigt. Då och då sänkte han behärskat rösten, när kunder kommo in för att köpa lysningspresenter till säsongens sista, stora kyrkbröllop. Somliga betalade sin entrébiljett till societetens antichambre med ett halvt dussin fruktknivar, ett pennskaft eller något liknande.

Det var modernt att köpa hos E. Marin. Hans anseende hade icke lidit av den tragiska händelsen med hustrun och den fort glömda legenden om kassörskan, tvärtom var man mycket nyfiken på att få se åtminstone ett par av de medspelande på nära håll, och direktören blev till och med uppvaktad med blommor från »en okänd väninna».

Elsas hand höll stadigt om pennan, och hennes ögon flyttade sig icke från papperet. Kring den

allvarliga munnen hade kommit ett drag av sträv energi, och hennes hållning visade bort allt närmare deltagande.

Det bruna håret hade hon dragit hårt tillbaka med en kam, men bäst det var gjorde en slinga sig lös och gled nedåt kinden. Näsan var tunnare och hakan hade mist den barnsliga rundningen. Ansiktet föreföll avmagrat och blekt, som efter en lång sjukdom, men i hennes sätt fanns ingenting pjunkigt, tvärtom talade och handlade hon med en viss kärv hurtighet.

Fru Julie brukade svepa sin lilla schal omkring sig, tätt som fällda fladermusvingar, och säga, att Elsa blivit »så stor på». Den lilla frun kunde inte låta bli att anmärka på sina närmaste, och allt medan hon kältade, ägnade hon dem hela sin urblekta tillvaro. Hände det dem något ledsamt, grät hon strida tårar, men var alltid färdig med ett: »Ja, så går det, när man håller sig för god att ta råd. Jag sa' ju...»

Elsa kunde icke få middagsrast i dag, men hon skulle som ersättning få sluta litet tidigare, och när hon stod färdig att gå, räckte Marin henne handen och sade vänligt, ehuru generat: »Tack för hjälpen i dag och — förut med för resten. Ni är en duktig och bra flicka.»

De voro ensamma inne på kontoret, och han blev frispråkigare, när isen väl var bruten. »Innan jag reser ville jag be fröken Danander förlåta mig min häftighet den där gången, ni vet. Det där sabla skvallret hade retat upp mig.»

Elsa stod stel och rak mitt emot honom, men hennes mörka, djupa ögon sågo förbi honom, när hon svarade:

»För all del, herr direktör, den saken få vi anse glömd.»

»Ja, just det. Och nu förestår fröken butiken här, medan jag är borta. Jag litar på fröken, som på en — en karl.»

Elsa log inte.

»Jag skall göra mitt bästa», sade hon kort.

»Till hösten har jag tänkt på att göra någon liten förändring, så att fröken blir ledigare.»

Elsa tvekade; hon hade icke förut fattat sitt beslut, endast tänkt hit och dit, och nu kom det impulsivt:

»Till hösten skall jag be att få sluta.»

»Vad tusan — varför det?»

»Jag vill lämna Stockholm. Helst komma utrikes.»

»Vore det så fördelaktigt? Jag trodde sannerligen att ni var klokare än så. Riskera en för-

månlig plats för någon skräpsysselsättning i utlandet.»

Hon svarade ingenting. En torr otillgänglighet hade kommit över henne eller orkade hon icke med att tala längre.

Marin funderade. Slutligen sade han halvt övertalande:

»Är det alldeles bestämt, att ni inte vill vara i Stockholm?»

»Ja.»

»Nå, då har jag ett förslag att göra er, om det skulle passa. Ni kan få föreslå en filial, som jag skall sätta upp i Göteborg, men det blir inte klart förrän till våren, och då hinner ni vara ute och se er om närmare ett halvt år, det måtte vara gudi nog.»

»Ja, jag har inte råd längre.»

»Ja, då passar det ju, att ni kan få taga itu med arbetet medsamma ni kommer igen, eller hur?»

»Jo, jag är mycket tacksam.»

»Det låter höra sig.» Han nickade. »Adjö så länge! Sex veckor blir jag nog borta. Det är sant» — han hade kämpat med sig själv, men hans rättframma natur behövde någon förtrogen, och Elsa var närmast härvidlag. De hade dessutom var dag nu en månads tid arbetat tillsammans

och detta ansåg han närmade dem, därför brusade han ut:

»Jag har fått indirekta underrättelser från den där lymmeln Sunde.»

Elsa såg icke upp. Hennes händer gledo fram och åter på parasollskaftet. Han finge fortsätta, om han fann för gott. Och Marin återtog:

»Han låter helt fräckt en tysk jurist underrätta mig om, att min hustru står till mitt förfogande mot en viss lösesumma. När jag erlagt den, kan jag hämta henne i Lübeck. Just i dag har jag fått det brevet, och — och...»

Han tystnade.

Ingen invändning, ingen fråga ifyllde hans avbrutna mening. Elsa stod på samma plats, och hennes blick fästes på väggalmanackan. De vidöppna ögonen brände av smärta. Hon tänkte oavbrutet på farbror Rolf. Hade också han fått bud från sin son — och vilket?

Marins bas bullrade igen:

»Jag har sannerligen inte haft tid att tänka på detta förut i dag. Affärerna ha ju tagit varenda minut. Men nu — hur tror ni Ella har det?»

Hans röst blev lägre, som av blygsel över en känslighet, på vilken han dock icke kunde lägga band.

»Svårt tänker jag.»

»Ja, ja, det är rätt åt henne förstås, men... Nå, vi få se. Adjö, fröken!»

Elsa böjde på huvudet och gick. Direktören såg på sin klocka; han måste raska på, och medan han ordnade en del räkenskaper inne på kontoret, glömde han ånyo brevet.

Först när han satt på tåget, mindes han det. Det låg i hans bröstficka och prasslade som ett torrt löv; han kunde känna det, bara han tog på rocken. Trodde den där herrn, att han tänkte låta lura sig till en utbetalning, bleve han allt grundkuggad. Man lät inte bestjäla sig två gånger, när man hette Emil Marin. —

När han varit ett par dagar i Köpenhamn, fick han bland sin från Stockholm returnerade post också ett litet smalt och fattigt kuvert med Ellas petiga utanskrift.

Det klack till i honom av onda aningar, och han rev upp brevet med oskickliga, klumpiga fingrar. Det började:

»Min älskade, saknade Emil!»

Sedan följde långa, tårdränkta och mycket orediga utgjutelser. Svulstiga uttryck av den djupaste ånger blandades med näbbigt koketteri. Och hela skrivelsen var fullständigt av kommor och utrops-

tecken. Hon slutade med en högtidlig försäkran, att hon begått ett »oerhört misstag», när hon lämnade man, hem och barn för att följa en äventyrare, men vem denne var, nämnde hon icke med ett ord, och ingen bestämd anklagelse drabbade honom.

Marin förstod, att Sunde på något sätt skrämt henne till tystnad, och han kände ett ögonblicks ofrivillig respekt för den, som fått bukt med Ella. Stackars hans lilla docka; en knapp månad hade den fröjden räckt, och nu förkastades hon redan. Men om han verkligen läte förmå sig att uppsöka henne, så skulle han åtminstone få den triumfen att klara sitt mellanhavande med Sunde, ty dennes medvetande om stölden och användning av tjuvgodset måste kunna bevisas.

Han skrev ett par veckor senare till den adress Ella uppgivit och sade, att hon kunde komma till Köpenhamn, så finge de talas vid. Han begagnade endast torra affärstermer. Hans sårade stolthet förbjöd honom att bruka några vänliga uttryck. Nu skulle han visa, att han var hennes överman.

Hela sommaren gick emellertid utan att Ella hördes av, och när han fram på hösten skrev till konsulatet i den stad, hon angivit och begärde upplysningar, fick han veta, att en svensk

dam bott där en tid, först i förhyrt rum, sedan på hotell, och att hon nyligen rest med en släkting — enligt uppgift — en amerikan, mister Rodey, till Förenta staterna.

Efter erhållande av dessa fakta, insåg direktör Marin, att små pullornas vackra mamma var för alltid förlorad. Hon hade låtit locka sig i någon ny snara av en ny slyngel.

Ett helt år förgick sedan, utan att han hörde något av henne, men då erhöll han ånyo brev, denna gång från Chicago. Nu begärde hon laglig skilsmässa, ty hon hade gjort sitt hjärtas val i — mr Rodey. Hon fick sin vilja fram, men det, som mest harmade Marin var, att Sunde skulle gå fri. Denne hade antagligen också tillskansat sig pengar av amerikanen. Han grämde sig över sin slapphet, men för flickornas skull skedde det. Han ville icke, att de skulle veta sin mor vara anklagad för stöld. Nu bleknade hennes minne bort utan bitterhet, och de samlade sin kärlek omkring fadern och tant Lisa.

När Elsa kom ut i det klara, glada majsolskenet bländades hon, och hon måste stanna och skugga för ögonen, innan hon kunde fortsätta.

Hennes väg gick direkt hem. Där skulle hon sedan, i kväll som andra kvällar, sitta hos de gamla, slött se på moderns patience eller förskansa sig bakom en tidning. Det fanns ingenting att glädja sig åt och ingenting att sörja över, tänkte hon bittert. Där lien gått fram, stå inga blommor kvar, fastän ängen är grön.

Det hade gått som hon trott: i ett enda fall hade farbror Rolf trott Max, och han hade utestängt henne som alla andra från sin dörr. Hon visste, att utav allt ont Max gjort henne, var detta det tyngsta, och om en gnista ännu glött inom henne av kärlek till honom, var den nu släckt. Förde livet dem en gång tillsammans, skulle hon se på honom som på vilken annan brottsling som helst.

När hon hörde fadern och modern tala om sina ungdomsminnen, kunde det stiga upp inom henne en sjuk längtan efter den förlorade möjligheten att också en gång som gammal få sitta och vårda obetydliga hågkomster och värma sig vid dem som vid en otillräcklig men ändå välment fattigmansbrasa. —

Denna afton blev ej alldeles som alla andra. Gubben Mauritz hade så mycket att berätta om sin lilla skärgårdstripp. Han hade hyrt rum, och

det framgick tydligt, att han kände sig lycklig över att få framstå som familjens caput.

Han beskrev högfärdigt hur förljust bondfolket blivit vid utsikten att få riktigt herrskap i stugan, ty man kunde då se, hade gumman sagt, att herrn var något »fasligt fint».

Fru. Julie smålog nöjd, och hennes stora familjenäsa stegrade sig av äktenskaplig stolthet över »Mauritzes» förmåga att visa folk, vem han var.

Elsa fick ånyo åka till kyrkan »i fyrspann» och viga modern i »det tjocka, vita sidenet»... Hon fick vara med om bjudningar och nöjen för fyrtio år sedan och göra bekantskap med hela Östergötlands adel.

Men denna gång avbröt hon icke. Hon satt tyst och lyssnade förströdd som till en saga, vilken hon växt ifrån och just därför icke längre evolterade emot. Så långt hade hon kommit, att hon unnade de gamla att vara barn.

XI.

Fru Julie klagade fortfarande. Hon hade jämrat sig över allt besvär med utflyttningen till landet, och hon jämrade sig också, när sommaren var slut. Då var det så tråkigt att återvända till de mörka, fuktiga rummen. På landet var så friskt och skönt. Gumman-värdinnan hjälpte henne med allting, och det måste då »alla människor» erkänna, att Elsa var mycket trevligare, när hon om kvällarna kom ut till skärgården än hon varit inne i Stockholm.

Viktor sågo de sällan. Han gick hela sommaren på mekanisk verkstad för att få någon förtjänst. På hösten började skolan med strängt arbete. Men han hade blivit glad och förhoppningsfull. Det trumpna allvaret fläktades bort av Signes sunda, friska kärlek.

I oktober skulle Elsa resa till England och sedan till Frankrike. Hon var mycket upptagen av sina resplaner. Det var något alldeles nytt för henne,

att kunna bestämma över sin tid och att ha medel, som kunde förverkliga hennes önskningar.

De saltmättade vindarna utifrån havet hade spolat bort mycket av hennes tungsinne, och fru Julie hade onekligen rätt i, att hon blivit tillgängligare. Ett visst något av att vara en självständig kvinna, som ämnade taga upp livsstriden på eget ansvar, präglade henne. Det barnsligt yra, som ville storma emot världen med öppen famn, hade alldeles försvunnit. När hon talade, vägde hon orden, de brusade icke fram, färdiga att stöta omkull allt och alla.

Hon hade nu alla förberedelser till resan avslutade. Den nya korgkofferten — som fru Julie aldrig kunde se utan att gråta — stod till största delen färdigpackad inne i förmaket. I Elsas skrubb fanns det ingen plats för den.

Den lilla mörka, trånga vrån, hennes ungdoms gånggrift, skulle hon aldrig mera återse. De hade sagt upp lägenheten till första april, då de båda gamla skulle flytta till Linköping. Där hade de många vänner från forna tider, och gubben Mauritz skulle få en sinekurssyssla vid en bank.

Många glada hågkomster gömde just icke Elsas rum, som hon en gång med naiv stolthet kallat den lilla avstängningen från köket. Utan vemod

skulle hon skiljas ifrån det, men hon kunde icke låta bli att tänka, att hon här lämnade embryot till en personlighet, som hon aldrig mera skulle återfinna inom sig själv. Denna tid, i synnerhet den närmaste episoden med sina våldsamma själsskakningar, hade upplevats av en annan, en, som hon numera icke kände. Också de vackraste minnena hade svartnat och det fanns intet levande kvar i detta förbrända. Dött låg det bakom henne, och döda synas henne alla de föremål, hon haft omkring sig under de förflutna åren.

När andra unga flickor företaga sin första utländska resa, plocka de gärna med sig souvenirer, som en tryggande amulett mot allt det främmande och nya, som skall möta dem. Elsa hade intet sådant. Mera av skyldig hänsyn än känsla lade hon ned föräldrarnas fotografier, och hon såg en sekund tveksamt på sin psalmbok från konfirmationen, men lät den stå kvar på hyllan.

En eftermiddag och en natt hade hon kvar, sedan skulle hon följas till tåget av föräldrarna och några av deras gamla vänner. Otåligt tänkte hon på tårarna, som skulle strömma utför moderns kinder, och på faderns små viktiga förmaningar. Fru Julie hade dagligen förestält henne det orätta

i att hon reste så långt bort. »Nog kunde du vänta, tills vi inte finns mer», sade hon suckande. »Du vet inte, hur illa du gör — inte en tanke på oss!»

Fadern däremot skröt med sin dotters utländska resa; det var han, som sagt, att hon icke längre kunde sitta där i glasskåpet. »En så vacker flicka, sa' jag verkligen.» Han var orubbligt övertygad om, att hon skulle göra ett lysande parti med »något fasligt fint», hans favorituttryck för att gradera rangskalan.

Under det Elsa denna förmiddag avslutat packningen, har hon beständigt sett för sig ett lokaltelegram med det enda ordet: »Kom». Det utgjorde svaret på ett brev, som hon äntligen fått mod att skriva till farbror Rolf. Ett långt brev med en ärlig bekännelse och en varm bön att bli mottagen hos honom en enda gång till, innan hon reste.

Han var den ende i världen, hon höll så kär, att ingenting skulle kunna rubba hennes tillgivenhet, och hon längtade efter hans ögon, som en gång varit hennes vackraste ljus. En ångest för att de skulle slockna alltför snart brände ständigt inom henne. När han dog, skulle hennes ökenvandring börja på fullt allvar.

Så fort hon kunde komma ifrån på eftermiddagen, gick hon till sin gamle vän. Huset vid Ny-

brohamnen fanns icke längre; ett konsortium hade för en ofantlig summa inköpt hela kvarteret för nytt bebyggande. Rivningsarbetet av de solitt uppförda byggningarna och nedhuggandet av lindarna på gården hade börjat redan i juli. Nu var man vid grunden och letade fynd i de välvda stenkällarna, som hade en gloria av sjörövarbragder omkring sig. Arbetarnas hammare dånade mot murarna, spetten trycktes ned i de tillstampade lergolven, och utanför planket, dekorerat med gula, gröna och röda affischer, tilltrasade av okynniga fingrar, stod en flock notisjägare, angelägna att vara de första, som kunde inberätta, att man funnit någon dyrbarhet.

Elsa såg från Djurgårdsspårvagnens plattform det sargade skelettet av farbror Rolfs hus. Hon erfor en så våldsam smärta, att hon skulle velat gråta högt över att de tagit detta gamla minne. Hennes fantasi var icke mäktig av att resa det igen. Hon kunde icke framtvinga för sin syn de långa, blanka fönsterraderna; det enda hon såg, var farbror Rolf själv, som han kommit emot henne ofta, ofta med armarna utbredda i smekande ömhet.

Vid ett av de låga, ålderdomliga trähusen, som kanta vägen fram till Bellmansro, hoppade hon

av vagnen. Hon såg upp mot den överbyggda verandan, erinrande om en italiensk loggia, och innanför de stängda glasdörrarna tyckte hon sig skymta en smärt, manlig gestalt och ett grånat huvud.

Om hon ringt på den röda, nötta klockströngen, vet hon icke. Hon har knappt märkt, att hon sprungit upp för en knarrande trätrappa med gropiga steg. Hon är redan inne hos honom, i hans famn. Blodet blir eld i hennes ådror, ansiktsdragen förändras från det trötta allvaret till en drömd lycka. — Men varför kommer ingen och öppnar.

Hon griper om strängen och minns nu, att hennes fingrar nyss hävts på samma sätt. Hennes ögon glänsa mot den slutna dörren. När vrides låset om. Å, hon vill icke vänta.

Korpulenta och ändå fjädrade steg närma sig. Hon hör, att det måtte vara ett litet, rultigt fruntimmer och tänker: »Han har sin gamla hushållerska kvar.» Nu smäller det i patentlåset.

»God dag, fröken Roth. Tar häradshövdingen emot?»

Elsa flämtar fram orden. Hon kan icke få rösten lugn. Den forna kärleken till farbror Rolf

rivs upp som en vårflod inom henne, och på den segla sagoskepp från barndomstiden.

»Ja, jag skall höra efter. Det är ju — fröken... fröken... å kors, mitt minne för namn är så dåligt, men ansiktet känner jag igen.»

»Elsa Danander.»

»Så var det — var så god och vänta litet grand.»

Elsa står i den mörka tamburen med ens så stilla. Själen tycks ha domnat inom henne, men som en känsligt vibrerande pendel uppfattar hennes hörsel vart ljud därinifrån. Hela hennes varelse lyssnar.

Dörren till våningen knäpper svagt.

»Var så god och stig in», säger fröken Roth och lämnar vägen fri.

Elsa går långsamt in. Hon skall ingenting kunna säga. En hand — hård och kall — har plötsligt tryckt samman hennes strupe, och hon tycker, att det är Max, som står vid fönstret, bortvänd ifrån henne. Men när farbror Rolf äntligen vänder sig om, andas hon ut befriande, och blodet, som bränt hennes kinder, fördelas.

Han närmar sig utan brådska, och han räcker henne en kall och förvissnad gubbhand:

»God dag, kära Elsa. Du ämnar dig ut i världen, hör jag.»

»Ja.»

Hon har genast låtit sina fingrar glida ur hans. Är hon en främling för honom? Har han rymt ut henne ur sitt hjärta, som något han icke mera ville ha plats för? En lidelsefull åtrå att få slå armarna om hans hals och kyssa bort det frusna allvaret från hans panna griper henne. Ja, hon skulle gärna värma honom med sina läppar mot hans; sin blick så djupt in i hans, att dimman av isad sorg, som skymde hans ögon, brast.

»Vill du inte sitta?»

»Jo, tack.»

Hon ser sig om och finner den låga soffan med de många kuddarna. Jag är mig lik, säger den, och hon får plötsligt känslan av, att den är en levande, trofast vän.

Han går fram och tillbaka på golvet. De bruna skorna lysas upp av mattans djupröda färgglans. Hans fötter röra sig, som gällde det trampa upp en igengrodd stig. Slutligen säger han med den kastning av huvudet hon minnes så väl från honom — från Max:

»Nå, tala nu litet om dina planer.»

Hon berättar lydigt, först tvingad av hans vilja att hålla henne på avstånd, men småningom allt livligare och varmare intresserad, allt som hon

ser framför sig de platser, hon skall besöka, de mål, hon strävar till.

»Du förstår, farbror Rolf», säger hon ofta alldeles omedvetet, med det barnsligt smeksamma tonfallet från förr, och hon glömmer sekundvis, vad som ligger emellan dem, för att få sätta honom in i sin framtid. Hon tycker, att hon tegat så oändligt länge. Hennes drömmar ha stelnat till gråa puppor inom henne, nu brister höljet. De äro brokiga fjärilar! Hennes tankar ha täckts av vardagslivets bruna mylla, nu blir det solsken över dem. De tränga sig fram. De äro vårblommor! Aldrig har han varit oförstående för hennes själsliv. Varje hemligt skälvande liten längtan har han andats på som en knopp, vilken måste aktas och älskas. Han har låtit henne tala, han har låtit henne lyssna. Som en bok med ett enda urrivet blad ligger hennes liv i hans hand.

Också nu förstår farbror Rolf henne. Han svarar — han frågar, och hans tonfall blir hjärtligt. Men han kommer icke till henne. Han går och går en ensam väg, som gör honom trött till själ och kropp, för trött att sedan kunna vila. Elsa har knäppt upp kappan och tagit av sig handskarna. Hon känner sig så varm, och hennes ögon stråla. Är det inte ändå i det gamla rummet hon

sitter? Där är skåpet med mineralier och mynt, där boksamlingen: volym vid volym, ord till ord, som varit ofödda lidanden i heta människohjärnor. Där sitta insekterna på sina långa nålar och där är den ornotologiska samlingen. Hon spritter till vid minnet av att hon icke sett farbror Rolf, sedan han ordnade den.

Tystnaden staplar ånyo upp kvaderstenar emellan dem. Finns det ingen överkomlig bräcka i muren? Hennes ångest slår upp som höga svallvågor i bränning på bränning mot hans oåtkomlighet.

Hon reser sig och hejdar hans vandring genom att lägga sina händer på hans skuldror.

»Farbror Rolf, har du aldrig förlåtit mig?»

Han låter de smala, bedjande händerna halka ned, som om han icke märkt dem.

»Jo, Elsa — för länge sedan.»

Den slocknande rösten förtar den glädje, hon eljes skulle känt över hans ord, och hon vågar icke mera smeka honom. Mot den tända skrivbordslampan irrar hennes blick, och hon mäter tankspritt ljusringens omkrets. Den sträcker sig icke långt. Mest hela den djupa, låga salen ligger i halvmörker.

»Varför har du inte då låtit mig komma förr?» frågar hon slutligen.

»Å! Det tjänade ingenting till. Jag ville vara i fred för människor. Jag hade gjort mig själv obotligt löjlig genom det där misslyckade skottet. En självmördare, som lever upp igen, ger folk rättighet att skratta åt sig. Han är en clown rätt och slätt. Och skulle han göra om sitt 'nummer', bleve det endast ett nytt trick. Det sägs, att en katt har sju liv. En olycklig människa har sju gånger sju.»

Han har gått ifrån henne och satt sig i skrivstolen, därifrån hör hon hans stämma torr och hes, bunden av inre kamp, och hon kan icke hjälpa honom. Ingen har ord, när de bäst behövas. Hon tror, det skulle göra honom gott, om hon kunde gråta, men fast hennes hjärta snyftar, förbli de heta ögonen otårade.

Plötsligt räcker han ut handen.

»Du skulle inte ha kommit hit nu heller.»

Elsa hör inte, vad han säger. Hon ser bara handen, mot den ilar hon och för den outsägligt ömt upp mot sin kind, sin mun. Vad gör det henne nu, att den är vissnad och kall. Hon kysser den gång på gång och vill icke släppa den. Då drar han henne sakta ned i sitt knä och lutar hennes panna mot sin.

»Farbror Rolf, du är det käraste jag äger i världen!»

»Å, Elsa, så fattig är du inte.»

»Jag har längtat efter dig hela den här tiden, och alla mina tankar ha börjat och slutat hos dig. Vet du, vad jag önskat...?»

»Nej!» Nu ler han svagt.

»Jo, att det kunde bli verklighet av alla våra fantasifärder och att du reste med mig ut. Då först finge jag se världen riktigt. Farbror Rolf, du skulle göra mig så lycklig.»

»Lilla varmhjärtade barn! Tack, för att din tillgivenhet vill ge mig kryckor. Men hur väl du menar, kan du inte konstruera dem så, att de ej bli en plåga. Och tro mig, vi hade inte hunnit långt förrän din friska, unga själ tröttnat på det klapprande ljudet av krymplingens bihang.»

»Nej, du behöver inte kryckor, som du säger. Du är bara för ensam, därför känner du allting så tungt. Vi ska lämna allt det sorgliga bakom oss, farbror Rolf, och försöka se, att världen har solsken.»

»Det har den visst — för de unga. Du har mycket ljus att vänta, Elsa; din sommar stundar, och jag både hoppas och tror, att den skall ge dig röda rosor. Men du får inte skymma dig själv

med minnen. Tag ingenting med dig av det förflutna, det är dålig grund. Jag lämnar dig så tryggt i livets famn och vet, att det skall ge dig sådan kärlek, du själv är mäktig att gengälda. Och — kanske är det gott, att du fick en varning, innan det var för sent.»

Elsa lägger sina armar omkring farbror Rolfs nacke, så som hon tänkt att hon skulle göra det, men det sker försagt och tvekande. Han är inte längre densamme som förr. Hon når honom icke. Hennes sorg är bara ett eko av hans egen; hennes livsmod orkar han icke lyfta.

Hon undrar, hur han fyller ensamhetens långa timmar, och hon ser sig omkring i hans värld; en gång har den förefallit henne så rik. Som ett ljusmättat diorama har den synts henne återge livet självt i dess skiftande former. Nu ligger allt i skymning. Hon tror icke, att de väl ordnade samlingarna göra honom någon glädje. Böckerna har han läst ut. Inga växter har han att vårda.

Understucket bland några papper på skrivbordet upptäcker hon ett porträtt. Max som liten gosse. Hennes blick lämnar det icke. Hon stirrar på den gamla daguerreotypien, som ville hennes ögon bränna sönder den.

»Ser du på domen över död man?» säger farbror

Rolf plötsligt. »Ja, det gör jag också. Mina känslor och tankar ha dött. Som en fälld skog ligger livet bakom mig, men domen — min son — lever. Var kväll tänker jag: Får du ha natten i fred eller kommer det bud från honom, som du själv i svaghet fördärvat. Var morgon vaknar jag med trycket av ett ont samvete och med ångesten för en lång dag. En tid hade jag nästan glömt min son för en dåraktig lyckodröm. Du vet, hur den slutade. Nu har jag som snigeln välvt mitt hus över mig för att icke synas. Jag har sökt en enslig, lätt bortblandad vrå, men lugnet bor inte här heller.»

Elsa tryckte sig så hårt intill honom, som om hon velat skydda honom för alla de mörka makterna, men när i detsamma tamburklockan ringde skrällande hårt, reste hon sig häftigt, skälvande i alla leder.

Det blev dödstyst inne i rummet. Skuggornas långa fångarmar svepte sig om skenet från den ensliga lampan. De båda bleka människorna vågade icke se på varandra. Tystnaden fortfor. Så hörde de fröken Roths steg. Tamburdörren öppnades, några avvisande ord, och den stängdes igen.

»Det var väl en tiggare», sade Sunde. Hans röst var hålig och träartat hård.

»Ja, det var väl det.»

Elsa drog ett djupt andetag och strök med handen över ögonen som för att utplåna en hemsk syn. Det kändes som en lättnad, att hon snart ånyo skulle vara inne i staden med de hundra tusen ljusen och de vimlande människorna. Sorlet av de många rösterna skulle göra henne gott.

Åhlén & Åkerlunds
1:85 öres böcker

Denna bokserie söker i alla avseenden tillfredsställa allmänhetens krav på

god förströelseläsning
i förstklassig utstyrsel.

Genom att välja denna förströelseläsning bland goda romaner av skiftande innehåll söka vi bereda envar familjemedlem tillfälle att finna något efter sin smak. Någon gång kommer även ett arbete utanför ovan angivna ram att medtagas i serien — såsom den i nedanstående förteckning upptagna förträffliga handboken »Husmoderns rådgivare».

1. FARBROR ROLFS SON. Roman av *Elisabeth Kuylenstierna-Wenster.*
2. HUSMODERNS RÅDGIVARE. Utg. av *Célie Brunius.*
3. I ONÅD. Roman av *Nataly von Eschstruth.*
4. MÖRKRETS RÖSTER. Detektivroman av *Stein Riverton.*
5—6. FÖRLORADE SÖNER. Roman av *Gustaf Janson.*
7. STORA FAMNEN. Roman av *Anna Baadsgaard.*
8. ETT SKENÄKTENSKAP. Roman av *H. Courths-Mahler.*
9. HASARD. Roman av *Nataly von Eschstruth.*
10. GERTRUD. Roman av *Hermann Hesse.*
11. LEONORE. Roman av *E. Marlitt.*

Till salu i alla bokhådor och på järnvägarne.

ÅHLÉN & ÅKERLUNDS FÖRLAGS AB STOCKHOLM
(NORDISKA FÖRLAGET.)

ÅHLÉN & ÅKERLUNDS FÖRLAGS A.-B:S BOKTRYCKERI, STOCKHOLM 1919

UPPSALA UNIVERSITETSBIBLIOTEK
16000 002641554

Huylenstierna-Wenster.

—

Farbror Rolfs son.

1919.

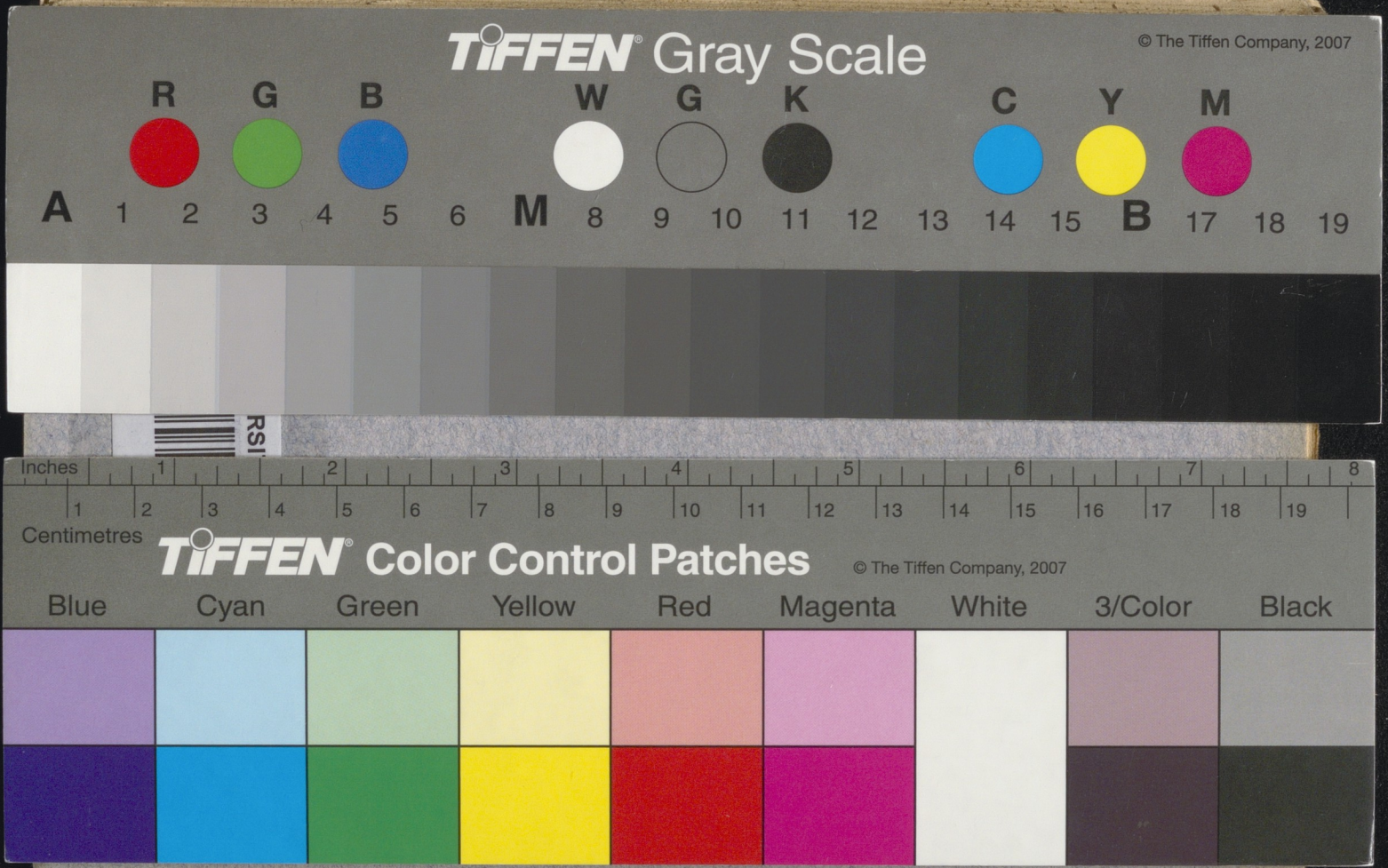
TIFFEN Gray Scale
© The Tiffen Company, 2007
R G B W G K C Y M
A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19
Inches 1 2 3 4 5 6 7 8
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19
Centimetres
TIFFEN Color Control Patches
© The Tiffen Company, 2007
Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black